

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Tereza Silbernaglová

**Teorie a praxe euroregionů
na příkladu Euroregionu Elbe/Labe**

Diplomová práce

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Teorie a praxe euroregionů na příkladu Euroregionu Elbe/Labe“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Ústí nad Labem dne 28. května 2010

Tereza Silbernaglová

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	4
1. TEORIE REGIONÁLNÍ POLITIKY	8
1.1 ZÁJMOVÁ SKUPINA	8
1.2 KOLEKTIVNÍ MODEL FUNGOVÁNÍ REGIONÁLNÍ POLITIKY	10
1.3 (NEO)KORPORATIVISMUS	11
1.4 PRINCIP PARTNERSTVÍ EU	14
1.5 VÝSTUPY KAPITOLY	20
2. HISTORIE REGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE V ČESKÉ REPUBLICE	21
3. HISTORIE REGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU ELBE/LABE	33
3.1 VZNIK EUROREGIONU, CÍLE	34
3.2 VÝVOJ EUROREGIONU 1994-1999.....	37
3.3 VÝVOJ EUROREGIONU 2000-2009.....	39
3.4 FUNGOVÁNÍ EUROREGIONU, ORGANIZAČNÍ STRUKTURA	42
4. AKTÉŘI REGIONÁLNÍ POLITIKY V EUROREGIONU ELBE/LABE	47
4.1 SAMOSPRÁVA	47
4.1.1 <i>Obce</i>	48
4.1.2 <i>Kraje</i>	50
4.2 REGIONÁLNÍ ROZVOJOVÉ AGENTURY	52
4.3 PŘESHraniční STRUKTURY	54
4.4. OSTATNÍ AKTÉŘI REGIONÁLNÍ POLITIKY	57
5. FORMALIZACE POLITICKÉHO DIALOGU NA ÚROVNI EUROREGIONU ELBE/LABE	60
6. PŘÍNOS REGIONÁLNÍ SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU ELBE/LABE	68
ZÁVĚR	75
INFORMAČNÍ ZDROJE	78
SHRNUTÍ	94
SUMMARY	95

Úvod

Hranice mezi státy bývají považovány za jizvy dějin, překážky v pohybu, ale můžeme na ně pohlížet také jako na „švy“ mezi sousedy či ochranný val státu. Ať tak či onak, pohraniční území státu se potom v situaci, kdy hranice působí jako bariéra mezi dvěma vedle sebe ležícími územími, stává periferní oblastí v rámci země a tato její charakteristika s sebou často přináší negativní sociálně-ekonomické ukazatele v porovnání s centrálně umístěným územím. Snaha o odstranění ekonomických bariér v rámci jednotného vnitřního trhu Evropské unie často naráží na bariéry politické, kulturní i sociální.

Regionální politika, jejíž cílem je také odbourávání vnitřních hranic mezi členskými státy, získává v rámci Evropské unie stále důležitější význam. V nové finanční perspektivě dokonce podíl výdajů na strukturální politiku (resp. politiku hospodářské a sociální soudržnosti) poprvé přesáhl výdaje na společnou zemědělskou politiku a předpokládá se, že její význam bude dále vzrůstat.

Jedním z cílů regionální politiky na léta 2007 až 2013 je evropská územní spolupráce (Cíl 3), která pokrývá také přeshraniční úroveň, tedy spolupráci mezi územím po obou stranách hranice.

Téma práce „Teorie a praxe euroregionů na příkladu euroregionu Elbe Labe,“ bylo vybráno s ohledem na předchozí studium a zájem autora o regionální rozvoj a přeshraniční spolupráci, a to také v souvislosti s provázaností autora s česko-německým pohraničním prostorem. Fenomén euroregionů se na našem území začal objevovat od počátku devadesátých let, jejich studium začalo až o poznání déle. Téměř celá 90. léta minulého století byly jedinými zdroji o euroregionech jejich vlastní propagační materiály a informační články z těchto materiálů vycházejících. V tomto období byla v činnost euroregionů vkládána vysoká důvěra a optimismus.

Teprve kolem roku 2000 začaly být euroregiony podrobovány hlubšímu zkoumání, a to v souvislosti s poslední vlnou vzniku euroregionů. V té době probíhala méně formální setkání i odborné konference věnované přeshraniční spolupráci a činnosti euroregionů, většinou za účasti jejich představitelů. Druhá větev výzkumu se zaměřovala na sociálně-ekonomické charakteristiky pohraničí s aplikováním ekonomicky založených teorií regionálního rozvoje. Pokud jde o charakter prací z té doby, jednalo se především o sborníky z konferencí a skripta.

Postupně začaly vycházet již také monografické práce zaměřené na fungování přeshraničních struktur v praxi, nebo analyzující aktéry regionální politiky na různých rovinách. V této oblasti nejvíce publikuje V. Dočkal, který však má předmět svého výzkumu na jižní, resp. východní hranici České republiky.

Pokud jde o zahraniční zdroje, euroregiony vznikající po roce 1990 v prostoru zemí střední a východní Evropy byly sice vnímány jako nová entita, ale jejich hlubší analýza dosud není v zahraniční literatuře dostatečně zpracována. V tomto ohledu velmi rychle zareagovala Asociace evropských příhraničních euroregionů, když do své Příručky přeshraniční spolupráce LACE, která se zabývá různými aspekty vzniku a činnosti euroregionů, včetně good practice, zahrnuje také čerstvě vzniklý Euroregion Elbe/Labe¹. Obecně se dá říci, že právě Asociace evropských příhraničních euroregionů je motorem, který v současné době podporuje (také prostřednictvím svých pracovníků a členů) výzkum v oblasti přeshraniční spolupráce. Nezávisle na Asociaci se studiem regionální spolupráce a euroregionů zabývá sociolog a politolog Markus Perkmann, jinak je současný výzkum zaměřen spíše na víceúrovňové vládnutí a úlohu regionů v evropské integraci.

Samotné území euroregionu již také bylo několikrát podrobena výzkumným šetřením. Vedoucím výzkumným pracovištěm v tomto směru je Katedra geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, která se soustavně věnuje sociálně-geografickému výzkumu pohraničí. Různým praktickým aspektům činnosti Euroregionu Elbe/Labe se ve své publikační činnosti věnuje také jednatel jeho německé části Christian Preußcher.

Cílem této práce je na příkladu Euroregionu Elbe/Labe

- analyzovat fungování euroregionů s ohledem na teoretická východiska a faktické okolnosti jejich vzniku a vnější rámec jejich fungování, zhodnotit jejich dosavadní vývoj
- zmapovat spektrum politických aktérů na místní/regionální úrovni přeshraniční spolupráce a/nebo v rámci euroregionů působících
- načrtnout, jakým způsobem je formalizován politický dialog na úrovni euroregionu a
- zhodnotit přínos tohoto druhu/této úrovně spolupráce.

¹ EEL

Protože regionální politika, a přeshraniční spolupráce ještě ve větší míře, je vnímána jako kolektivní aréna, ve které se setkávají zájmy různých aktérů, teoretickým východiskem této práce bude princip partnerství Evropské unie, nesoucí v sobě kolektivní a korporativní prvky.

Vstupní hypotéza předpokládá, že euroregiony jsou uměle vytvořené přeshraniční útvary, jež vznikají účelově s cílem zisku podpory z finančních nástrojů Evropského společenství/Evropské unie k odstranění negativních vlivů hranice a podpory evropské integrace („integrace zdola“). Za tohoto předpokladu je možné dále usuzovat, že intenzita přeshraniční spolupráce bude závislá na programech podpory z prostředků Evropské unie, a v oblastech, kde tato podpora není, se spolupráce nerozvíjí. Dále je možné se domnívat, že euroregiony jako privilegovaní aktéři přeshraniční spolupráce budou formálně zapojeny do procesu programování a implementace programů přeshraniční spolupráce, čímž bude naplněn princip partnerství.

Práce bude rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se bude zabývat teoretickými východisky regionální politiky jakožto arény průniku různých zájmů. Další dvě kapitoly budou věnovány historickému vývoji – nejprve regionální politiky a přeshraniční spolupráci v ČR obecně, poté již konkrétně Euroregionu Elbe/Labe. Časový horizont těchto kapitol bude zaměřen na období od roku 1989 do roku 2009, neboť toto období je stěžejní pro vývoj samostatné regionální politiky a moderních forem přeshraniční spolupráce na našem území. Čtvrtá kapitola bude věnovaná aktérům regionální politiky se zacílením na české území euroregionu, protože zmapování aktérů na druhé straně hranice by bylo již nad rámec této práce a mohlo by být předmětem samostatného výzkumu v budoucím období. U těchto aktérů bude sledováno, jakým způsobem mohou působit na regionální rozvoj/přeshraniční spolupráci a skrze které kanály jsou jejich zájmy prosazovány na národní, eventuálně evropské úrovni. Pátá kapitola se bude věnovat formalizaci politického dialogu na úrovni euroregionu Elbe/Labe, a to ve dvou rovinách. V první rovině výzkumem, jakým způsobem se jsou aktéři zapojeni do činnosti euroregionu, v druhé rovině jakým způsobem je euroregion zapojován do programů přeshraniční spolupráce. Poslední kapitola bude věnována přínosům regionální spolupráce v podobě aktivit a úspěšných projektů přeshraniční spolupráce.

Vymezeným územím této práce je tedy s ohledem na zaměření případové studie území euroregionu Elbe/Labe, který se rozkládá po obou stranách hranice

mezi Českou republikou a Saskem. Práce byla vypracovávána v časovém období od roku 2007, nereflexuje však plně stav bádání od druhé poloviny roku 2009, neboť v té době již proběhl sběr podkladů pro tuto práci.

Teoretická část bude založena na analýze primárních pramenů převážně legislativního původu z dílny Evropské unie a České republiky, které se vztahují k tématu obecných principů i konkrétního rámce regionální politiky a přeshraniční spolupráce. Sekundárně budou tyto prameny doplněny studiem teoretických i praktičtěji orientovaných prací autorů zaměřených na výzkum politických aktérů a přeshraničních struktur.

Předmětem výzkumu v praktické části bude institucionální analýza Euroregionu Elbe/Labe, a to prostřednictvím analýzy primárních pramenů pocházejících z půdy Euroregionu Elbe/Labe, jako jsou základní dokumenty euroregionu, výroční zprávy, zápisy z jednání jeho orgánů aj., které mají výpovědní hodnotu o formální struktuře i praktickém fungování euroregionu, a také analýzy dokumentů cíleně zaměřených na česko-saskou přeshraniční spolupráci. Dalším informačním zdrojem budou rozhovory s představiteli organizací, podporujících regionální rozvoj na území euroregionu.

1. Teorie regionální politiky

Regionální politika je oblastí, ve které se prolíná mnoho zájmů různých aktérů, ať už jde o aktéry veřejné (státní, politické) moci, tak aktéry, kteří legitimitu k politickému rozhodování primárně nemají, přesto se na něm významnou měrou podílejí. Tito aktéři mohou reprezentovat zájmy ekonomické, ale i např. sektorově profesní, sociální a jiné a v odborné literatuře bývají označováni jako zájmová skupina, organizované zájmy nebo nátlaková skupina.

Při vysvětlování role, způsobu zapojení a různých vztahů těchto aktérů jsou v současné době používány termíny jako korporativismus, princip partnerství nebo kolektivismus, jak ale mnozí autoři² upozorňují, často bez jakéhokoli popisu těchto teorií a jejich východisek.

Cílem této kapitoly je tedy blíže poznat teoretická východiska zohledňující zapojení různých aktérů do politického rozhodování, což nutně znamená vysvětlit úvodem, co je zájmová skupina a dále sledovat legitimitu a způsob jejího zapojení do politického procesu.

1.1 Zájmová skupina

Jak již bylo nastíněno v prvním odstavci, zájmovou skupinu je nutné vnímat odlišně od politické strany a tuto potřebu významně vnímá i B. Říchová a další autoři³, když se domnívá, že prostřednictvím zájmových skupin dochází k „artikulaci“ a „agregaci (slučování) těch zájmů občanů, které unikly zprostředkujícímu působení politických stran“⁴

Nakonec se spolu s P. Fialou přiklání k Alemannově⁵ definici, podle níž jde o „dobrovolně utvářené sociální jednotky s určitými cíli a s určitým – na dělbě práce spočívajícím – vnitřním členěním (organizací), které se snaží uskutečnit individuální, materiální a ideové zájmy svých členů ve smyslu potřeb, užitku a ospravedlnění,

² např. DOČKAL, Vít. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Str. 9.

³ např. také KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*, str. 1000 – zájmové skupiny.

⁴ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Str. 116.

⁵ Ulrich von Alemann, něm. politolog, stěžejní dílo: *Organisierte Interessen in der Bundesrepublik*.

přičemž to dělají uvnitř sociální jednotky (malý sportovní klub) a/nebo vůči jiným skupinám, organizacím a institucím (velký sportovní svaz)⁶

Tyto jednotky, částečně vyplňující prostor mezi občanskou společností a státem, podle Alemannovy definice vykazují tyto znaky:

- a. dobrovolnost – na rozdíl od původního konceptu korporativismu, kde účast v korporaci je ve většině případů povinná, neokorporativismus preferuje spíše dobrovolné zapojení jednotlivců do korporace. Tento fakt je zárukou aktivního přístupu svébytných členů občanské společnosti, jejich zájmu se v konkrétní věci angažovat a také znakem toho, že tito členové chtějí zodpovědně spolupracovat na řešení problémů a uspokojování jim společných zájmů.
- b. sociální (společenská) jednotka – zájmová skupina vždy reprezentuje zájmy více osob (ať už na bázi členské nebo na bázi příznivců) a ve své základně by měla zahrnovat co nejvíce zástupců z dané oblasti zájmů. Zároveň se jedná o skupinu (polo)otevřenou, neelitářskou v tom smyslu, že její uzavřenost vůči potenciálním členům by snižovala legitimitu k vyjednávání s dalšími partnery.
- c. cíl – cíl zájmové skupiny vyplývá z individuálních, materiálních a ideových zájmů (potřeb) jejich členů, které často bývají příčinou vzniku skupiny. Vzhledem k tomu, že se jedná o členskou základnu do vysoké míry homogenní, lze předpokládat jasné naformulování společných cílů.
- d. organizace – zájmová skupina je vnitřně členěna – existuje zde hierarchická struktura členů (vztah nadřízenosti a podřízenosti) a tudíž i zplnomocnění nejvýše postavených členů zastupovat zájmy skupiny navenek, stejně jako možnost zavazovat členy k dodržování určitých pravidel uvnitř skupiny. Vnitřní členění a způsob fungování skupiny bývají zpravidla popsány v statutu (stanovách) organizace.

Zájmové skupiny se od sebe liší například velikostí, způsobem organizace a druhem členské základny, vyjednávacím potenciálem, mírou aktivity uvnitř i vně skupiny, nebo prostředky, které používají k dosahování svých cílů.

Z výše uvedené charakteristiky vyplývá, že zájmová skupina nemusí mít a priori politický charakter a u různých skupin se míra zapojení politického procesu výrazně liší, neboť na jedné straně existují zájmové skupiny, které se do politického

⁶ FIALA, Petr. Definice zájmových skupin. *Politologický časopis*, 1999, roč. 6, č. 1. Str. 57. nebo ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Str. 116.

procesu nemusí zapojovat vůbec (např. klub turistů), u jiných je míra angažovanosti vysoká až trvalá (např. odbory).

Zájmové skupiny svou existencí plní několik politických funkcí, patří mezi ně:⁷

- I. artikulace zájmů – prostřednictvím zájmové skupiny její členové formulují své zájmy, požadavky a stanoviska
- II. agregace zájmů - vyslovené zájmy se stanou předmětem širší diskuse, dojde k jejich slučování do společných cílů
- III. selekce zájmů – protože ne všechny zájmy mohou být uspokojeny, jak z hlediska úzké podpory ve skupině, tak z hlediska jejich prosaditelnosti vně skupiny, dochází k výběru nejdůležitějších zájmů (cílů) a jejich prioritizaci.
- IV. politická integrace – politickou integraci lze chápat jak směrem do skupiny, kdy dochází k určité politické kultivaci jejích členů, zároveň i směrem vně, neboť prostřednictvím zájmové skupiny jsou její členové zapojeni do politického systému.
- V. legitimační funkce – jako pojivo mezi občanskou společností a státem zprostředkovávají politickým autoritám reálné potřeby občanů, čímž zvyšují legitimitu přijatých rozhodnutí, na nichž se podílejí.

Mezi další funkce⁸ patří např. informační a vzdělávací (vůči veřejným orgánům i obráceně vůči svým členům), mediační (jsou platformou pro překonání rozdílů mezi státem a občany, jejich prostřednictvím dochází k sociálnímu smíru) aj.

1.2 Kolektivní model fungování regionální politiky

Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, regionální politika je oblastí, ve které se prolíná mnoho zájmů různých aktérů. Staršímu vnímání kolektivismu je spojeno s přesvědčením, že individuální zájmy jsou (nebo by měly) být zcela podřízeny zájmům skupiny event. společnosti.⁹ Takovéto pojetí kolektivismu, od počátku spojené s komunistickou ideologií, nutně spěje k totalitnímu režimu.

⁷ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Pluralismus a (neo)korporatismus. In HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Str. 234.

⁸ KRIEGER, J. *Oxfordský slovník světové politiky*. Str. 1000 – zájmové skupiny.

⁹ MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miroslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník. 1, A-O*. Str. 499, heslo kolektivismus.

V umírněném pojetí je potom možné kolektivismus vnímat jako snahu „o dosažení cílů společným konáním“¹⁰. V tomto pojetí již není zájem individua nekompromisně v opozici vůči zájmu skupiny, i když přepokládá, že v rámci skupiny se mohou střetávat i dosti protichůdné názory. Přesto přistupuje k tvorbě rozhodnutí prostřednictvím zapojení skupin s velkou důvěrou, neboť vychází z přesvědčení, že *„správného rozhodnutí lze dosáhnout pouze zapojením co nejširšího počtu relevantních aktérů při zachování nejvyšší míry konsensuálního rozhodování.“*¹¹ Z toho vyplývá, že aby bylo rozhodnutí skutečně legitimní, je nutné do něj zapojit co nejvíce aktérů, kterých se toto rozhodnutí týká a aby toto zapojení nebylo pouze formální, dosahuje se shody konsensuálním rozhodnutím, tj. souhlasem nebo kompromisem zapojených aktérů, tedy rozhodnutím, které je přijatelné pro všechny. Konkrétně však kolektivismus neklade normativní požadavky na to, jakým způsobem mají být jednotliví aktéři zapojeni, jaké je postavení různých aktérů, a proto ani blíže nespecifikuje míru legitimacy tohoto způsobu rozhodování.

1.3 (Neo)korporativismus

Na rozdíl od kolektivismu, který často není brán jako samostatný teoretický směr, ale spíše jako prostředek pro určitější pojmenování některých jevů, korporativismus je již v odborné literatuře vnímán jako skutečný teoretický přístup popisující zapojení různých aktérů do rozhodování.

Korporativismus, v některých zdrojích uváděný také jako korporatismus (z latinského corporatus – ztělesnění), teoreticky vychází z předpokladu, že dělba moci (nebo v prvotním pojetí dělba práce) je rozdělena mezi různé organizace – korporace. *„Tyto organizace byly vytvořeny se souhlasem státu a stát jim rovněž přidělil právo a povinnost zastupovat zájmy každé jednotlivé zájmové kategorie. Na oplátku od nich vyžadoval, aby vykonávaly sociální kontrolu a dohled nad obyvatelstvem.“*¹² Toto pojetí korporativismu je nejčastěji spojováno s fašistickými režimy za druhé světové války, neboť oslabuje vliv politických stran a protože stát zároveň podporuje vznik korporací s přísně hierarchickou strukturou a povinným členstvím, určuje pravidla jejich fungování a dává jim moc vynucovat chování svých

¹⁰ MILLER, David a kol. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Str. 222 – kolektivismus.

¹¹ DOČKAL, Vít, a kol. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. str. 11

¹² ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Str. 179.

členů, znamená značnou kontrolu nad obyvatelstvem. Za vrcholnou formu je potom považován italský systém vlády za Mussoliniho.¹³

Znovu byl korporativismus, pro odlišení také označovaný jako neokorporativismus, rehabilitován až od 70. let 20. století, kdy se vědecké zkoumání znovu zaměřilo na roli zájmových skupin jako mezičlátku mezi občanskou společností a státem. K popisu korporativismus bývá v nejrůznějších interpretacích používána charakteristika P. C. Schmittera, který charakterizoval korporativismus tak, že¹⁴:

- a) na politickém rozhodování se podílí pouze omezený počet svazů
- b) svazy vykazují vnitřní hierarchickou strukturu
- c) členové svazů jsou (taktéž hierarchicky) organizováni
- d) svazy jsou funkčně diferencovány
- e) neexistuje konkurence mezi různými svazy
- f) svazy jsou uznávány ze strany státu (např. ve formě licence)
- g) svazy jsou podrobeny kontrole (i např. v podobě vlastního kontrolního mechanismu)
- h) prostřednictvím svazu dochází k artikulaci zájmů jeho členů
- i) svazy zpravidla mají monopol reprezentace.

Co se týče vztahu zájmových skupin, resp. svazů a politické moci, je zde zřetelné privilegované až monopolní postavení některých zájmových skupin, a to buď z důvodu selekce – na politickém rozhodování by se měly podílet pouze relevantní, významné a dostatečně silné zájmové skupiny (např. z hlediska členské základny), nebo z toho důvodu, že skupiny jsou stavěny jako funkčně diferencované (sektorově členěné) – pokud tedy sdružují např. odborníky z jedné oblasti, předpokládá se, že při řešení odborně náročných problémů bude přijaté rozhodnutí dostatečně fundované a kvalitní; každý z těchto znaků však má zásadní vliv na legitimitu zapojení zájmové skupiny do politického procesu.

Další definice již nastiňuje vztah mezi zájmovou skupinou a veřejnou mocí: *„Korporatismus je specifický společensko-politický proces, v němž omezený počet monopolních organizací reprezentujících funkční zájmy jedná se státem o státní*

¹³ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Pluralismus a (neo)korporatismus. In HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Str. 242.

¹⁴ např. ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Str. 180, nebo FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Pluralismus a (neo)korporatismus. In HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Str. 243.

*politice. Výměnou za vyhovující politiku se vůdci zájmových skupin zavazují k tomu, že budou prostřednictvím svých členů tuto politiku realizovat.*¹⁵

Jak připomíná B. ŘíCHOVÁ¹⁶, v případě korporativního modelu nejsou do rozhodování zapojeny antisystémové skupiny, které by usilovaly o radikální změny a předem vylučovaly vznik dohody. V tomto pojetí se zájmová skupina stává součástí politického procesu a zaujímá pozici partnera či dokonce realizátora státní politiky. V této etapě by již proto mělo existovat i formalizované ukotvení tohoto vztahu, ať už jeho explicitním ukotvením zákonnou nebo podzákonnou normou nebo např. jeho zahrnutím do vnitřních pravidel veřejné instituce (např. v podobě vnitřní směrnice ministerstva ke konzultacím nově připravovaných legislativních norem).

Zpočátku byl pojem neokorporativismus používán jen pro označení tripartitní kooperaci mezi státem, zaměstnavateli a odbory, dnes je však toto označení používané „*pro různé formy politické kooperace organizovaných zájmů mezi sebou nebo se státní mocí.*“¹⁷ Nové pojetí tedy přináší do neokorporativismu hledisko sektorové a také zohlednění vertikální úrovně veřejné moci, na které se tento vztah odehrává – tedy také aspekt regionální.

Neokorporativismus je však také terčem mnoha výtek. Je považován za rigidní a částečně uzavřený systém, neboť privileguje pouze některé zájmové skupiny a stát zde určuje, čí zájmy budou v politickém procesu zohledněny.¹⁸

Dalším nebezpečím je spatřováno v zásadním *podílu „významných osobností či silných jedinců v čele konkrétních zájmových skupin. Tito jedinci pak mohou vzhledem k celkové atmosféře prezentovat jako relevantní zájmy, které sdílí pouze malé a mocensky silné skupiny, a to při zjevném nedostatku demokratické legitimacy*“¹⁹

Další vážná výtka se týká nevyjasněné politické odpovědnosti, kterou by v politickém procesu prvotně měli nést politikové, přestože na konečný výsledek jednání má vliv více aktérů.

¹⁵ MILLER, David a kol. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Str. 234 – korporatismus.

¹⁶ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Str. 128

¹⁷ VOELZKOW, H. Neokorporativismus. In ANDERSEN, U., WICHARD, W. (Hg.): *Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland*. Dostupné z <www.bpb.de>

¹⁸ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Str. 129

¹⁹ ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Str. 194.

Jak připomíná L. Brokl ve svém kritickém článku o neokorporativismu²⁰ v situaci, kdy „*nepolitické instituce prorůstají nejrůznějšími způsoby (např. personálními uniemi, získáním rozhodovací legitimity apod.) tradičními politickými mediátory, omezují je či vyřazují z rozhodování tím, že se snaží závazně předjednat rozhodnutí politických institucí.*“²¹ Tento stav tedy podle něho znamená nižší míru demokracie ve společnosti, neboť „původní liberálně demokratický systém tímto prorůstáním ztrácí pružnost, omezuje se tvořivá hra plurality sil, systém je determinovanější, lidé se paradoxně k původní snaze o vyšší demokracii stávají méně svobodnými.“²² Pluralitní reprezentaci názorů mají podle Brokla zajišťovat politické strany, ačkoliv si sám uvědomuje, že v konečné politické realitě mohou ze svých plánů a politických slibů splnit jen „*málo, nebo jen některým.*“²³

1.4 Princip partnerství EU

Princip partnerství byl formulován přímo pro potřeby regionální politiky Evropského společenství. Poprvé byl zmíněn při reformě strukturálních fondů v Nařízení Rady č. 2052/88 ES o úkolech a účinnosti strukturálních fondů, o koordinaci jejich aktivit navzájem a s Evropskou investiční bankou a jinými existujícími finančními nástroji.

Článek 4 odst. 1 Nařízení Rady č. 2052/88 definuje princip partnerství takto: „*Činnosti Společenství budou koncipovány tak, aby doplňovaly a přispívaly odpovídajícím akcím na národní úrovni. Toho bude dosaženo prostřednictvím úzkých konzultací mezi Komisí, příslušným členským státem a jím jmenovanými kompetentními úřady na národní, regionální, lokální nebo jiné úrovni, přičemž všechny strany jako partneři realizují společný cíl. Tato konzultace se označuje jako Partnerství. Partnerství se týká přípravy, financování, monitorování a hodnocení akcí.*“²⁴

²⁰ BROKL, Lubomír. Neokorporativismus: Sen o novém sociálním řádu překonávajícím nedostatky liberální demokracie. *Lidové noviny*, 24. května 1996. Str. 9.

²¹ tamtéž.

²² tamtéž.

²³ tamtéž.

²⁴ Verordnung (EWG) Nr. 2052/88 des Rates vom 24. Juni 1988 über Aufgaben und Effizienz der Strukturfonds und über die Koordinierung ihrer Interventionen untereinander sowie mit denen der Europäischen Entwicklungsbank und der anderen vorhandenen Finanzinstrumente. Vlastní překlad.

Další revize strukturálních fondů ještě rozšířila okruh partnerů, kromě místních/regionálních úřadů jsou do spolupráce zapojeni také další kompetentní subjekty „- podle institucionálních pravidel a praxe členských států – hospodářští a sociální partneři.“²⁵

Když se na definice podíváme blíže, zjistíme, že partnerství vertikálně zahrnuje tři roviny, jedná se o:

- A. Rovinu nadnárodní (evropskou)
- B. Úroveň členských států
- C. Regionální/místní úroveň

Jsou také specifikováni partneři, kteří se na spolupráci podílejí - Komise, stát, místní úřady, hospodářští a sociální partneři, a také okruhy ve kterých partnerství probíhá (příprava, financování, monitorování a hodnocení).

Skutečná diskuse o partnerství a podobách se rozběhla až v programovém období 2000-2006, protože Nařízením 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech byl odstavec o doplňkovosti a partnerství dále rozšířen a v průběhu realizačního období také vznikaly další dokumenty, které se principem partnerství podrobně zabývaly.

Článek 8 Nařízení 1260/1999 nejenže slovem „zejména“ ruší jmenovitý výčet partnerů, ale okruh těchto partnerů dále rozšiřuje: „*Akce Společenství (...) Jsou připravovány v úzké spolupráci, dále jen "partnerství", mezi Komisí a členským státem společně s orgány a subjekty, jež jmenuje členský stát v rámci svých vnitrostátních pravidel a běžné praxe, zejména s:*

- *regionálními a místními orgány a jinými příslušnými veřejnými orgány,*
- *hospodářskými a sociálními partnery,*
- *všemi ostatními příslušnými subjekty v tomto rámci.“²⁶*

Takto by se partnerem mohl stát jakýkoliv subjekt, pokud ho k tomu pověří stát, který má ve výběru těchto parterů rozhodující roli. V článku je však dále uvedeno, že „*při jmenování nejreprezentativnějších partnerů na vnitrostátní, regionální, místní a jiné úrovni vytvoří členský stát široké a účinné sdružení všech*

²⁵ Verordnung (EWG) Nr. 2081/93 des Rates vom 20. Juli 1993 zur Änderung der Verordnung (EWG) Nr. 2052/88 über Aufgaben und Effizienz der Strukturfonds und über die Koordinierung ihrer Interventionen untereinander sowie mit denen der Europäischen Investitionsbank und der anderen vorhandenen Finanzinstrumente.

²⁶ Odst. 1 článku 4 Nařízení 1260/1999 ES

*příslušných subjektů,*²⁷ což již na stát klade určité nároky na výběr těchto partnerů. Do tohoto partnerství je ještě fakultativně přičleněn další prvek – rovnoprávnost mužů a žen a trvale udržitelný rozvoj, které má stát při výběru partnerů vzít v úvahu.

Skutečné množství partnerů však nebude tak velké, jak by se mohlo zdát, neboť do konkrétní činnosti, která bývá úzce specializovaná, budou zapojováni pouze relevantní partneři, pravděpodobně ti, se kterými už stát na daném problému spolupracuje. Okruh partnerů může být také snižován z hlediska efektivity jednání, která mají své lhůty.²⁸ V Nařízení je také uvedeno, že „*všechny jmenované strany, dále jen "partneři", musí být partnery sledujícími společný cíl,*“²⁹ což poukazuje na neokorporativní model spolupráce, do kterého nejsou zapojeny antisystémové strany a předpokládá se, že všichni partneři mají zájem na dosažení společného cíle. Je však i patrný rozdíl mezi principem partnerství a neokorporativním modelem, a to ve fázích, ve kterých jsou kteří partneři zapojeni, protože v případě principu partnerství je toto zapojení pouze ve fázi přípravy, financování, monitorování a hodnocení, zatímco neokorporativismus předpokládá také zapojení v realizační (implementační) fázi činnosti.

Tento rozdíl byl překonán nyní aktuálně platným Nařízením 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999, které sice z větší části přebírá předchozí definici partnerství, rozšiřuje ho ale také na oblast „provádění“ (operačních programů). Další posun ve vnímání partnerství je také odst. 3 článku 11, který říká, že „*pomoc z fondů konzultuje Komise každý rok s organizacemi, které zastupují hospodářské a sociální partnery na evropské úrovni.*“³⁰ Přidáním tohoto odstavce je potom patrnější také horizontální podoba partnerství, kde na každé vertikální úrovni mohou spolupracovat jiní partneři.

Pokud se jedná o konkrétní oblasti zapojení partnerů, nařízení výslovně vyjmenovává přípravu Národního strategického referenčního rámce (čl. 28), vypracování operačních programů (čl. 32), zároveň se také partneři (event. budování partnerství) mohou stát předmětem technické pomoci (čl. 45).

Kromě výše zmíněných nařízení se partnerství věnovaly také další dokumenty, jsou to

²⁷ Odst. 1 článku 4 Nařízení 1260/1999 ES

²⁸ Odst. 2 článku 8 Nařízení 1260/1999 ES

²⁹ Odst. 1 článku 8 Nařízení 1260/1999 ES

³⁰ Odst. 3 článku 11 Nařízení 1083/2006 ES

- diskusní dokument Komise Vytvoření silnějšího partnerství mezi Komisí a nevládními organizacemi (2000)
- Bílá kniha Evropská vládní moc (2001)
- Analýza implementace principu partnerství „Partnerství v programovém období 2000-2006“ (2005)
- 3. a 4. kohezní zpráva.

Z uvedených dokumentů vyplývá, že Komise považuje spolupráci s partnery z oblasti nevládních organizací za přínosnou a přeje si ji rozšiřovat do dalších oblastí, kde tato spolupráce ještě není příliš rozvitá, a to i mimo oblast regionální politiky.

Jako hlavní motivy pro spolupráci Komise uvádí³¹:

1. podpora participativní demokracie. Přestože legitimitu rozhodování nesou volení zástupci, jsou organizované zájmy další možností participace občanů na rozhodovací procesu.
2. zastoupení zájmů určitých skupin občanů před orgány EU. V tomto případě jsou myšleny hlavně organizace hájící zájmy postižených, národnostních menšin aj., jejich zapojení má vést k lepšímu přijetí rozhodnutí evropských orgánů širokou veřejností.
3. podíl na vytváření politiky. V tomto případě Komise uznává podíl partnerů z hlediska jejich odborného přínosu a znalostí místních podmínek na tvorbě politických rozhodnutí.
4. podíl na projektovém řízení. Díky odborným znalostem jsou partneři přínosem při správě, monitoringu a evaluaci projektů, ceněna je i jejich schopnost pracovat v těžkých podmínkách (angažovanost v oblastech životní prostředí, sociální vyloučení a humanitární pomoc).
5. podíl na evropské integraci. Zde Komise vyzdvihuje činnost sítí a zastřešujících organizací na evropské úrovni, které podle ní „*přispívají k tvorbě evropského veřejného mínění (...) a prakticky podporují evropskou integraci*“³²

Když Komise v roce 2001 přichází k revizi způsobů evropského vládnutí, stojí v prvním návrhu na změnu doplnění „*politických nástrojů účinnějším způsobem*

³¹ Europäische Kommission. Diskussionspapier der Kommission „Ausbau der partnerschaftlichen Zusammenarbeit zwischen der Kommission und Nichtregierungsorganisationen.“ Přijato 18. ledna 2000 (KOM (2000) 11). Dostupné na

<http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/docs/communication_de.pdf>, str. 5 an.

³² tamtéž, str. 6.

*pomocí jiných než legislativních nástrojů.*³³ To má být provedeno např. „*soustavnějším dialogem se zástupci regionálních a místních správních orgánů prostřednictvím národních a evropských sdružení v časném stádiu utváření politiky“ nebo zavádění dohod o partnerství nad rámec minimálních norem.*³⁴

Návrhy Bílé knihy jsou hlavně reakcí na kritiku orgánů Evropské unie, které mají být příliš vzdáleny od místních podmínek, nízké zapojení (volených) orgánů na místní a regionální úrovni a na odcizení politiky od očekávání občanů. Kroky k překonání této propasti vidí Komise v zapojení regionálních a místních subjektů do utváření politiky prostřednictvím systematického dialogu s evropskými a nadnárodními sdruženími těchto orgánů, dále zvýšení pružnosti při realizaci evropských politik s regionálním dopadem, a to hlavně decentralizací a využíváním mnohostranných kontraktů orientovaných na cíl, a nakonec posílením celkové soudržnosti (koheze) politiky na různých úrovních. Analogicky by měla být do evropského vládnutí více zapojována občanská společnost nebo sítě s posílením jejich odpovědnosti. Tento požadavek později vedl k dalšímu posilování Výboru regionů a Hospodářského a sociálního výboru.

Jakkoli se na vývoj vnímání principu partnerství můžeme dívat pozitivně z hlediska jeho neustálého rozšiřování, musíme přesto konstatovat, že v žádném případě se nejedná o spolupráci rovnocenných partnerů. Vnější rámec partnerství udává legislativa EU a jeho praktická realizace je na evropské úrovni v režii institucí EU a na národní a regionální úrovni v intencích státu. Právě stát vybírá, kteří partneři budou do spolupráce zapojeni a jak intenzivní toto partnerství bude. (Zároveň jsou i těmi, kdo nad dodržováním principu partnerství dohlíží.³⁵) Naplňování principu partnerství může mít různou podobu, často se liší jak podle úrovně, na které se toto partnerství odehrává, tak podle fáze, ve které má být uplatněn, a také na orgány, které tento princip uplatňují.

³³ Komise Evropských společenství. Bílá kniha Evropská vládní moc. Brusel, 25.7.2001 (COM (2001) 428), neoficiální překlad. [cit. 21. května 2010].

Dostupné na <<http://www.uef.cz/dokumenty/dokumenty/dokument27.pdf>>, Str. 4

³⁴ tamtéž.

³⁵ BAUER, M, W. *The EU „Partnership Principle“ Revisited. A Critical Appraisal of its Integrationist Potential as a Governance Device Interconnecting Multiple Administrative Arenas* [online]. Bonn: Preprints aus der Max-Planck-Projektgruppe Recht der Gemeinschaftsgüter, 2001. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2001_13online.pdf>

Způsob naplňování partnerství – tabulka³⁶

Fáze	Výstup	Kompetentní aktér	Role partnerů
Příprava	Rámec podpory společenství, Jednotný programový dokument, Operační programy	Komise, vláda, místní/regionální orgány vybrané vládou	Konzultativní
Financování		Komise, vláda	Konzultativní nebo spolufinancování
Implementace		Vláda, místní/regionální orgány určené vládou, veřejné a soukromé organizace určené čl. státem	Konzultativní nebo jako člen řídicího orgánu
Monitorování		Členové monitorovacích komisí: Členské státy, národní, regionální a lokální úřady, veřejné nebo soukromé organizace určené čl. státem.	Účast v monitorovací komisi. Role podle členského státu od konzultativní po rovnocenné volební právo.
Evaluaace	Hodnocení Ex ante	Členský stát, řídicí orgán, monitorovací komise, partneři	Konzultativní nebo prostřednictvím řídicího orgánu nebo monitorovací komise
	Hodnocení Mid-term	Nezávislý hodnotitel pod dohledem řídicího orgánu, ve spolupráci s Komisí a čl. státy	Konzultativní, nebo prostřednictvím řídicího orgánu nebo monitorovací komise
	Hodnocení Ex post	Nezávislý hodnotitel pod dohledem Komise ve spolupráci s řídicím orgánem a monitorovací komisí	Konzultativní, nebo prostřednictvím řídicího orgánu

Zdroj: European Commission. *Partnership in 2000-2006 programming period*, str. 6, upraveno autorem

Uvedená tabulka ukazuje, že role partnerů v programovém cyklu je dosud převážně konzultativní, třebaže v některých státech (Švédsko, Rakousko) je tato role silnější. V. Dočkal považuje pro naplnění principu partnerství roli státu za klíčovou, neboť „právě na této rovině se stírá rozdíl mezi vertikálním a horizontálním partnerstvím,³⁷ stát také ovlivňuje míru decentralizace a zapojení subnárodních aktérů.

³⁶ European Commission. *Partnership in the 2000 – 2006 programming period*. Discussion paper of DG REGIO, November 2005. [cit. 21. května 2010].

Dostupné na

<http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/partnership_report2005.pdf>, str. 6

³⁷ DOČKAL, Vít. Princip partnerství v ČR. In DOČKAL, Vít, a kol. *Šest let regionální politiky v ČR: šance a limity*. Str. 51

Z výše uvedeného přehledu také vyplývá, že ačkoliv princip partnerství nese určité znaky kolektivismu i korporativismu, čistě nenaplnuje znaky ani jednoho z těchto přístupů a nabízí vlastní principy a východiska.

1.5 Výstupy kapitoly

Zatímco kolektivismus a korporativismus se spíše snaží o vysvětlení již existujících struktur (politických aktérů) a vztahů mezi nimi, princip partnerství je spíše přístupem aplikovaným, který prostřednictvím legislativních (supranacionálních) norem vytváří podmínky pro spolupráci politických aktérů v rámci regionální politiky ES/EU a zároveň upravuje mantinely a pravidla hry, podle kterých tato spolupráce bude probíhat.

Kolektivní prvek v regionální politice je možné vnímat v podobě podpory takového procesu přijímání rozhodnutí, ve kterém dochází ke společnému vyjednávání zúčastněných partnerů, kde všichni partneři mají podíl na přijatém rozhodnutí.

Neokorporativní prvek v regionální politice bude sledován v podobě analýzy zapojení relevantních aktérů do tvorby regionální politiky a podoby přeshraniční spolupráce. Aby spolupráce nesla prvky neokorporativismu, političtí aktéři by měli být organizace s jasnou organizační strukturou a specifikovanými cíli (vnitřní rámec fungování), zároveň by měla existovat platforma pro spolupráci v podobě formalizovaného dialogu mezi významnými aktéry (vnější rámec spolupráce).

Kolektivní i korporativní prvek regionální politiky budou ověřovány prostřednictvím analýzy naplňování principu partnerství v rámci případové studie.

2. Historie regionální spolupráce v České republice

Ačkoliv je regionální spolupráce v mnoha spojeních používána, většina autorů ji chápe implicitně a není jednoduché získat její jednoznačnou definici.

Zatímco Evropská unie deklaruje její podporu, v glosáři základních pojmů souvisejících s regionální politikou a rozšiřováním je pouze velmi nejasný nástin: „*Evropská unie podporuje regionální spolupráci s cílem zlepšit regionální stabilitu a bezpečnost. Regionální spolupráce by měla představovat integrační faktor, který je uskutečňován prostřednictvím rozvoje infrastruktury a sítí a zřízení zón volného obchodu mezi sousedními zeměmi.*“³⁸ S tímto popisem se však zásadně nemůžeme spokojit, pokud chceme k tématu přistoupit odpovědně.

Regionální spolupráci můžeme obecně chápat jako spolupráci dvou nebo více regionů. Existuje několik hledisek, na základě kterých můžeme regionální spolupráci definovat:

- a) hledisko blízkosti spolupracujících regionů
- b) hledisko úrovně, na které tato spolupráce probíhá

ad a)

Z hlediska geografických vazeb spolupracujících regionů lze tuto spolupráci rozlišit na

- přeshraniční spolupráci, ve které spolupracují regiony se společnou hranicí a
- meziregionální (interregionální) spolupráci, ve které územní spojitost neexistuje.

Pokud jde o druhou formu této spolupráce, jedná se především o spolupráci regionů na bázi meziregionálních sítí nebo zastřešujících organizací.³⁹

ad b)

M. Perkmann se také snažil typologii regionální spolupráce rozšířit podle úrovně, na které tato spolupráce probíhá. Z tohoto hlediska lze regionální spolupráci uskutečňovat prostřednictvím centrálních orgánů nebo prostřednictvím orgánů

³⁸ Evropská komise. Glosář Evropské komise. [cit. 21. května 2010].

Dostupné z <http://ec.europa.eu/enlargement/glossary/terms/regional-cooperation_de.htm>

³⁹ PERKMANN, Markus. *The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation* [online]. Dostupné na <<http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/perkmann-rise-of-euroregion.pdf>>, Str. 6

regionálních. V případě regionální spolupráce na centrální úrovni se podle Perkmanna jedná o mezinárodní regionální spolupráci. Ta probíhá převážně na vládní úrovni podle mezinárodního práva. V protikladu potom u Perkmanna stojí právě přeshraniční spolupráce, ve které spolupracují jiné než centrální orgány a kterou definuje jako „více či méně institucionalizovanou spolupráci mezi sousedními subnárodními orgány přes národní hranice.“⁴⁰

Regionální spolupráce při sloučení hledisek geografické blízkosti a úrovně spolupráce – tabulka

Úroveň, na které spolupráce probíhá	Geografická charakteristika spolupracujících regionů	
	Sousedící regiony	Vzdálené regiony
Státní (vládní) úroveň	Mezinárodní sousedská spolupráce	Mezinárodní regionální spolupráce
Regionální / lokální úroveň	Přeshraniční spolupráce	Meziregionální spolupráce

Zdroj: autor

Jiní autoři potřebu takto přímého vymezení různých úrovní spolupráce nemají, např. J. Gabbe uvádí, že „*Přeshraniční spolupráce znamená kooperaci sousedících regionů podél hranice, na které se podílejí všichni aktéři ve všech oblastech každodenního života. Tato definice znamená, že je třeba vyvíjet přeshraniční činnost na všech úrovních: státní, regionální i lokální. To zase vyžaduje ode všech úrovní koordinovaný a sladěný postup, protože jinak je zde nevyhnutelný konflikt kompetencí*“⁴¹

V této definici je sice naznačena potřeba koordinovaného postupu ve spolupráci, ale spíše z hlediska kompetenčního. Podobně k přeshraniční spolupráci přistupuje také jiný důležitý dokument, který se problematikou přeshraniční spolupráce zabývá, je Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady, vytvořená na půdě Rady Evropy a též známá

⁴⁰ PERKMANN, Markus. *The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation* [online]. Dostupné na <<http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/perkmann-rise-of-euroregion.pdf>>, Str. 4

⁴¹ GABBE, Jens. *Governance and Cross-border co-operation* [online]. Vortrag anlässlich der RFO Jahreskonferenz in Joensuu, Nordkarelien, Finnland, März 2005. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/governancevortragjoensuu.de.pdf>>

jako Madridská konvence. Podle Madridské konvence přeshraniční spolupráce znamená „*jakékoliv dohodnuté jednání, jehož cílem je posílit a rozvíjet sousedské vztahy mezi územními společenstvími nebo úřady dvou nebo více smluvních stran, a uzavírání jakýchkoli dohod a smluv nezbytných k tomuto účelu. Přeshraniční spolupráce je uskutečňována v rámci působnosti a pravomoci územních společenství nebo úřadů dané vnitrostátním právem.*“⁴²

Pokud jde o aktéry a intenzitu spolupráce na jednotlivých úrovních, je v této definici mnohem přímější V. Dočkal, který regionální spolupráci definuje jako „*společnou aktivitu regionálních aktérů, která primárně směřuje k oboustranném rozvoji regionů, ve kterých aktéři působí. Sekundárně pak i k rozvoji aktérů samotných. Tato spolupráce může být realizována za součinnosti státu, nebo bez této součinnosti.*“⁴³

Lze tedy říci, že stěžejní roli v regionální spolupráci nesou právě spolupracující regiony (regionální úřady), zatímco role státu, probíhající buď na úrovni mezinárodních vztahů nebo v podobě vytváření vnitrostátních norem pro tuto spolupráci, je spíše podpůrná. Těžiště regionální spolupráce spočívá v přeshraničních aktivitách regionů, proto bude další studium zaměřeno převážně na přeshraniční spolupráci a meziregionální spolupráci, také s přihlédnutím k zaměření případové studie.

Regionální spolupráce, jako spolupráce regionů vedoucí ke společnému cíli, může mít různé podoby, Dočkal rozlišuje formu integrační a neintegrační podle toho, jakým způsobem je dosahováno společného cíle.⁴⁴ V tomto případě integrační forma, zahrnutá do pojmu přeshraniční spolupráce, vykazuje různou míru propojenosti sousedících regionů, při které vzniká nadnárodní celek (euroregion), jehož cílem je spolupráce komplexní řešení problémů. Oproti tomu neintegrační forma spolupráce – meziregionální spolupráce – je „*nezávislé partnerství regionálních aktérů či regionů, které se ovšem netýká vnitřní regulace jednotlivých stran kooperace.*“⁴⁵

⁴² Rada Evropy. Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady, Článek 2

⁴³ DOČKAL, Vít, CHOVANČÍK, Martin. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky*. Str. 12

⁴⁴ tamtéž, Str. 13

⁴⁵ tamtéž, Str. 13

Podobně rozlišuje J. Gabbe⁴⁶ dva druhy společenství, působící při, respektive přes hranici státu:⁴⁷

- (Pří)hraniční regiony⁴⁸, které kooperují pouze jednorázově a většinou z důvodů nějaké aktuální potřeby či výhody
- Přeshraniční regiony⁴⁹, jejichž spolupráce je stabilní a dlouhodobá a jejichž jediným úkolem je přeshraniční spolupráce, které je dosahováno pomocí společných dlouhodobých strategií.

Jak Gabbe uvádí, tato spolupráce „*musí působit úspěšně, jinak je zbytečná.*“⁵⁰

Přeshraniční spolupráce může probíhat několika způsoby – od neformálních jednorázových akcí až po trvalou spolupráci hluboce integrovaných regionů. Podle intenzity spolupráce (vyjádřené jak počtem oblastí – politik, ve kterých spolupráce probíhá, tak mírou integrace regionu a právním zakotvením této spolupráce) Dočekal⁵¹ rozlišuje čtyři typy přeshraničních struktur:

1. Ad hoc společenství
2. Účelové euroregiony
3. Vyvíjející se euroregiony
4. Integrované euroregiony

Z tohoto pohledu můžeme tedy euroregion definovat jako formalizovanou formu přeshraniční spolupráce, která má za cíl koordinovaně rozvíjet území po obou stranách hranice a společně řešit negativní vliv hranice a periferní polohy území v rámci státu.

Podobné členění přeshraničních struktur nabízí J. Dokoupil a M. Jeřábek⁵², kteří ve své typologii zohledňují složení partnerství (tedy jací partneři se na přeshraniční spolupráci podílejí), organizační zajištění spolupráce, funkce a

⁴⁶ Jens Gabbe (nar. 1941) se více jak 40 let úspěšně angažoval v oblasti rozvoje přeshraniční spolupráce. Na konci 80. let spolupracoval s Evropskou komisí na vytváření iniciativy Interreg. Dlouhodobě působil v Evropské asociaci přeshraničních regionů (AEBR/AGEG) - od r. 1987 jako výkonný člen představenstva, 1998-2006 jako generální sekretář, nyní zůstává čestným členem a koordinátorem vědecké rady.

⁴⁷ GABBE, Jens. *Governance and Cross-border co-operation* [online]. Vortrag anlässlich der RFO Jahreskonferenz in Joensuu, Nordkarelien, Finnland, März 2005. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/governancevortragjoensuu.de.pdf>>. Str. 4

⁴⁸ Grenzregion

⁴⁹ grenzübergreifende Region, neboli region přesahující hranice

⁵⁰ GABBE, Jens. *Governance and Cross-border co-operation* [online]. Vortrag anlässlich der RFO Jahreskonferenz in Joensuu, Nordkarelien, Finnland, März 2005. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/governancevortragjoensuu.de.pdf>>. Str. 4

⁵¹ DOČKAL, Vít, CHOVANČÍK, Martin. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky*. Str. 17 an.

⁵² DOKOUPIL, J., JEŘÁBEK, M. Hraniční regiony Evropské unie. In JEŘÁBEK, Milan, DOKOUPIL, Jaroslav. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Str. 176

pravomoci přeshraniční struktury. Zajímavé je zařazení kritéria souvisejícího s operačním programem Interreg v podobě zohlednění vztahu k monitorovacímu výboru, tedy jakým způsobem je řídicí orgán přeshraniční struktury zapojen do činnosti monitorovacího výboru (splývá s ním/překrývají se/existují odděleně). Na základě těchto kritérií rozeznávají čtyři základní struktury:

1. Přeshraniční informační a konzultační fóra
2. Propojené přeshraniční struktury
3. Integrované struktury svázané s konkrétními přeshraničními programy
4. Dlouhodobé integrované přeshraniční struktury

Zatímco v západní Evropě euroregiony vznikaly už od 60. let (první euroregion vznikl už v roce 1958 na německo-nizozemském pohraničí⁵³) a také regionální politika ušla dlouhou cestu, v zemích střední a východní Evropy⁵⁴ se tento vývoj o celá desetiletí opozdil. Až několik let po Sametové revoluci byl i u nás nastartován rozvoj moderní regionální politiky, jejíž význam byl zpočátku usunut daleko za politickou a ekonomickou transformaci země.

I přes tento nedostatek tu ovšem byla chuť měnit staré pořádky, překonat nedůvěru a spolupracovat se sousedy, jakož i řešit společné problémy. Proto v roce 1991 vznikl první euroregion Neisse-Nisa-Nysa zabírající území tří států – ČSFR, Německa a Polska.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa byl první takto institucionalizovanou přeshraniční strukturou, která byla vytvořena v oblasti SVE. Vzniku euroregionu předcházely dvoustranné a třístranné diskuse odpovědných komunálních politiků, které vyústily v přípravu Mezinárodní iniciační konference. Ta se konala 23. – 25. května 1991 v Žitavě (Zittau) a z důvodu, že dosud nebyly redefinované a dostatečně formalizované vztahy mezi sousedy a na státní úrovni panovala neznalost a určitá nedůvěra k těmto regionálním snahám, nesla konference záštitu prezidentů všech tří zemí – V. Havla, L. Wałęsy a R.v. Weisäckera. Z konference vzešlo memorandum určující další kroky při vytváření euroregionu. K formálnímu založení Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa potom došlo 21.12.1991 v Žitavě. Zde již měl euroregion vypracovány všechny zásadní dokumenty a strukturu založenou na 3 komunálních

⁵³ jedná se o euroregion s názvem Euregio, dnes zahrnující území mezi řekami Rýn, Ems a oblastí jezera IJssel. Zdroj: HUTAR, Zdeněk. *Go West. Veřejná správa*, 2000, roč. 11, č. 5. Praha, Ministerstvo vnitra ČR. Str. 12 nebo Oficiální webové stránky EUREGIO: <<http://www.euregio.nl/>>

⁵⁴ země SVE – tento termín je používán pro země bývalého východního bloku, které přistoupily k EU v roce 2004 či později.

sduženích na každé straně hranice. V čele euroregionu byla třicetičlenná společná rada, tvořena 10 volenými zástupci z každého komunálního sdružení.⁵⁵

Vznik euroregionů v ČR

Název euroregionu	Datum vzniku	Zapojené státy
Euroregion Neisse/Nisa/Nysa	21.12.1991	Německo, Polsko
Euroregion Elbe/Labe	24.6.1992	Německo
Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge	únor 1993	Německo
Euroregion Egrensis	3. 2. 1993	Německo
Euroregion Šumava/Bayerischer Wald/Mühlviertel	20. 9. 1993	Německo, Rakousko
Euroregion Glacensis	5. 12. 1996	Polsko
Euroregion Praděd/Pradziad	2. 7. 1997	Polsko
Euroregion Těšínské Slezsko/Sląsk Cieszyński	22. 4. 1998	Polsko, Slovensko
Euroregion Silesia	20. 9. 1998	Polsko
Euroregion Pomoraví (EUREGIO Weinviertel - jižní Morava - západní Slovensko)	23. 6. 1999	Rakousko, Slovensko
Euroregion Beskydy/Beskidy	9. 6. 2000 ⁵⁶	Polsko, Slovensko
Euroregion Bílé Karpaty/Biele Karpaty	30. 7. 2000	Slovensko
Euroregion Silva Nortica	28.5.2002	Rakousko

Zdroj: webové stránky euroregionů

Z uvedeného přehledu je patrný významný rozdíl vzniku jednotlivých euroregionů. První euroregiony vznikaly podél česko-německé hranice na počátku devadesátých let, další vlna zakládání euroregionů je sledovatelná až po roce 1995 s těžištěm při česko-polské hranici, poslední vlna vzniku je patrná na přelomu tisíciletí, kdy se rozvíjely regiony také na česko-slovenské a česko-rakouské hranici. Tento vývoj bývá parafrázován různě. Impulsy pro vznik prvních, česko-německých

⁵⁵ Zdroj: Webové stránky Euroregionu Neisse/Nisa/Nysa: <<http://www.neisse-nisa-nysa.com>>

⁵⁶ skutečný vznik slovensko-polského Euroregionu 18.2.2000, údaj v tabulce se vztahuje k rozšíření smlouvy o spolupráci také na českou stranu.

euromregionů mohla být jak podpora vzniku euromregionů ze strany Evropské unie (kde při tom byly „nové země“ sjednoceného Německa poháněny jak snahou, vyrovnat se západu, tak vidinou finanční podpory z fondů EU). Tuto hypotézu však nepotvrzuje vznik euromregionů na česko-rakouské hranici, který by musel být zaznamenaný po vstupu Rakouska do Evropské unie. Svůj podíl na rozvoji spolupráce jistě mohly mít pozitivně se vyvíjejícími vztahy mezi ČSFR a Německem, které byly formálně nastaveny Smlouvou o dobrém sousedství a vzájemné spolupráci, podepsanou 27.2. 1992 v Praze. Smlouva sice byla formulována dosti obecně, přesto se země v článku 13 zavázaly „*podporovat a usnadňovat spolupráci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou na straně jedné a zeměmi Spolkové republiky Německo na straně druhé, jakož i dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci mezi regiony a jinými územními útvary, zejména v pohraničí.*“⁵⁷

Z dalších smluv o spolupráci je možné zmínit také Smlouvu mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Polskou republikou o dobrém sousedství, solidaritě a přátelské spolupráci podepsanou 6.10.1991 v Krakově⁵⁸, která ačkoli podrobně vyjmenovává spolupráci v celém spektru oblastí od sociálního zabezpečení, přes bezpečnost a dopravu až po kulturu a výměnu studentů. Přesto tuto spolupráci definuje přes centrální úroveň a regionální úroveň nezohledňuje vůbec. Tento nedostatek byl vyplněn až podpisem Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o přeshraniční spolupráci podepsané dne 8. 9. 1994 ve Varšavě. Dohoda definuje přeshraniční spolupráci jako „*všechny dohodnuté akce ekonomické, sociální, administrativní, technické, vědecké, kulturní a jiné povahy, směřující k upevnění a rozvoji vztahů mezi oblastními a místními orgány obou států, jakož i sjednávání příslušných dohod těmito orgány*“⁵⁹ a také v mnoha jiných místech se odvolává na Madridskou konvenci. Oblastním a místním orgánům dává dohoda možnost vytvářet společné koordinační orgány, podniky, společnosti, sdružení a nadace,⁶⁰ ale v této podpoře jde mnohem dál, když sama vytváří Česko-polskou mezivládní komisi pro přeshraniční spolupráci. Ta měla zkoumat a řešit „*problémy společného zájmu oblastních a místních orgánů obou států, jakož i*

⁵⁷ Sdělení federálního ministra zahraničí č. 521/1992 Sb. (Smlouva mezi Českou a Slovenskou federativní republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci), Čl. 13

⁵⁸ Sdělení federálního ministra zahraničí č. 416/1992 Sb. (Smlouvu mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Polskou republikou o dobrém sousedství, solidaritě a přátelské spolupráci)

⁵⁹ Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o přeshraniční spolupráci, Čl. 1

⁶⁰ Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o přeshraniční spolupráci, Čl. 5

podporovat kontakty mezi státními a nestátními subjekty na území po obou stranách česko-polské hranice.⁶¹ Komise, dodnes činná, je složena ze zástupců různých ministerstev a českých a polských ambasadorů, regionální zájmy jsou včleněny v podobě zástupců hospodářských partnerů (komor) a euroregionů. V rámci komise působí několik tematických pracovních skupin (např. pro ochranu životního prostředí, pro rozvoj regionu příhraničí a podpůrných programů, pro euroregiony, pro zdravotnictví aj.).⁶²

Prakticky stejná dohoda o přeshraniční spolupráci, ovšem s významným časovým odstupem, byla podepsána se Slovenskem 2. listopadu 2000.⁶³ Teprve pro účely realizace iniciativy Interreg bylo vytvořeno Memorandum o porozumění upravující česko-rakouskou přeshraniční spolupráci, které bylo podepsáno 5. října 2004 v Břeclavi.⁶⁴

V 90. letech také začal proces integrace České republiky do Evropské unie. S tímto obdobím souvisí možnosti čerpání finančních prostředků z předvstupních fondů, z nichž největší význam měl z hlediska přeshraniční spolupráce program PHARE⁶⁵. V jeho rámci začal od roku 1994 fungovat samostatný program Phare CBC⁶⁶ (Cross-Border Co-operation), který byl cíleně zaměřen na příhraniční regiony.

Program Phare CBC zahrnoval obecné cíle:⁶⁷

- podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů posilováním stávajících struktur, posilování konkurenceschopnosti českých podniků a celkové oživování hospodářství na obou stranách hranic;
- překonávání problémů zatěžujících regiony na obou stranách hranic (např. znečišťování životního prostředí a nedostatečná infrastruktura);
- snižování periferního charakteru těchto oblastí a tím zvyšování životní úrovně obyvatel;

⁶¹ Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o přeshraniční spolupráci, Čl. 7 a 8

⁶² např. zápisy ze zasedání komise na webových stránkách Euroregionu Praděd/Pradziad: <www.europraded.cz>, Euroregionu Silesia <www.euroregion-silesia.cz>, nebo zápisy ze zasedání a statut komise na www.mswia.gov.pl (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji)

⁶³ Sdělení ministerstva zahraničí 77/2001. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o přeshraniční spolupráci, podepsaná 2. listopadu 2000 v Bratislavě.

⁶⁴ Memorandum o porozumění mezi Českou republikou, zastoupenou Ministerstvem pro místní rozvoj a Rakouskou republikou, zastoupenou Rakouským spolkovým kancléřstvím o realizaci Programu Iniciativy Společenství "INTERREG IIIA Česká republika - Rakousko 2000-2006", podepsané 5. října 2004 v Břeclavi

⁶⁵ Nařízení Rady (EHS) č. 3906/89 ze dne 18. prosince 1989 o hospodářské pomoci Maďarské republiky a Polské lidové republiky

⁶⁶ pravidla a podmínky programu byly upraveny Nařízením č. 1628/94 ze dne 4. července 1994, které bylo později nahrazeno nařízením EK č. 2760/98 z 18. prosince 1998

⁶⁷ Strukturální fondy EU: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/>>

- prohlubování spolupráce mezi občany hraničních regionů.

V rámci České republiky využily podporu z programu Phare CBC nejvíce regiony na česko-německé hranici, protože program byl původně určen na podporu spolupráce na vnějších hranicích Evropské unie. Teprve v roce 1999 byla podpora rozšířena také na příhraniční regiony asociovaných zemí, tedy také na regiony hraničící s Polskem a Slovenskem⁶⁸.

Program Phare CBC v ČR fungoval až do vstupu země do Evropské unie. Na hranicích ČR s Evropskou unií (nebo lépe na všech vnějších hranicích EU, kde byl program realizován) ovšem po celou dobu realizace narážel na dosti závažnou dvoukolejnost, kdy na české straně hranice fungoval program Phare CBC, zatímco v Rakousku a Německu fungovala stejně zaměřená iniciativa Interreg (financovaná z Evropského fondu pro regionální rozvoj), která s sebou nesla nejen jiný způsob administrace projektů, ale i vyšší finanční prostředky.

Tato asymetrie byla překonána až vstupem ČR do EU, kdy začal i na české straně hranice fungovat Interreg IIIA.

Zatímco regionální politika se v EU (resp. v ES) vyvíjela už od sedmdesátých let, význam přeshraniční spolupráce a euroregionů začal stoupat teprve na začátku devadesátých let, kdy byla odstartována Iniciativa Společenství Interreg, která byla cíleně zaměřená na spolupráci aktérů v různých členských státech. Iniciativa společenství Interreg byla poprvé realizována v programovém období 1989-1993 (Interreg I), v České republice realizace odstartovala až vstupem do EU, kdy již probíhala třetí perioda realizace iniciativy Interreg III (2000-2006).

Iniciativa Interreg je členěna do třech částí:

- a. přeshraniční spolupráce
- b. nadnárodní spolupráce
- c. meziregionální spolupráce

Většina finančních prostředků byla alokována právě do části A – přeshraniční spolupráce, jejíž účelem je „rozvoj přeshraničních ekonomických a společenských středisek na základě společné strategie udržitelného územního rozvoje.“⁶⁹ V České republice byla přeshraniční spolupráce rozdělena do pěti oblastí podle hranice státu,

⁶⁸ HORÁČEK, Jiří. Podpora přeshraniční spolupráce – Phare CBC. [online]. *Europeum.org*. Dostupné na http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=482

⁶⁹ 2004/C226/02 Sdělení Komise členským státům ze dne 2. září 2004, kterým se stanoví obecné zásady pro iniciativu Společenství týkající se celoevropské spolupráce s cílem podporovat harmonický a vyvážený rozvoj evropského území - INTERREG III, Čl. 9

při které byla realizována,⁷⁰ přičemž pro každou tuto oblast byly na základě SWOT-analýzy identifikovány společné cíle v programu iniciativy společenství (CIP), na jehož přípravě se podílela příslušná ministerstva, regionální úřady a euroregiony na obou stranách hranice. Realizace iniciativy byla zacílena na regiony NUTS II a zahrnovala všechny kraje kromě Středočeského a Hl. města Prahy.

Dalším zlomem ve vývoji podpory přeshraniční spolupráce by měla být právě probíhající finanční perspektiva⁷¹. Politika soudržnosti má 3 cíle⁷²:

- Konvergence (Cíl 1),
- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (Cíl 2), a
- Evropská územní spolupráce (Cíl 3).

Právě Cílem 3 byla Iniciativa Interreg (IV) vtažena do centra zájmu evropské regionální politiky.

V souvislosti s kandidaturou na členství v Evropské unii začal v druhé polovině 90. let vzrůstat význam regionální politiky a také přeshraniční spolupráce. Zákonem 272/1996 bylo k 1.11.1996 zřízeno Ministerstvo pro místní rozvoj (MRR) jakožto ústřední orgán státní správy ve věci regionální politiky a také národní koordinační orgán pomoci z předvstupních a později strukturálních fondů EU. V roce 1996 byla také založena příspěvková organizace MRR Centrum pro regionální rozvoj, které již od počátku sloužilo jako „*implementační agentura či kontrolní a zprostředkující subjekt, zajišťuje aktivity zaměřené na dotační programy Evropské unie (EU) vypsané pro Českou republiku*“⁷³ Přes tento dobrý start se dá mluvit jen o velmi pomalém vývoji, neboť Stanovisko Evropské komise k žádosti České republiky o vstup do Evropské unie z roku 1997 konstatuje, že „*Česká republika v současné době nemá žádnou regionální politiku*“⁷⁴ a požaduje rozsáhlé reformy tak, aby byl vytvořen koordinační mechanismus regionální politiky na národní úrovni a také aby byl vytvořen její skutečný právní základ.

⁷⁰ na česko-německé hranici byl program rozdělen podle sousedících spolkových zemí na Česko-Bavorsko a Česko-Sasko

⁷¹ Rozšířování EU v 90. letech a rozšíření o země SVE v roce 2004 a 2007 s sebou přineslo také zvýšení počtu (vnitřních i vnějších) hranic Společenství.

⁷² Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999.

⁷³ Webové stránky *Centra pro regionální rozvoj České republiky*: <<http://www.crr.cz/cs/>>

⁷⁴ Stanovisko Evropské komise k žádosti České republiky o vstup do Evropské unie z roku 1997. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/dwn/opinions/czech/cz-op_de.pdf>

V roce 1998 Česká republika podepsala Evropskou rámcovou úmluvu o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady (Madridskou konvencí), ratifikační proces v České republice však odsunul její platnost až na 21. březen 2000.⁷⁵ V madridské konvenci se státy zavazují „*usnadnit a podporovat přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady v rámci své jurisdikce s územními společenstvími nebo úřady v rámci jurisdikce jiných smluvních stran*“⁷⁶. Tato spolupráce spočívá hlavně v řešení právních, administrativních a technických obtíží, které by této spolupráci mohly bránit, dále v uvážení zrovnoprávnění přeshraničních struktur se subjekty na národní úrovni a ve výměně informací, jak na úrovni států mezi sebou, tak na úrovni stát – územní společenství.⁷⁷ Přílohou úmluvy jsou vzory mezinárodních dohod o přeshraniční spolupráci a vzory smluv mezi místními orgány, vypracované s cílem poskytnout právní základ pro fungování přeshraničních struktur.

V roce 2000 konečně Česká republika zareagovala na výhrady Evropské komise, když byl přijat zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, kterým byl dán první pevnější rámec regionální politiky a jímž byly vytvořeny jednotky NUTS 2 v ČR (tzv. regiony soudržnosti). Otázka přeshraniční spolupráce je však v zákoně opomíjena, pouze v § 4 odst. 2b jsou pohraniční regiony uvedeny jako příklad ostatních regionů, jejichž státní podpora je „*žádoucí z jiných důvodů*“⁷⁸, než je jejich zaostávání, ať už z důvodu strukturálních změn, slabých hospodářských výsledků nebo jejich venkovského charakteru.

V době před vstupem ČR do EU vznikaly v souvislosti se sblížením české legislativy a legislativy ES/EU také další dokumenty z oblasti regionální politiky, na nichž je významné to, že byly vypracovávány na všech úrovních regionální politiky a měly strategickou povahu. Mezi tyto dokumenty patří především:

- Strategii regionálního rozvoje ČR (centrální úroveň)
- regionální operační programy (úroveň regionů soudržnosti)
- strategie a programy rozvoje krajů
- programy rozvoje měst a obcí

⁷⁵ 94. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady. In Sběrka mezinárodních smluv. č. 94/2000, částka 39.

⁷⁶ Článek 1, Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady

⁷⁷ Články 4 - 7, Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady

⁷⁸ § 4 odst. 2b zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje

Z uvedeného vývoje regionální politiky a přeshraniční spolupráce je tedy patrné, že zásadní roli zde sehrála snaha České republiky o vstup do Evropské unie a s tím související požadavky Evropské komise na zavedení základních principů a nástrojů regionální politiky do českého politického systému, respektive právního řádu. Přes počáteční nevšímavost státu o záležitosti regionální politiky a přeshraniční spolupráce však je zároveň patrná potřeba této spolupráce, jejíž důkazem jsou prvotně ze zdola vznikající euroregiony v česko-německém příhraničí. Přesto můžeme teprve od roku 2000 mluvit o jakémsi koordinovaném přístupu k záležitostem regionální politiky a o její stabilizaci se dá uvažovat teprve vstupem do Evropské unie, třebaže někteří autoři tvrdí, že se dosud nejedná o skutečně českou regionální politiku, nýbrž regionální politiku šitou na míru programům Evropské unie tak, aby bylo možno získat co nejvyšší finanční podporu.⁷⁹

⁷⁹ např. HUČKA, Miroslav. *Strukturální politika a její regionalizace: v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Str. 62-64

3. Historie regionální spolupráce v euroregionu Elbe/Labe

Euroregion Elbe/Labe se nachází v česko-německém pohraničí. Na české straně zahrnuje oblast severních Čech tvořenou okresy Litoměřice, Teplice a Ústí nad Labem a částí okresu Děčín⁸⁰, německá část zahrnuje území Saského Švýcarska, část horního labského údolí a východní Krušné hory, tvořené městem Drážďany a okresy Saské Švýcarsko a Weißeritzkreis.

Území je charakterizováno právě údolím řeky Labe, která obě části euroregionu propojuje a podle níž je také euroregion pojmenován, a dále také pásem Českosaského Švýcarska, přirozená centra regionů potom tvoří města Ústí nad Labem na české straně a Drážďany na straně německé.

Řeka Labe byla odedávna spojnicí mezi Čechy a Němci, o čemž svědčí bohatá tradice říční dopravy, která sahá až do pravěku.⁸¹ Také v současné době má region významné postavení z hlediska dopravy, neboť jím procházejí 2 železniční koridory⁸² a dálnice D8/A17, spojující Prahu a Drážďany. Další příležitosti pro spolupráci řeka nabídla v oblasti ochrany životního prostředí, což je téma, které získávalo na významu až od 90. let, a s tím související oblast předcházení živelným katastrofám.

Pokud se podíváme do historie soužití Čechů a Němců, můžeme říci, že jejich vztahy zaznamenaly právě ve 20. století dramatický vývoj. Vzestup národního povědomí, vznik samostatného Československa s velmi početnou německou menšinou, události kolem druhé světové války a následné vysílení Němců po jejím skončení – všechny tyto události přinesly velké trhliny do vztahu obou národů.

Po sjednocení Německa a začlenění jeho východní části (bývalé Německé demokratické republiky⁸³) do Evropského společenství se stala hranice ČSFR s Německem zároveň i hranicí s Evropským společenstvím. Zatímco česká hranice s Bavorskem byla do té doby neprostupně uzavřena linií „železné opony“, situace na hranici se Saskem byla rozdílná, protože Sasko bylo součástí DDR, která patřila do východního bloku. Kontakty s touto částí Německa tedy nebyly úplně přerušeny. Přátelské vztahy obou zemí v rámci východního bloku byly však spíše formálního

⁸⁰ druhá část děčínského okresu (hlavně území Šluknovského výběžku) je součástí euroregionu Nisa

⁸¹ Historii plavby na Labi mapuje stálá expozice Oblastního muzea v Děčíně.

⁸² konkrétně 1. tranzitní koridor (Německo – Ústí n.L. – Praha – Česká Třebová – Brno – Břeclav – Rakousko) a 4. tranzitní koridor (Německo – Ústí n.L. – Praha – České Budějovice – Rakousko).

⁸³ Deutsche demokratische Republik (DDR)

charakteru, poplatné politickým cílům doby, odehrávaly se pouze omezeně v rovině kulturní, sportovní a hospodářské (v rámci RVHP). Navíc zde nebyla primárně snaha přeshraniční partnerství blízko položených regionů, okresů, měst a obcí, takže spolupráce Děčína s Pirnou byla spíše výjimkou vedle z dnešního pohledu dosti nepochopitelného partnerství Drážďan a Ostravy.⁸⁴

Průlom v česko-německých vztazích znamenal právě pád železné opony, sjednocení Německa, podepsání již výše zmíněné česko-německé Smlouvy o dobrém sousedství a vzájemné spolupráci a integrační proces v Evropě, kde východní Německo se stalo součástí evropských struktur a ČSFR započala asociační jednání s Evropským společenstvím.

3.1 Vznik euroregionu, cíle

První myšlenky vzniku euroregionu se zrodily na německé straně v polovině roku 1991. Myšlenka založení EEL byla inspirována podobnými přeshraničními strukturami v Západní Evropě. Na počátku úsilí stáli zástupci měst Drážďany a Ústí nad Labem, a okresů Pirna, Sebnitz, Dippoldiswalde, Děčín, Ústí nad Labem a Teplice⁸⁵. Na konci roku 1991 se tento okruh rozšířil o okresy Freital, Drážďany-venkov (Dresden-Land), Míšeň a Litoměřice. Zúčastněné strany vytvořily sedm pracovních skupin, jejichž úkolem byla obsahová stránka spolupráce. Pracovní skupiny se zabývaly těmito okruhy⁸⁶:

1. Regionální rozvoj
2. Hospodářský rozvoj, turismus
3. Doprava a hraniční přechody
4. Ochrana přírody a životního prostředí
5. Zdravotnictví a sociální věci
6. Kultura, vzdělání, sport
7. Ochrana před katastrofami

⁸⁴ PREUßCHER, Christian. *Visionen für die Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Gründungsphase der Euroregion Elbe/Labe*. Str. 14-15

⁸⁵ z konkrétních účastníků je zmiňována především zainteresovanost tehdejšího primátora města Ústí nad Labem Ing. Lukáše Mašína a zemského rady okresu Pirna Hanse Jürgena Everse

⁸⁶ PREUßCHER, Christian. *Visionen für die Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Gründungsphase der Euroregion Elbe/Labe*. Str. 19

Práci skupin koordinovala přípravná komise, jejíž hlavním úkolem byla příprava budoucí institucionální struktury euroregionu, vypracování stanov a dohody o přeshraniční spolupráci. V komisi byli zastoupeni představitelé všech zúčastněných okresů a měst.

Samotný Euroregion Elbe/Labe byl založen 24. června 1992 v Ústí nad Labem. Založení předcházela konstituce dvou komunálních svazků, jakožto nositelů právní subjektivity přeshraniční spolupráce. Na německé straně bylo 20. května 1992 založeno Komunální společenství Euroregion Horní Polabí/Východní Krušnohoří (Kommunalgemeinschaft Euroregion Oberes Elbtal/Osterzgebirge e. V.), českým protějškem byl Klub Euroregion Labe, založený 9. června 1992.

Akt založení euroregionu proběhl prostřednictvím zakládající konference, na které byla podepsána Rámcová dohoda EEL. Z právní konstrukce dohody je zřejmá inspirace přeshraničními strukturami v Západní Evropě, konkrétněji na německo-nizozemském Euregio, které má také podobu veřejnoprávně organizovaného pracovního společenství svazků obcí.⁸⁷ Spojení do pracovního společenství euroregion nezískává právní subjektivitu, tu si ponechávají oba komunální svazky.

Podle preambule rámcové úmluvy „*založení euroregionu Elbe/Labe a jeho orgánů má za cíl zprůhlednit úkoly a práci euroregionu a zjednodušit a upevnit regionální přeshraniční spolupráci*“⁸⁸. Preambule také odkazuje na Evropskou rámcovou úmluvu o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady.

V prvním paragrafu smlouvy je potom výčet cílů euroregionu. „*Euroregion podporuje rozvoj regionu hlavně:*

- *spoluprací v otázkách regionálního plánování*
- *zachování a zlepšení přirozených životních podmínek oblasti*
- *rozvoj hospodářství a vyrovnání životního standardu*
- *výstavba a přizpůsobení hranice překračující infrastruktury*
- *spolupráce při požární prevenci a haváriích*
- *zlepšování přeshraniční veřejné osobní dopravy*
- *spolupráce v oblasti cestovního ruchu a sportu*
- *kulturní výměna a péče o společné dědictví*

⁸⁷ PREUßCHER, Christian. *Die Entwicklung der Rechtsgrundlagen für eine grenzübergreifende Zusammenarbeit an der deutsch-tschechischen Grenze*. Str. 22

⁸⁸ Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992. Původní znění. Preambule

- zlepšení možností setkávání obyvatel
- spolupráce v humanitní a sociální oblasti a ve školství.⁸⁹

Jak vyplývá ze znění rámcové dohody, není tento výčet vyčerpávající a už svým rozsahem vypovídá o velkém záběru co se týče oblastí zamýšlené spolupráce.

Euroregion chce také podporovat snahy obcí a jednotlivců shodné s cíli euroregionu, dále integraci ČR do EU a také se zasazuje o vytváření státních smluv týkajících se přeshraniční spolupráce a zastupuje potřeby své oblasti u příslušných orgánů.⁹⁰

Rámcová dohoda taktéž upravuje orgány euroregionu, kterými jsou rada, prezidium a sekretariát.⁹¹ Sídlem euroregionu se stala Pirna (Německo), zatímco sekretariát Euroregionu sídlí v Ústí nad Labem (s pobočkou v Pirně).

Na zakládající konferenci euroregionu byl také schválen dokument „První úvahy o přeshraničním rozvoji v Euroregionu Elbe/Labe“, který rozpracovával cíle euroregionu do konkrétních opatření a námětů na projekty. První úvahy o přeshraničním rozvoji se staly podkladem pro Přeshraniční akční koncept rozvoje Euroregionu Elbe/Labe, zpracovaný na zakázku saského Ministerstva hospodářství.

Na počátku fungování euroregionu hrál důležitou roli Svobodný stát Sasko, který euroregionu poskytoval organizačně-technickou i finanční podporu. *„Pravidelné koordinační schůzky všech saských částí Euroregionu u státního tajemníka pro Spolkové a evropské záležitosti pomohly nalézt orientaci v přeshraniční spolupráci v kontextu mezistátních vztahů a evropského integračního procesu. Dostupnost financí umožnila zřízení poboček, vypracování "Přeshraničního akčního konceptu rozvoje" pro náš region, realizaci malých projektů, zejména v oblasti kultury, vzdělávání, sportu a také financování setkávání mládeže.“*⁹²

V roce 1993 se Euroregion Elbe/Labe stal členem Asociace evropských příhraničních regionů (AEBR/AGEG⁹³), což je organizace reprezentující zájmy přeshraničních struktur na evropské úrovni. Jedním z prvních úspěchů tohoto členství bylo zahrnutí EEL jako modelového euroregionu do praktické příručky

⁸⁹ Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992. Původní znění. § 1 odst. 1

⁹⁰ tamtéž, § 1 odst. 2-4

⁹¹ Podrobněji k orgánům euroregionu v kapitole 3.4

⁹² Zpráva o činnosti Euroregionu Labe/Elbe do r. 1996 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/zprava_o_cinnosti_do_r_1996.pdf>. Str. 4

⁹³ angl. AEBR (Association of European Border Regions), něm. AGEG (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen), protože je sídlo asociace umístěno v německém jazykovém prostoru, používají se často v literatuře obě zkratky současně

přeshraniční spolupráce LACE vydané Evropskou komisí právě ve spolupráci s AEBR/AGEG⁹⁴

3.2 Vývoj euroregionu 1994-1999

Nová etapa ve vývoji euroregionu začala v roce 1994. Programové období 1994 – 1999 přineslo také novým euroregionům na východní hranici EU možnost čerpat z finančních prostředků Unie. Na německé straně byl vypracován ve spolupráci s euroregiony Operační program Svobodného státu Sasko na podporu přeshraničních projektů s ČR a Polskem. Zároveň Evropská komise schválila nařízení č. 1628/94 ES o programovém provedení přeshraniční spolupráce mezi zeměmi SVE a členskými státy EU v rámci programu Phare. Tím Evropská unie vytvořila finanční instrumenty pro spolupráci na obou stranách hranice – na saské straně začala fungovat Iniciativa Interreg II, zatímco na straně české se rozběhl program Phare CBC.

Mezi oběma programy existovaly dosti velké rozdíly ať už organizačního nebo finančního rázu, které znamenaly nemalé problémy v realizaci projektů.

Pro spolupráci s ČR a Polskem byly pro Sasko v rámci iniciativy Interreg na období 1994-1999 alokovány finanční prostředky ve výši 146,45 mil. ECU (tj. asi 285,6 mil. DM)⁹⁵, z čehož 63,5 mil. DM (asi 22%) bylo určených pro Euroregion Elbe/Labe. Program Phare CBC počítal pro české regiony hraničící s Německem s částkou 25 mil. ECU ročně, což znamená 150 mil. ECU pro celé období.⁹⁶

Zatímco program Phare CBC fungoval na české straně již od roku 1994, program Interreg II byl odstartován teprve o rok později, protože Operační program Svobodného státu Sasko byl Evropskou komisí schválen teprve 12. července 1995⁹⁷. Jiná časová prodleva tkvěla v době schvalování projektů. V případě programu Phare CBC vydával rozhodnutí o podpoře projektu správní výbor v Bruselu, což z počátku znamenalo 16 měsíční lhůtu od doby podání žádosti k možnosti zahájení realizace. Výběr projektů u iniciativy Interreg zajišťoval řídicí výbor Svobodného státu Sasko,

⁹⁴ GABBE, Jens, MALCHUS, v. V. (Verfasser). *Praktisches Handbuch zur grenzübergreifenden Zusammenarbeit.*

⁹⁵ 1 ECU = 1,95 DM

⁹⁶ *Zpráva o činnosti Euroregionu Labe/Elbe do r. 1996* [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/zprava_o_cinnosti_do_r_1996.pdf>. Str. 15-16

⁹⁷ tamtéž, str. 5

což také díky procedurálním pravidlům znamenalo lhůtu od podání do zahájení realizace projekty minimálně tři měsíce.⁹⁸

Úplně nemožné bylo zpočátku realizovat skutečné přeshraniční projekty, neboť prostředky z programu Phare byly určeny jen pro české území a české obyvatele, stejně tak příspěvek z Interregu mohl být použit pouze na německém území pro německé občany.

Tyto organizační výtky také adresovaly zástupci EEL Evropské komisi. Situace se zlepšila v roce 1996, když začal v rámci programu Phare CBC fungovat Fond malých projektů (FMP), což znamenalo přesun rozhodovacích pravomocí na regionální úroveň. Fond malých projektů, určený na podporu malých neinvestičních projektů, umožnil lépe reagovat na místní potřeby a urychlil realizaci projektů. Jeho úspěch a zároveň obliba u regionálních/místních aktérů později vedli k dalšímu posilování významu tohoto instrumentu v dalších obdobích.⁹⁹

V prvních letech činnosti EEL bylo intenzivně pracováno na přípravě velkých investičních projektů zaměřený na vytváření přeshraniční infrastruktury, jako např. projekt propojení dálnice A17/D8, otevírání nových hraničních přechodů nebo obnovení přivozu přes Labe mezi obcemi Schöna a Hřensko. Plánování těchto projektů bylo často obtížné, a to nejen kvůli nejistotě, kterou přinášelo zpožděním startu iniciativy Interreg a Programu Phare, ale hlavně zdlouhavými vyjednáváním o podobě těchto projektů. Konkrétně v případě projektu propojení dálnice A17/D8 se vedly dlouhé rozhovory o nejideálnější trase spojené s jednáním o pozemky, kdy se několikrát znovuotvírala již dohodnutá podoba trasy, buď kvůli změnám v obsazení příslušných samospráv, nebo kvůli odporu ze strany ochránců životního prostředí a obyvatel z dotčených obcí.¹⁰⁰ Postupem času se spektrum projektů rozšířilo do dalších oblastí – životní prostředí, zdravotní a sociální sféra, cestovní ruch, kultura, sport, vzdělávání aj., za úspěšný projekt z této oblasti je považován např. vznik bilinguálního programu gymnázia v Pirně.

⁹⁸ Zpráva o činnosti Euroregionu Labe/Elbe do r. 1996 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumenty/zprava_o_cinnosti_do_r_1996.pdf>. Str. 18

⁹⁹ viz např. Zpráva o průběhu SFMP v EEL [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumenty/SFMP_prubeh.pdf>

¹⁰⁰ Tyto spory, vedené hlavně na české straně hranice, v důsledku znamenaly otevření propojovacího úseku až v prosinci 2006. Dálnice však dále zůstává nedostavěná v úseku přes CHKO České Středohoří z Lovosic do Řehlovic kvůli vleklým sporům s ekologickými aktivisty. (Zdroj např.: USTI.NASEADRESA.CZ. *Dálnice D8 se zpozdí možná až do roku 2012* [online]. Ústí nad Labem: 31.8.2009. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://usti.naseadresa.cz/cz/s176-detail-zpravy/c531-Regionalni-zpravodajstvi/n12331-Dalnice-D8-se-zpozdi-mozna-az-do-roku-2012>>)

Do roku 1999 bylo v EEL realizováno 336 projektů v celkové výši 93,75 milionů Euro, z čehož 44,8 milionů Euro bylo z prostředků Evropské unie.¹⁰¹

Od roku 1998 probíhala přístupová jednání mezi EU a asociovanými zeměmi, což přineslo také nové impulzy do programu Phare CBC, kde byly prioritizovány projekty podporující integraci ČR do EU, podporu hospodářské a komunální spolupráce nebo podporu rozvoje lidských zdrojů.

3.3 Vývoj euroregionu 2000-2009

Rok 2000 představoval vstup do nové finanční perspektivy (2000-2006), což znamenalo další čekání na schválení příslušných programů a příliv finančních prostředků. To se stalo až v roce 2001. Ačkoli v nových programech již byly důkladněji zpracovány předchozí připomínky euroregionů, snaha o další decentralizaci programu Phare CBC přinesla euroregionu také mnohé nesnáze, neboť vzhledem k účasti v řídicím a monitorovacím výboru nemohl podávat vlastní projekty a podobné problémy byly také u obcí, které v Svazku působily.¹⁰²

Na české straně euroregionu došlo k 31.12.2000 ke změně právní podoby, a to v souvislosti s novým zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích. Původní Klub Euroregionu Labe byl založen podle § 20 občanského zákoníku¹⁰³ jako zájmové sdružení právnických osob. Vzhledem k tomu, že těmito právníky osobami byly pouze obce, „bylo nutné do konce roku 2001 provést transformaci sdružení EL na svazek obcí EL“¹⁰⁴

Rok 2002 znamenal také zkoušku pro soudržnost regionu v podobě v podobě povodně na Labi, která v srpnu 2002 postila obě části euroregionu. Škody na obou stranách euroregionu byly vyčísleny na 12 miliard Euro. Povodeň poškodila již zrealizované stavební projekty při Labi a na mnoha místech zpřetrhala spojení mezi oběma zeměmi (velkou měrou byla poškozena např. mezinárodní železniční trať mezi Děčínem a Drážďany, která byla vyřazena z provozu téměř na půl roku).

¹⁰¹ PREUßCHER, Christian. *15 Jahre Euroregion Elbe/Labe – Chronik einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit*. Str. 50

¹⁰² Tento problém opět poukázal na dvojkolejnost programu Phare a iniciativy Interreg, kde tento problém vůbec nebyl a na české straně byl způsoben přehnanou aktivitou ze strany MMR. Problém byl obejit tak, že se účastní na zasedáních rozhodujících orgánů dočasně vzdali zástupci měst a euroregion byl zastoupen pouze zástupci z jeho sekretariátu.

¹⁰³ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹⁰⁴ *Výroční zpráva Svazu obcí Euroregionu Labe za rok 2001* [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/vz-2001.pdf>>. Str. 1

Postiženým regionům byla poskytnuta pomoc převážně z vládní úrovně, německá část euroregionu získala prostředky na obnovu také z rezerv EU. Mnohé české a německé partnerské obce si také vzájemně pomáhaly při odstraňování škod a obnově postižených území, a to také formou finančních nebo věcných darů.¹⁰⁵

Když v květnu 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie, měl tento vstup také znamenat překlenutí neustálých problémů způsobených různostmi programu Phare a iniciativy Interreg. To se však zpočátku úplně nestalo, neboť rozjezd iniciativy Interreg byl na české straně velmi pozvolný a dokonce hrozilo, že nebudou ani zdaleka vyčerpány prostředky, které byly pro česko stranu alokovány. Tato obava se však nenaplnila.

Rok 2006 byl pro euroregion Elbe/Labe rokem reflexe nad vlastní činností a budoucím směřováním. Důvodem k této reflexi bylo nejen blížící se patnáctileté jubileum založení euroregionu, ale také tom roce přijaté nařízení o evropském seskupení o územní spolupráci.¹⁰⁶ Ve výroční zprávě roku 2006 je vysloveno přání proměnit euroregion ve směru hlubší integrace v „*společnou přeshraniční organizaci ve smyslu fóra pro přeshraniční spolupráci*“,¹⁰⁷ což se však neuskutečnilo. Výroční zpráva také vyzdvihuje aktivity euroregionu v oblasti zprostředkování kontaktů a rozvoje projektů a doporučuje dále přispívat k „budování přeshraniční kooperace“ ve formě jakého si „projektového kouče,“ který by z pozice jazykové vybavenosti, znalosti prostředí, místních aktérů i podmínek podávání a realizace projektů provázel zájemce o spolupráce už od fáze vytváření prvních úvah o projektu, jakož i při realizaci projektu. To se euroregionu v dalším období částečně podařilo v podobě pravidelných konzultačních dní pro veřejnost v rámci Cíle 3 současné finanční perspektivy.

Při oslavách 15. výročí vzniku euroregionu bylo konstatováno, že za 15 let existence byly na území euroregionu zrealizovány projekty v celkové výši 170 milionů Euro, z čehož 90 milionů Euro tvořila podpora z prostředků Evropské unie (Interreg, Phare). Za programové období programu Interreg IIIA 2000-2006 (a do roku 2003 paralelně probíhajícího programu Phare CBC) bylo podpořeno více jak 380 projektů

¹⁰⁵ PREUßSCHER, Christian. *15 Jahre Euroregion Elbe/Labe – Chronik einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit*. Str. 61

¹⁰⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006

¹⁰⁷ *Geschäftsbericht der Euroregion Elbe/Labe 2006* [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2006-komplett-neu.pdf>>. Str. 4, vlastní překlad

v celkové výši 65 milionů Euro, z toho 35 milionů tvořila podpora z prostředků EU.¹⁰⁸ Rok 2007 také znamenal další prohloubení integrace euroregionu v podobě vstupu ČR do Schengenského prostoru. Symbolicky ve stejný den byla také podepsána dohoda o přeshraničním poskytování pomoci a spolupráci v požární ochraně.

Nová finanční perspektiva 2007-2013 znamenala mnohé změny jak v činnosti euroregionu, tak ve způsobu přeshraniční spolupráce, respektive realizaci projektů. Jak již bylo konstatováno v předchozí kapitole, v tomto období již neprobíhá realizace programu Interreg, nýbrž byl tento program včleněn do Cíle 3 – evropské územní spolupráce. Stejně jako Interreg má i evropská územní spolupráce tři podporované oblasti (priority) – přeshraniční spolupráci, nadnárodní spolupráci a meziregionální spolupráci.¹⁰⁹ Přeshraniční spolupráce v EEL je realizována prostřednictvím operačního programu Přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Sasko, což znamená alokaci prostředků do Karlovarského, Ústeckého a části Libereckého kraje. Ve správě každého euroregionu¹¹⁰ nadále zůstal Fond malých projektů, z něhož jsou podporovány projekty nepřekračující celkové náklady 40 000 Euro v maximálním požadavku podpory z Cíle 3 ve výši 22 500 Euro.

Aby projekt v rámci Cíle 3 získal podporu, je třeba, aby se na něm podíleli partneři z obou stran hranice (z nichž jeden je jako lead-partner odpovědný za realizaci projektu), a to splněním minimálně dvou z těchto požadavků:

- společná příprava (plánování) projektu
- společná realizace projektu
- společný personál (realizační tým) projektu
- společné financování projektu¹¹¹

Pokud tedy jde o kvalitu přeshraniční spolupráce, není již možné jako v předchozích obdobích podporovat projekty, které mají pouze „jakýsi“ vliv na rozvoj regionu nebo potlačení negativního vlivu hranice, ale je nutné aktivní zapojení partnerů z obou zemí.

¹⁰⁸ PREUßCHER, Christian. *15 Jahre Euroregion Elbe/Labe – Chronik einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit*. Str. 78

¹⁰⁹ Čl. 6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1080/2006 ze dne 5. července 2006

¹¹⁰ program zahrnuje euroregiony Neisse-Nisa-Nysa, Elbe/Labe, Erzgebirge/Krušnohoří a Egrensis

¹¹¹ *Cíl 3 Česká republika – Sasko*: <<http://www.ziel3-cil3.eu/de/index.html>>

3.4 Fungování euroregionu, organizační struktura

Jak již bylo zmíněno výše, na počátku existence byly konstituovány tři základní orgány euroregionu, jejichž prostřednictvím je zajišťována činnost euroregionu. Jsou jimi:

- Rada
- Prezidium
- Sekretariát

Nejvyšším orgánem euroregionu je **Rada** EEL, která je charakterizována jako „společný poradní a koordinační orgán pro základní otázky regionální přeshraniční spolupráce.“¹¹² Rada je podle Rámcové dohody složena ze 30 členů, přičemž každý komunální svaz deleguje 15 zástupců. Od roku 2001 je však situace taková, že dvě místa v české části Rady jsou trvale neobsazená. Tento stav není dán nedostatečnou členskou základnou, ale je spíše nutností k zajištění jejího fungování. Aby totiž byla Rada usnášeníschopná, je nutná přítomnost alespoň poloviny zástupců z každého komunálního svazu,¹¹³ což na české straně několikrát způsobilo problémy. Tento stav samozřejmě také svědčí o angažovanosti zástupců obcí a měst, pro něž přeshraniční spolupráce dosud není dostatečnou prioritou v jejich pracovním programu.

Do čela Rady jsou voleni dvoutřetinovou většinou dva prezidenti (za českou a německou stranu) a dva jejich zástupci. Rada jedná na pravidelných zasedáních (zpravidla jedenkrát ročně, ale např. v roce 2008 se kvůli správní reformě a volbám v Sasku nesešla vůbec¹¹⁴) a má pravomoci hlavně v organizačních záležitostech, jako je např. vytváření výborů, zřizování odborných pracovních skupin, rozhodování v záležitostech týkajících se existence a působnosti euroregionu (placení příspěvků, zánik euroregionu, změna základních dokumentů, členství v nadregionálních organizacích) apod.¹¹⁵

¹¹² *Jednací řád Rady euroregionu Elbe/Labe ze 17. března 1993 ve znění od 30. dubna 2004* [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jr-snemu-el.pdf>>. §2, odst. 1.

¹¹³ *Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992 ve znění ze 14. února 1995. Naposledy změněno dne 23. září 2003* [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/rahmenvereinbarung.pdf>>. § 6

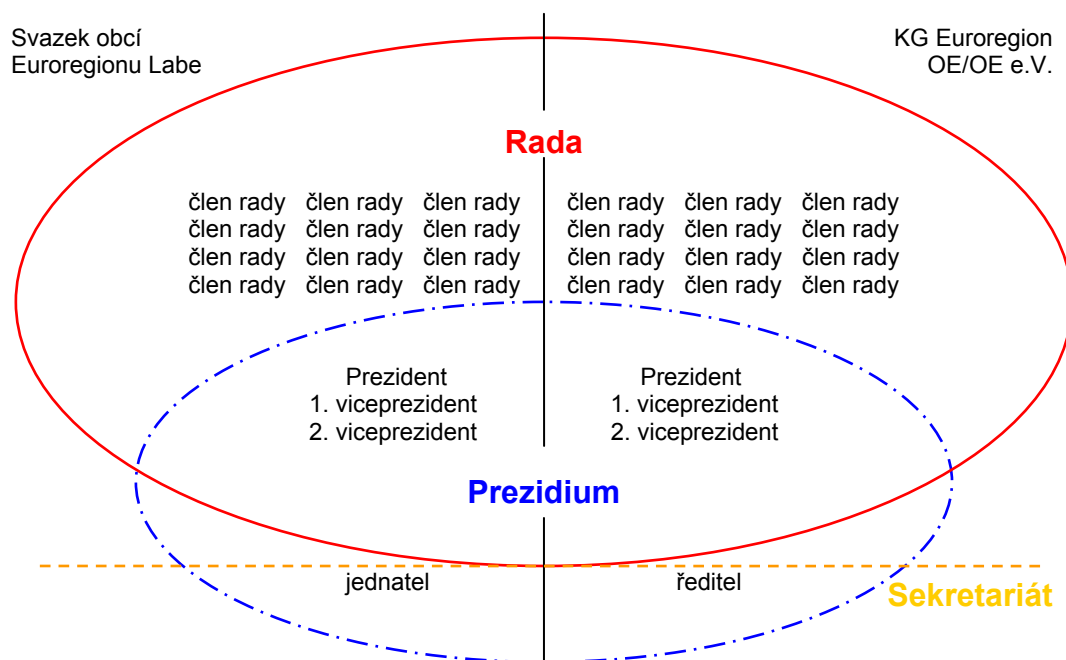
¹¹⁴ *Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2008* [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/Snem-EL/Vyrocní_zprava_2008.zip>

¹¹⁵ *Jednací řád Rady euroregionu Elbe/Labe ze 17. března 1993 ve znění od 30. dubna 2004* [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jr-snemu-el.pdf>>. Odst. 1, § 3.

Práci euroregionu mezi zasedáními Rady řídí **Prezidium** EEL, složené z obou prezidentů a jejich zástupců, dalších dvou volených členů a jednatelů obou komunálních svazů. Funkci prezidentů v současné době vykonávají starosta¹¹⁶ města Drážďany pro hospodářskou oblast Dirk Hilbert a primátor města Ústí nad Labem Mgr. Jan Kubata. Prezidium reprezentuje euroregion, připravuje a vede zasedání Rady, plní úkoly zadané Radou a rozhoduje o neodkladných záležitostech, které však musejí být dodatečně schváleny Radou.¹¹⁷

Rada i sekretariát rozhodují prostou většinou každé národní strany. Při zasedání obou orgánů funguje princip rotujícího předsednictví mezi oběma zeměmi.

Personální struktura Euroregionu Elbe/Labe

Zdroj: autor

Technicko-administrativní chod euroregionu zajišťuje **Sekretariát** EEL prostřednictvím svých dvou poboček v Pirně a Ústí nad Labem. Sekretariáty pracují

¹¹⁶ město Drážďany má v čele primátorku, správní agendu zajišťuje 7 volených starostů pro přidělenou oblast, v českém prostředí je tato funkce přiřaditelná k funkci (politického) náměstka primátora

¹¹⁷ *Jednací řád Rady euroregionu Elbe/Labe ze 17.března 1993 ve znění od 30.dubna 2004* [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumentel/jr-snemu-el.pdf>>. Odst. 2, § 3.

paralelně, v jejich čele je na každé straně jednatel jmenovaný a podřízený svému komunálnímu svazu. Úkoly sekretariátu jsou¹¹⁸:

- Koordinace odborných pracovních skupin
- Podpora při zpracovávání a koordinaci projektů
- Příprava a realizace vlastních projektů
- Spolupráce na zpracování a realizaci dotačních programů
- Konzultační a poradenská činnost pro veřejnost a potenciální nositele projektů
- Práce s veřejností
- Spolupráce na programování u Cíle 3 Česká republika - Sasko, účast v Monitorovacím výboru Cíle 3

Kromě svých jednatelů, kterými jsou v současné době Dipl.-Stw. Christian Preußcher na německé straně a Mgr. Vladimír Lipský jako ředitel české části, každý sekretariát zaměstnává 3-5 dalších pracovníků.

Podobnou organizační strukturu jako má euroregionu Elbe/Labe, včetně personálního zastoupení, mají oba komunální svazy. Základem každého komunálního svazu je Sněm, v němž jsou zastoupeni všichni členové komunálního svazu. Sněm se svolává zpravidla jednou ročně v prvním kvartálu každého roku, kde schvaluje výroční zprávu předchozího roku, plán na následující rok a rozpočet. Nad Sněmem stojí volená Rada, jejíž členové jsou zároveň členy Rady EEL, v jejímž čele je předseda (prezident) a dva místopředsedové (viceprezidenti), kteří jsou také členy Prezídia EEL. Funkce těchto Rad je hlavně výkonné povahy a ve srovnání se strukturou euroregionu její činnost odpovídá spíše činnosti Prezídia EEL.

V rámci Rady na české straně jsou vytvořeny dvě komise – kontrolní a smírčí, z čehož smírčí komise dosud nebyla zvolena, neboť zatím nevyvstala její potřeba. Německé stanovy Komunálního společenství sice vznik výborů předpokládají, žádný však dosud nebyl vytvořen. Činnost každého komunálního svazku technicko-administrativně zajišťují již výše zmíněné sekretariáty s ředitelem (jednatelem) v čele.

Pokud se vrátíme zpět k organizační struktuře euroregionu, kromě jeho základní organizační osy Rada-Prezídium-Sekretariát na významu nabývají také poradní orgány euroregionu - **odborné pracovní skupiny**. Ty zpracovávají návrhy a doporučení Radě a Prezidiu. První pracovní skupiny byly konstituovány již v přípravné fázi euroregionu a jejich činnost dále pokračovala i po založení

¹¹⁸ více např. ve výročních zprávách nebo na <http://www.euroregion-elbe-labe.eu>

eurometropolu. Počet a zaměření pracovních skupin se postupem mírně vyvíjel. Na počátku nového tisíciletí se činnost pracovních skupin dostala do krize. Do pracovních skupin nebyli nominováni noví členové (platilo převážně pro českou stranu po změně právní formy Svazku obcí eurometropolu Labe) a ani tak se některé pracovní skupiny vůbec nescházely. To vedlo v roce 2004 k redukci pracovních skupin ze 7 na 6 a byl také změněn jednací řád skupin. K účasti na zasedání odborné pracovní skupiny, která může mít až 20 členů, jsou od té doby kromě volených zástupců komunálních svazů přizváni také odborníci pocházející mimo oblast veřejné správy (do pracovní skupiny jsou voleni na základě nominace komunálním svazem nebo sekretariátem). Další změnou bylo zavedení systému spolupředsednictví, při kterém je z odborníků zvolen za každou stranu předseda, který vede zasedání a zodpovídá za obsahovou stránku jednání, což obojí dříve zajišťoval ředitel komunálního svazku.

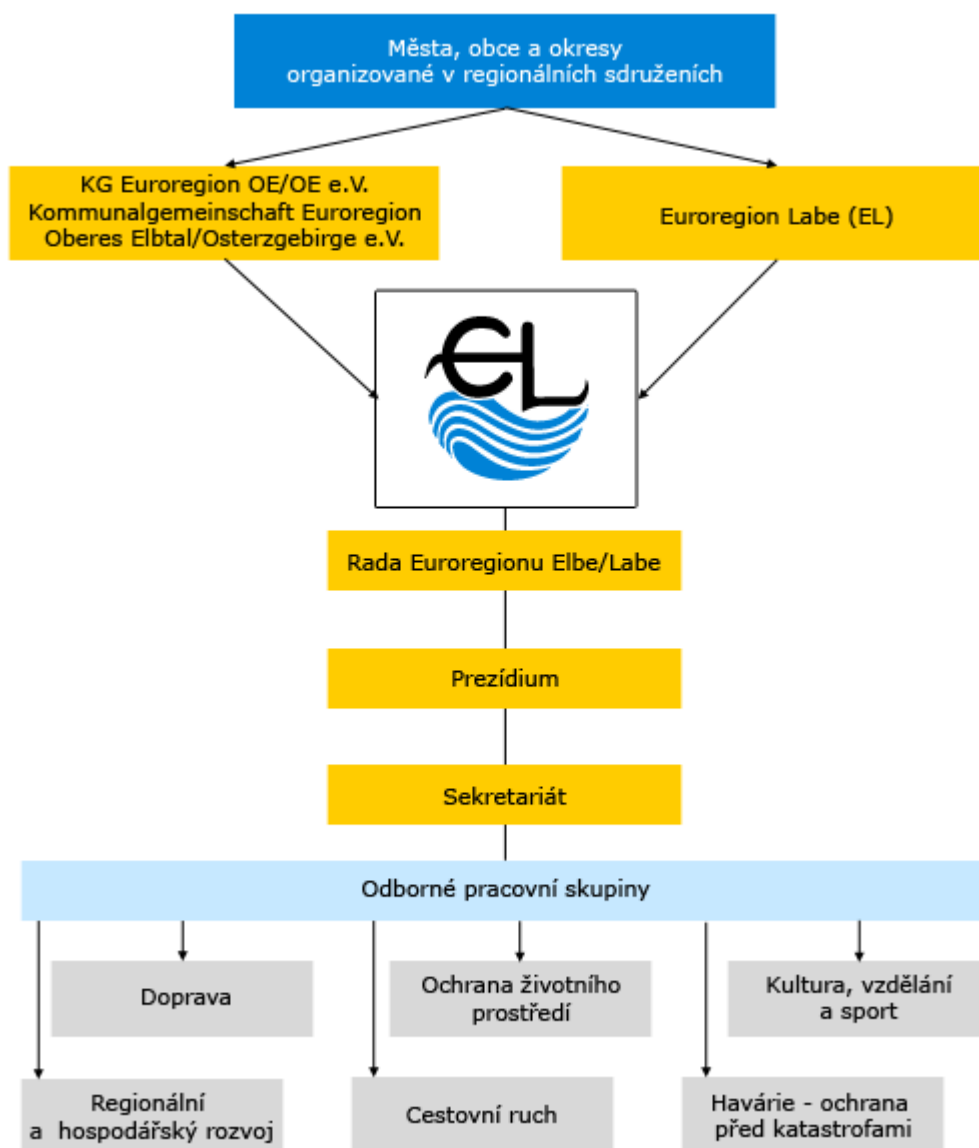
V současné době tedy existuje 6 odborných pracovních skupin (OPS):¹¹⁹

- OPS pro podporu hospodářství/cestovní ruch
- OPS pro ochranu životního prostředí
- OPS pro kulturu, vzdělávání, sport a sociálně
- OPS pro dopravu
- OPS pro ochranu před katastrofami
- OPS pro územní rozvoj

Zasedání odborných pracovních skupin se nyní konají pravidelně dvakrát ročně a kromě již zmíněných úkolů jsou hlavně platformou pro výměnu informací, jak povahy odborné dle zaměření skupiny, tak informací týkajících se dotačních programů, a také jsou místem pro budování kontaktů jako základu budoucí spolupráce.

¹¹⁹ <http://www.eurometropolis-elbe-labe.eu>

Organizační schéma Euroregionu Elbe/Labe

Zdroj: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/cz/o-nas/organizace/zakladni-struktura/>

Z hlediska organizační struktury Euroregionu Elbe/Labe tedy můžeme konstatovat, že se jedná o plně formalizovaný svazek, který se postupem času vyvíjel ve funkčně pracující strukturu. Zatímco rozhodovací procesy jsou soustředěny do Rady, Prezídia a Sekretariátu s centrem v Radě, každodenní chod euroregionu zajišťují sekretariáty. Od roku 2004 nabývá opět na intenzitě činnost odborných pracovních skupin, ze kterých vycházejí nové impulzy nejen pro činnost euroregionu, ale další formy přeshraniční spolupráce.

4. Aktéři regionální politiky v euroregionu Elbe/Labe

Pokud je jedním z cílů této práce analyzovat zájmy a působení aktérů působících v oblasti regionální politiky, je třeba si uvědomit, že se jedná o velmi různorodou skupinu subjektů, ať už z hlediska jejich cílů, pravomocí, právní formy atd.

Aktéři regionální politiky působí obecně na třech rovinách. Jedná se o:

- A. Rovinu nadnárodní (evropskou)
- B. Úroveň členských států
- C. Regionální úroveň

Jak již bylo dříve zmíněno, z hlediska naplňování principu partnerství je klíčová úroveň členských států, ovšem také aktéři regionální politiky na úrovni regionální, respektive euroregionu mají své úkoly a potřebují prosadit svůj vliv na další úrovně.

Vzhledem k uvedené diverzitě aktérů se bude tato práce blíže zabývat pouze těmi aktéry, jejichž vliv na regionální politiku a především na činnost euroregionů je přímý a skutečně významný. V. Dočkal rozlišuje 4 hlavní skupiny aktérů:¹²⁰

1. Samosprávy
2. Regionální rozvojové agentury
3. Přeshraniční struktury
4. Ostatní aktéři (klastry, místní akční skupiny...)

4.1 Samospráva

Z hlediska místní/regionální úrovně jsou samosprávy považovány za privilegovanou skupinu aktérů, třebaže také v případě samosprávy lze mluvit o zásadní diverzitě aktérů a jejich rolí. Výsadní pozice těchto aktérů je dána vysokou mírou jejich legitimacy, neboť jsou tvořeny volenými zástupci, zároveň mají mnohé nástroje, kterými mohou působit na oblast regionální politiky a přeshraniční spolupráce, včetně relativně dostupných finančních zdrojů pro realizaci této politiky.

Základními aktéry na regionální úrovni jsou zajiště obce a města jako základní územní samosprávné celky, určitým způsobem na této úrovni působí také kraje jako

¹²⁰ DOČKAL, Vít, a kol. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Str. 24 an.

vyšší územní samosprávné celky. Jejich pravomoci v oblasti regionální politiky upravuje zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení), zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení), speciálním předpisem je potom zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje.

4.1.1 Obce

Jako základní územní společenství pečuje obec „o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů,¹²¹ a to ve své samostatné působnosti buď sama, nebo ve spolupráci s dalšími obcemi nebo jinými subjekty. Tato spolupráce probíhá na základě smlouvy, prostřednictvím svazku obcí, nebo účastí v jiných právnických osobách dle občanského nebo obchodního zákoníku¹²². Zákon o obcích v § 55 upravuje také možnosti přeshraniční spolupráce obcí. Ta vzniká na základě uzavřené smlouvy o vzájemné spolupráci, kterou mezi sebou mohou uzavírat buď obce, nebo svazky obcí. Pokud na základě této smlouvy vznikne právnická osoba, je nutná existence mezinárodní smlouvy mezi ČR a příslušným státem o této spolupráci a také souhlas Ministerstva vnitra po předchozím projednání s Ministerstvem zahraničních věcí.

Pokud bychom měli mluvit o konkrétním počtu a charakteristikách obcí na území euroregionu Elbe/Labe, není možné zcela vycházet z počtu obcí, ležících na územních jednotkách bývalých správních okresů. Území euroregionu zahrnuje všech 105 obcí okresu Litoměřice a 23 obcí okresu Ústí nad Labem, 27 obcí okresu Teplice (území obcí Osek, Duchcov, Hrob, Ledvice, Mikulov, Moldava a Žim jsou součástí Euroregionu Krušnohoří/Erzgebirge) a 38 obcí okresu Děčín (14 obcí Šluknovského výběžku je součástí Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa).¹²³ Nejsilnější postavení v rámci euroregionu má samozřejmě největší město – statutární město Ústí nad Labem, dalšími významnými centry jsou bývalá okresní města (Děčín, Litoměřice, Teplice), zároveň vzhledem k pohraničnímu rázu osídlení zde existují také místa s velmi řídkou sídelní strukturou a malým počtem obyvatel. Vzhledem k této diverzitě lze

¹²¹ § 2 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) v aktuálním znění

¹²² blíže o různých formách a podmínkách této spolupráce např. KRBOVÁ J., KRB, V.: Geneze spolupráce obcí: Právní pohled. In PEKOVÁ, Jitka, ZAPLETALOVÁ, Jana. *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2. 12. 2005.* Str. 44-58

¹²³ údaje o počtu obcí např. na: <http://města.obce.cz>, výčet nezapojených obcí ve Společný realizační dokument k Fondu malých projektů Ziel 3/Cíl 3... Dostupné na: < <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/RD-FMP-z-listopadu-2008.pdf>>

předpokládat, že malé obce svých cílů dosahují lépe prostřednictvím spolupráce s dalšími obcemi, zatímco u velkých měst tak silná motivace ke spolupráci být nemusí.

Za organizaci zaštiťující zájmy měst a obcí na státní úrovni bývá označován Svaz měst a obcí České republiky (SMO ČR), jehož vyjednávací pozice je však diskutabilní, vzhledem k tomu, že zastupuje necelých 40% obcí, třebaže v nich žije téměř 75% obyvatelstva ČR.¹²⁴ Tento fakt svědčí o tom, že ve SMO ČR jsou více zastoupena velká města, zatímco obce s malým počtem obyvatel o členství zájem neprojeví. Bez ohledu na tuto skutečnost je SMO ČR povinným připomínkovacím místem pro legislativní návrhy na úrovni národní i úrovni EU.

Artikulaci zájmů obcí a měst na evropské úrovni probíhá prostřednictvím několika kanálů a sítí. Asi nejpřímější je zastoupení 12 zástupců obcí, města a krajů ve Výboru regionů, poradním orgánu Evropské unie, který má přímý vliv na tvorbu evropské legislativy. Výbor regionů má pro oblast hospodářské a sociální soudržnosti konzultativní pravomoci, kde podle je neopominutelným konzultativním orgánem při schvalování návrhů evropské legislativy. Kromě této pravomoci Výbor vyvíjí aktivity v mnoha dalších oblastech – přijímá stanoviska k připravované legislativě a usnesení k různým aspektům regionální politiky nebo pořádá a účastní se různorodých odborných konferencí a fór. Z tohoto ohledu je úspěchem účast 2 zástupců z území euroregionu – primátora města Ústí nad Labem Mgr. Jana Kubaty a hejtmanky Ústeckého kraje Jany Vaňhové.

Silnou zájmovou organizací na evropské úrovni Rada evropských obcí a měst (CEMR),¹²⁵ která sdružuje přes 50 národních sdružení měst, obcí a regionů z 38 evropských zemí.¹²⁶ Komunikační kanály CEMRu jsou napojeny hlavně na Komisi, kde se pracovní skupiny CEMRu snaží ovlivňovat evropskou legislativu už ve fázi návrhu. Další zajímavou aktivitou organizace je budování sítě partnerských měst. Českým zástupcem je tady SMO ČR.

Jinou organizací působící na evropské úrovni je poradní orgán Rady Evropy Kongres místních a regionálních orgánů, jehož činnost je zaměřena převážně na budování lokální demokracie, ale zabývá se také otázkami přeshraniční

¹²⁴ SVAZ MĚST A OBCÍ. *Členská základna*. Dostupné na <<http://www.smocr.cz/clenove/clenska-zakladna.aspx>>

¹²⁵ Council of European Municipalities and Regions

¹²⁶ CEMR. *About CEMR - Members*. [cit. 21. května 2010]. <Dostupné na http://www.ccre.org/membres_en.htm>

spolupráce.¹²⁷ V české delegaci jsou zastoupeni 4 zástupci Svazu obcí a měst a 3 zástupci Asociace krajů ČR a stejný počet náhradníků.

4.1.2 Kraje

V podstatě stejné možnosti pro přeshraniční spolupráci mají také kraje, protože § 28 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení), je téměř totožný s § 55 zákona o obcích. Euroregion Elbe/Labe se rozkládá pouze na území Ústeckého kraje, který na svém území hostí hned euroregiony tři – kromě EEL ještě Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge a z větší části na území Libereckého kraje položený Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Příhraniční charakter regionu je velmi zřetelný a tuto charakteristiku podkládá fakt, že hranice se Saskem je nejdelší hranicí kraje s okolními regiony. Ačkoli se kraj z hlediska hospodářských a sociálních charakteristik potýká s mnohými problémy (vysoká nezaměstnanost, nízká vzdělanost obyvatelstva, průmyslový charakter regionu a s ním související strukturální problémy), není přeshraniční spolupráce hlavní prioritou kraje, ale spíše prostředkem k získání externích finančních zdrojů. Tuto skutečnost potvrzuje také hlavní rozvojový dokument na krajské úrovni, na jehož koncepci se zástupci euroregionů podíleli. Program rozvoje Ústeckého kraje výslovně uvádí, že: „jednotlivé priority a opatření jsou (...) formulovány s ohledem na závěry zjištěné analytickým profilem a na aktuální potřeby kraje, ale současně tak, aby maximum řešených problémů bylo možné řešit s využitím strukturálních fondů.“¹²⁸ Z tohoto pohledu se priority kraje soustředí na rozvoj dopravní infrastruktury a cestovního ruchu, kde jsou u některých opatření euroregiony partnery realizace.

Přes předchozí skutečnosti nebo právě kvůli nim bylo v roce 2007 podepsáno Společné prohlášení o spolupráci mezi Ústeckým krajem, Vládním prezídiem Chemnitz, Vládním prezídiem Drážďany a Svobodným státem Sasko. Na základě tohoto prohlášení byla vytvořen řídicí výbor spolupráce složený ze zástupců státní správy i samosprávy zmíněných partnerů, který se alespoň s jednorozčnou frekvencí schází za účelem koordinace některých aktivit formou pořádání společných workshopů a seminářů, a přípravy společných projektů.

¹²⁷ viz např. již zmíněná Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady

¹²⁸ ÚSTECKÝ KRAJ. Program rozvoje Ústeckého kraje 2008 – 2013 *Labe* [online]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1643881&p1=117147>. Str. 84

Další možností kraje působit na regionální rozvoj je prostřednictvím jeho aktivit v rámci regionu soudržnosti NUTS 2 – Severozápad, který v regionální radě sdružuje zástupce Ústeckého a Karlovarského kraje. Základní programový dokument Regionální operační program (ROP) Severozápad sice na mnoha místech reflektuje negativní vliv hranice na dané území, řešení konkrétních problémů (např. nízké propustnosti hranice) však přenechává programu Cíl 3 ČR – Sasko.

Pokud jde o artikulaci zájmů na národní úrovni, má kraj mnohem širší paletu nástrojů, např. se může přímo vyjadřovat k návrhům státních orgánů dotýkajících se jeho působnosti, může předkládat zákony Parlamentu České republiky nebo navrhopvat zrušení právních předpisů u Ústavního soudu. Spolupráce na národní úrovni probíhá prostřednictvím Asociace krajů ČR, která sdružuje všechny kraje České republiky včetně Hlavního města Prahy. Z této pozice můžeme mluvit o silné legitimitě této organizace, kterou však v současné době snižuje politizace této organizace a s ní související rezervovanost státních orgánů vůči jejím požadavkům.

Podobně jako obce, má i kraj několik kanálů, jak působit rozhodování na evropské úrovni. Kromě již zmíněného Výboru regionů a Kongresu místních a regionálních orgánů sdružuje zástupce regionů také Shromáždění evropských regionů (AER¹²⁹), které sdružuje 270 regionů ze 33 zemí a 16 interregionálních organizací.¹³⁰ AER je relativně nezávislá síť regionů, která má napojení jak na Radu Evropy, tak na instituce Evropské unie a prostřednictvím svých členů na další organizace sdružující regionální, hospodářské nebo sociální zájmy. Z českých regionů jsou členem AER pouze Královéhradecký a Olomoucký kraj.

Z hlediska aktivit Ústeckého kraje na evropské úrovni je nutné také zmínit Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu, které bylo zřízeno 11. října 2002. Ačkoliv koncept činnosti Zastoupení je definován velmi obecně a široce,¹³¹ skutečná činnost se zaměřuje spíše na budování kontaktů, technického zázemí a zprostředkování informací pro představitele Ústeckého kraje, pořádání kulturních akcí a účast na sítích s tematikou chemického průmyslu.¹³² Zajímavých projektem jsou také

¹²⁹ Assembly of European Regions

¹³⁰ mj. je členem AEER/AGEG

¹³¹ od prosazování zájmů (lobbingu) u evropských institucí, přes vytváření kontaktů a účasti v evropských sítích až k tvorbě projektů, propagaci kraje a informování občanů o evropském dění (viz např. POKORNÁ, Markéta. *Koncepce činnosti Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1644452&p1=176332>

¹³² v roce 2009 se stal náměstek hetmanky Arno Fišer členem představenstva Evropské sítě chemických regionů ECRN (Zdroj: POKORNÁ, Markéta: *Půlroční zpráva Zastoupení Ústeckého kraje*

pravidelné jednosemestrální stáže studentů Univerzity Jana Evangelisty Purkyně na Zastoupení.

4.2 Regionální rozvojové agentury

Regionální rozvojové agentury jsou subjekty na pomezí veřejného a soukromého sektoru, které od poloviny devadesátých let vznikaly jako specializovaný „nástroj institucionální podpory regionálního rozvoje.“¹³³ Vznik regionálních rozvojových agentur byl inspirován podobnými subjekty v zemích EU, přičemž již mezi jejich počáteční aktivity patřila účast při implementaci programů předvstupní pomoci EU. Zprvu nebyl vznik regionálních rozvojových agentur nijak regulovaný, jejich do té doby úspěšnou činnost však reflektovaly Zásady regionální politiky vlády,¹³⁴ které vyzvaly Ministerstvo pro místní rozvoj k podpoře vzniku celé sítě regionálních agentur na území všech budoucích krajů, právě v návaznosti na jejich ustavování. Většina agentur však byla založena z iniciativy místních subjektů.

Regionální rozvojové agentury jsou charakteristické tím, že na jejich založení s činnosti se podílejí různí aktéři z veřejné sféry (obce, města, euroregiony, hospodářské komory, úřady práce aj.) a takto vzniklé subjekty se jednak podílejí na přípravě analýz, programů a projektů a provozování dalších aktivit veřejného zájmu, zároveň však poskytují služby komerčního charakteru (poradenství, projektová činnost). Z pohledu činnosti regionálních rozvojových agentur jim nelze upřít kvalitní vykonávanou práci a privilegované postavení mezi aktéry působícími na úrovni regionu. Výraznými aspekty pro činnost regionálních rozvojových agentur je jejich regionální specializovanost a vysoká kvalifikovanost v oblasti informování, poradenství a koncepční a projektové činnosti. Zároveň je však problematické tyto agentury vnímat jako nezávislé aktéry, a to z pohledu jejich organizačního, ale i finančního napojení na orgány veřejné moci.

v *Bruselu 1-6/2009* [online]. Brusel: Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu, 2009. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=450018&id_ktg=98489&p1=178988>. Str. 21)

¹³³ PEKOVÁ, Irena. *Regionální rozvojové agentury v ČR* [online]. Dostupné na <<http://www.crr.cz/cs/regiony/regionalni-rozvoje-agentury/>>

¹³⁴ Usnesení vlády č. 235/1998 ze dne 8. dubna 1998. Zásady regionální politiky vlády.

V případě území Euroregionu Elbe/Labe je možné mluvit o zvláštní situaci, neboť na jeho území ve stejnou dobu fungovaly dvě regionální rozvojové agentury ve značně konkurenčním postavení.

Agentura regionálního rozvoje Most a.s. vznikla v roce 1994 jako nástroj podpory regionálního rozvoje ve specifických podmínkách severních Čech. Agentura regionálního rozvoje byla administrátorem Fondu malých projektů pro euroregiony Krušnohoří/Erzgebirge i Elbe/Labe, což přinášelo mnohé nesnáze, jak vzhledem k umístění agentury, tak z hlediska organizačního.

Z toho důvodu byla v roce 1998 založena **Agentura regionálního rozvoje Euroregionu Labe** (ARREL) o.p.s. Zakládajícími subjekty byli Klub euroregionu Labe, okresní hospodářské komory a úřady práce ze všech okresů euroregionu, Komunitní nadace Ústí nad Labem a Univerzita Jana Evangelisty Purkyně.¹³⁵ ARREL pro Euroregionu Elbe/Labe zajišťovala:

- technickou asistenci při přípravě a realizaci projektů pro členy euroregionu
- elektronickou databázi finančních zdrojů
- konzultační a poradenskou činnost z oblasti regionálního rozvoje a využívání instrumentů předvstupní pomoci
- metodickou a technickou pomoc euroregionu při administraci Fondu malých projektů.¹³⁶

Je však třeba říci, že členské obce euroregionu služeb agentury téměř nevyužívaly, proto když v roce 2003 euroregion plně převzal administraci Fondu malých projektů, byla činnost ARREL postupně ukončována a její další úkoly převzala zpět tehdy již **Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje** a.s. (RRA UK).¹³⁷ Agentura, jejíž sídlo se přesunulo do Ústí nad Labem a v Mostě zůstala pouze pobočka, ve svých strukturách sdružuje zástupce Ústeckého kraje, měst, hospodářské i sociální sféry a vzdělávacích institucí. RRA UK má ve svých cílech:

- „Poskytování komplexních služeb pro podporu a koordinaci hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje území v souladu s rozvojovými dokumenty Ústeckého kraje.

¹³⁵ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Výpis dat Obchodního rejstříku v ARES* [online]. Dostupné na <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_or.cgi?ico=25049267&jazyk=cz&xml=1>

¹³⁶ *Výroční zpráva Svazu obcí Euroregionu Labe za rok 2001* [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/vz-2001.pdf>>

¹³⁷ Změna názvu Regionální rozvojové agentury Most na Regionální rozvojovou agenturu Ústeckého kraje proběhla v roce 2001

- Mobilizace všech hlavních aktérů kraje a sdružování jejich lidských, materiálních a finančních zdrojů ke společnému rozvoji Ústeckého kraje.
- Optimální využití silných stránek a příležitostí kraje, poskytování podpory při jejich komerčním zužitkování.¹³⁸

Stěžejní oblast činnosti agentury je ve vypracovávání rozvojových dokumentů a projektů (také z oblasti přeshraniční spolupráce), technické zabezpečení rozvojových programů, informační činnost prostřednictvím správy Regionálního informačního centra a aplikace Dotace, a podpora malých a středních podniků. RRA ÚK je členem České asociace rozvojových agentur a EURADA.

Na národní úrovni jsou všechny krajské regionální rozvojové agentury sdruženy v České asociaci rozvojových agentur (ČARA), jejíž ambicí je působení na oblast regionální politiky ČR, a to v oblasti koncepční/programové, tak v oblasti realizační a zprostředkující z hlediska navazování kontaktů na různé typy subjektů, včetně zahraničních. Tato ambice však naráží na slabý mandát získaný od členských organizací, kterým ČARA slouží spíše jako informační fórum a v případě společných zájmů jako komunikační kanál směrem k Ministerstvu pro místní rozvoj a Ministerstvu průmyslu a obchodu. V případě artikulace individuálních zájmů směrem k MMR agentury využívají spíše komunikační toky prostřednictvím Center pro regionální rozvoj, se kterými často úzce spolupracují.

Pouze dvě české regionální rozvojové agentury jsou členy také Evropské asociace rozvojových agentur (EURADA¹³⁹) – Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje a Agentura pro regionální rozvoj Ostrava. EURADA je především profesní organizací s lobbystickými kanály na Evropskou komisi a partnerskými vazbami na organizace z hospodářského sektoru. Asociace má bohatou projektovou a publikační činnost a věnuje se také vzdělávání svých členů.

4.3 Přeshraniční struktury

O vzniku a způsobu fungování euroregionů již bylo v této práci napsáno dost ve druhé kapitole. Dnešních 13 existujících euroregionů svou územní činností prakticky pokrývá celé pohraniční pásmo České republiky.

¹³⁸ RRA UK. Profil společnosti. Dostupné na <<http://www.rra.cz/?a=rra&p=index>>

¹³⁹ The European Association of Development Agencies

V roce 2001 byla po již po několika jednáních o spolupráci založena Asociace euroregionů ČR (AE ČR). Asociace byla založena 11.10.2001 na ustavující schůzi v Teplicích a u jejího zrodu stály euroregiony Nisa, Labe, Krušnohoří, Šumava a Egrensis¹⁴⁰. Ke společným znakům těchto pěti euroregionů patří jejich umístění při hranici s Německem a také fakt, že to jsou nestarší euroregiony na našem území vzniklé mezi léty 1991 - 1993.

Asociace byla zakládána s velikou ambicí stát se výrazným subjektem, který bude zastupovat společné zájmy českých, moravských a slezských euroregionů na úrovni národní, ale i směrem k úrovni evropské. Tato ambice však dosud nebyla nenaplněna. První aktivity členů byly směřovány na oblast přípravy přechodu euroregionů z programu Phare CBC na Interreg IIIA. Činnost AEČR byla již z počátku spíše nevýrazná a ani setkávání jejích členů neprobíhalo se zásadní intenzitou. Asociace neměla dostatečné finanční zajištění, protože rozhodla, že z důvodu přístupu pro další členy nezavede na první dva roky činnosti členské poplatky. Přesto nebyl projevěn dostatečný zájem dalších euroregionů do asociace vstoupit, a to kvůli názorovému nesouladu euroregionů na hranicích s Německem s euroregiony na východních hranicích o budoucí podobě programu Interreg.¹⁴¹ Třebaže každoročně z nitra AEČR probíhají výzvy a vyjednávání k vstupu dalších členů, do roku 2009 se počet členů rozšířil na šest vstupem pouze jediného dalšího členu - Euroregionu Silva Nortica v roce 2005. I přes všechna tato úskalí Asociace vykazuje jakousi činnost. Alespoň jednou ročně se koná zasedání členů, které slouží spíše jako diskusní fórum k činnosti euroregionů a jejich dalších výzvám, zároveň jsou na tato setkání zváni zástupci MMR, Centra pro regionální rozvoj a jiných institucí. Přesto je nutné říci, že pozice AEČR jako významného aktéra regionální politiky na národní úrovni je velmi slabá.

Také na evropské rovině působí specializovaná zastřešující organizace přeshraničních struktur. Asociace evropských příhraničních regionů (AEBR/AGEG)¹⁴² je považována za „nejdůležitější evropskou lobbystickou organizaci v oblasti přeshraničních spolupráce.“¹⁴³ Zastupuje společné zájmy 90 euroregionů před

¹⁴⁰ MÁLEK, Petr. V Teplicích vznikla Asociace euroregionů ČR. *Ústecký deník*, 12. října 2001.

¹⁴¹ podrobněji o tomto sporu DOČKAL, Vít, a kol. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Str. 34-35

¹⁴² angl. Association of European Border Regions), něm. Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen

¹⁴³ EUREGIO BAYERN. *Lobby für Grenzregionen* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.euregio-bayern.de/interreg/ageg.htm>>

národními i mezinárodními parlamenty, orgány, úřady a institucemi. Tato činnost se v praxi děje prostřednictvím společných stanovisek (např. k návrhům evropské legislativy), účastí na jednáních evropských institucí a lobbystickou prací u politiků a na úřadech. Zatímco ve strukturách Rady Evropy je role AEBR/AGEG formalizovaná do členství ve stálé komisi při Kongresu obcí a regionů Evropy a v Komisi pro otázky přeshraniční spolupráce, v případě institucí Evropské unie již tato čitelnost chybí. AEBR/AGEG udržuje stálé kontakty s Evropským parlamentem, a to jak s předsedy frakcí, tak s poslanci a některými výbory, dále s Komisí, kde je jsou hlavními partnery pro rozhovory příslušní komisaři, generální ředitelé a ředitelé, a Hospodářským a sociálním výborem.

Zvláštní vztahy fungují mezi AEBR/AGEG a Výborem regionů, kde existuje od roku 2002 dohoda o kooperaci, která umožňuje strukturovaný dialog obou institucí probíhající podle dlouhodobého plánu o širokém spektru témat s přeshraničním rozměrem (transevropské sítě, pracovní trh, Evropské sdružení pro územní spolupráci aj). Významným dokumentem z dílny AEBR/AGEG je Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů přijatá 20.11.1981. Charta vychází z historických, politických a hospodářských charakteristik existence hranice („hranice jako jizvy dějin“), na jejichž základě formuluje cíle přeshraniční spolupráce a přiznává přeshraniční spolupráci přidanou hodnotu v rovině evropské, politické, institucionální, sociálně-ekonomické a sociokulturní. Charta také uvádí, že „přeshraniční spolupráce je (...) především evropským úkolem a politickým cílem Evropské unie, který má být realizován lokálně/regionálně partnerstvím s národními institucemi“¹⁴⁴ a dodává, že partnerství všech rovin je neopominutelné a na jeho základě se pří- a přeshraniční regiony mohou stát motorem budoucího rozvoje.

Na tomto místě je ještě nutné zmínit poslední aktivity euroregionu Elbe/Labe vůči oběma výše zmíněným asociacím. Na zasedání Rady Svazku obcí Euroregionu Labe v prosinci 2009 bylo schváleno vystoupení euroregionu z AEBR/AGEG, podnikání dalších kroků v této souvislosti brání pouze schválení Radou Euroregionu Elbe/Labe. Tomuto rozhodnutí předcházela několikrát jednání na úrovni Asociace euroregionů ČR, kdy se předpokládá, že členem AEBR/AGEG by za zúčastněné euroregiony mohla být AEČR. Důvodem pro tyto kroky je jak pragmatická úspora ve výši odváděného poplatku za členství v AEBR/AGEG, který byl v roce 2009 výrazně

¹⁴⁴ AGEG (Hrsg): Europäische Charta der Grenz- und Grenzübergreifenden Regionen – Neufassung [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/>>

zvýšen, zároveň je to samozřejmě další ze snah, jak zvýšit legitimitu a prestiž Asociace euroregionů ČR na národní úrovni.

4.4. Ostatní aktéři regionální politiky

Ostatními aktéry regionální politiky jsou různé veřejné či poloveřejné subjekty, které jsou formálně či neformálně zapojovány do procesů regionální politiky. Toto zapojení může probíhat na základě smlouvy o partnerství, účasti v orgánech veřejných subjektů s poradním nebo rovnocenným hlasem, jejich přímou podporou veřejnými institucemi (včetně podpory finanční) nebo jen prostřednictvím neformálních setkání. Dočkal, který na tyto aktéry pohlíží z národní/evropské úrovně, mezi tyto aktéry řadí hospodářské komory, odbory, regionální management nebo klastrové iniciativy.¹⁴⁵ V reálných podmínkách však na tento výčet musíme pohlížet kriticky, neboť zde chybí někteří regionálně významní aktéři, jejichž vliv však není na národní úrovni dostatečně výrazný, zatímco někteří tradiční aktéři mají na regionální úrovni pozici téměř zanedbatelnou.

To se týká např. zmiňovaných odborů, jejich aktivita na regionální úrovni je velmi slabá. Na úrovni obcí a měst nejsou odbory zapojovány do partnerských rozhovorů téměř vůbec, krajská úroveň s odbory jedná také spíše nárazově (odborny nejsou zastoupeny v žádné komisi ani výboru na úrovni kraje a ani deklarovaná snaha z roku 2000 vytvořit na krajské úrovni tripartitu nebyla dosud realizována), euroregion s odbory nespolupracuje vůbec. O to zajímavější je existence Mezuregionální odborové rady Labe-Nisa (MEROR Labe-Nisa), která sdružuje saské, polské a severočeské odbory (českým zástupcem je Českomoravská konference odborových svazů – Severní Čechy). Ačkoli MEROR Labe-Nisa na svých webových stránkách deklaruje celou škálu přeshraničních aktivit, poslední jsou z roku 2005.¹⁴⁶

Mnohem silnějším aktérem na regionální úrovni jsou hospodářské komory, které v regionech působí na okresní i krajské úrovni. Hospodářské komory zastupují zájmy podnikatelských subjektů směrem k samosprávám i státní správě, jsou místem pro výměnu informací a stále častěji se také věnují poradenské činnosti. Krajská hospodářská komora Ústeckého kraje je smluvním partnerem euroregione Elbe/Labe

¹⁴⁵ DOČKAL, Vít, a kol. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství*. Str. 36-38

¹⁴⁶ Další informace: Mezinárodní odborová rada Labe-Nisa. Dostupné na <<http://www.meror-labe-nisa.org/cz/igr/index.php>>

(např. se účastní některých odborných pracovních skupin, podílí se na pořádání některých akcí aj.). Všechny okresní i krajská hospodářská komora na území euroregionu mají navázané partnerské vztahy s komorami v Sasku a existuje mnoho kanálů pro vzájemnou výměnu informací, společnou tvorbu projektů a navazování partnerských vztahů konkrétních podniků. Mezi tyto informační kanály patří Portál pro Sasko-česko-polskou hospodářskou spolupráci,¹⁴⁷ Česko-německá obchodní a průmyslová komora¹⁴⁸ nebo Unie obchodních komor Labe/Odra.¹⁴⁹ Všechny tyto komory vykazují činné aktivity a jsou skutečným místem intenzivní partnerské spolupráce.

O dalších hospodářských partnerech, konkrétně Dočkalem zmiňovaných klastrech jakožto regionálně utvářených sdruženích podniků a dalších institucí, je možné říct, že jejich uměle vytvářená podpora prostřednictvím Operačního programu Průmysl a podnikání v programovém období 2004-2006 nebyla úspěšná a klastry se nestaly dalším, alespoň rostoucím regionálním aktérem. Na území Ústeckého kraje vznikl pouze jediný klastr Aquarius o.p.s.,¹⁵⁰ který sdružuje subjekty z oblasti vodního a odpadového hospodářství. Klastr spolupracuje se samosprávami, zpracovává pro ně odborné posudky a účastní se některých projektů, na úrovni euroregionu zatím navázal spolupráci pouze na úrovni pracovních skupin.

Mezi další lokální aktéry, kteří mají svůj významný podíl na oblasti regionálního rozvoje a přeshraniční spolupráce, je možné zařadit také významné hráče z oblasti vzdělávání, rozvoje lidských zdrojů, sociálních služeb či ochrany životního prostředí. Z tohoto pohledu je v regionu jedinečné postavení Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (UJEP), která získává stále větší vliv také na oblast regionálního rozvoje. Univerzita spolupracuje se všemi významnými institucemi a organizacemi v regionu a podílí se na mnoha přeshraničních aktivitách a projektech. Univerzita má smlouvu o spolupráci se třemi saskými vysokými školami. Z pohledu euroregionu Elbe/Labe je významná spolupráce kateder geografie UJEP a Technické univerzity v Drážďanech, kde byly zpracovávány sociálně geografické analýzy na zadání, ve spolupráci a s finanční podporou euroregionu.

¹⁴⁷ *Portal für Sächsisch-Tschechisch-Polnische Wirtschaftskooperation*: <http://www.tschechien-kontakt.info/servlet/portal?knoten_id=9731&sprache=deu>

¹⁴⁸ *Česko - německá průmyslová a obchodní komora*: <<http://tschechien.ahk.de/cz/startseite/>>

¹⁴⁹ *Unie obchodních komor Labe / Odra*: <http://www.kammerunion.eu/tschechisch/home_cz/home_cz.html>

¹⁵⁰ *Klastr Aquarius*: <<http://www.klastraquarius.cz/>>

Dalším poměrně významným aktérem, jehož činnost o mnoho přesahuje hranice euroregionu je Centrum komunitní práce Ústí nad Labem (CKP UL). Organizace je podpůrným partnerem pro neziskové organizace, místní i krajskou samosprávu v oblasti rozvoje lidských zdrojů, sociálních služeb a neziskového sektoru, a to prostřednictvím vypracování analýz, zavádění procesů, poradenství i přípravy a realizace projektů pro tyto subjekty nebo i nezávisle na nich. CKP Ústí nad Labem disponuje širokou sítí kontaktů na organizace po obou stranách hranice, k jeho silným stránkám patří know-how z oblasti projektového managementu (včetně projektů přeshraničních) a komunitních služeb.

Na závěr nelze nezmínit další organizaci, která má euroregionu v názvu - Komunitní nadace Euroregionu Labe (KNEL), která je první a největší nadací tohoto typu v České republice. Činnost nadace je však zacílena pouze na české území euroregionu a ve skutečnosti zde není žádné propojení se strukturami euroregionu (nadace přijala tento název po dlouhém zvažování z důvodu specifikace geografické působnosti¹⁵¹), ani větší snaha o přeshraniční spolupráci v rámci euroregionu.

¹⁵¹ KREJČÍ, Tomáš. *Rozhovor s Tomášem Krejčím, ředitelem Komunitní nadace Euroregionu Labe.* Ústí nad Labem, dne 22. 10. 2009.

5. Formalizace politického dialogu na úrovni euroregionu Elbe/Labe

Formalizace politického dialogu na úrovni EEL byla sledována prostřednictvím zkoumání autorem předem vybraných aktérů a analýzy relevantních dokumentů, které buď spolupráci těchto aktérů upravují, nebo se z nich dá praktická realizace vzájemného vztahu sledovat. Další informace byly také získávány prostřednictvím metody snow-ball, když v některých dokumentech nebo u některých aktérů (či jejich zástupců) bylo na tyto skutečnosti odkazováno. Aby bylo dosaženo cíle této kapitoly, je nutné sledovat, jakým způsobem jsou (formálně) zapojeni jednotliví aktéři do činnosti euroregionu a jak tato spolupráce (kooperace) ve skutečnosti probíhá. Protože bylo již v druhé kapitole naznačeno, že politický dialog je realizován prostřednictvím naplňování principu partnerství, bude studován také tento aspekt, a to na základě realizace přeshraničních programů spolupráce.

Euroregion Elbe/Labe, fungující na základě Rámcové dohody Euroregionu Elbe/Labe, není v pravém slova smyslu skutečným nositelem přeshraniční spolupráce, ale spíše zaštiťujícím uskupením, jehož právní subjektivitu nesou jednotlivé komunální svazky – Dobrovolný svazek obcí Euroregionu Labe a Komunální společenství Horní Polabí / Východní Krušnohoří (Kommunalgemeinschaft Euroregion Oberes Elbtal / Osterzgebirge e.V). Aby se EEL stal skutečně výrazným regionálním aktérem, měla by mu také náležet právní subjektivita a zároveň by měl mít dostatečnou legitimitu v podobě vazeb na relevantní regionální aktéry. Vytvoření evropského seskupení pro územní spolupráci však zůstalo pouze ve fázi planých úvah z roku 2006. Na obranu euroregionu je však třeba konstatovat, že dosud v Evropské unii vzniklo jen několik těchto seskupení (prvním evropským seskupením pro územní spolupráci je francouzsko-belgický region Eurométropole Lille-Kortrijk-Tournai vytvořený 28.ledna 2008 v Kortrijku¹⁵²), z toho v České republice nevzniklo dosud žádné a ani nebylo zahájeno řízení o jeho vzniku.¹⁵³ Euroregiony tedy tento nástroj spolupráce příliš nevyužívají, a to jak kvůli dosud malým zkušenostem s tímto způsobem přeshraniční spolupráce, tak také kvůli procedurálním pravidlům (v ČR upraveno novelou zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře

¹⁵² LILLE MÉTROPOLE COMMUNAUTÉ URBAINE. *Quelques dates charnières* [online]. Dostupné na <http://www.lillemetropole.fr/index.php?p=986&art_id=15474>

¹⁵³ Ministerstvo pro místní rozvoj: <<http://www.mmr.cz/>>

regionálního rozvoje č.154/2009 Sb. z června 2009), kde účast v ESÚS musí být schválena ústředními orgány každého člana (v ČR je schvalovacím orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj) a pro činnost Seskupení potom platí právo členského státu, ve kterém je registrováno.

Pokud budeme sledovat, jací regionální aktéři jsou s činností euroregionu provázáni, je tedy nutné nejprve vycházet z členské základny euroregionu, respektive obou komunálních svazků, které jej tvoří. Dle platných stanov Svazku obcí Euroregionu Labe členem euroregionu může být obec nebo město ležící uvnitř území působnosti euroregionu.¹⁵⁴ Stanovy také upravují čestné členství (může to být fyzická nebo právnická osoba), práva (i povinnosti) čestného člana jsou však omezené, čestný člen má např. právo účastnit se zasedání Sněmu a právo být slyšen, nemá však hlasovací právo a jeho úloha je spíše poradní. V současné době nemá Svaz obcí Euroregionu Labe žádného čestného člana.

Je také třeba připomenout, že členskou základnu v žádném případě netvoří všechny obce a města ležící na daném území. Členská základna svazku obcí se neustále vyvíjí, jak s ohledem na priority té které obce (města) v každém volebním období a očekávání zisků z členství plynoucích, tak také z ochoty a vůbec možností obcí (měst) platit členské příspěvky za členství v euroregionu (jejich výše se vypočítává podle počtu obyvatel trvale žijících na území obce/města a v současné době je stanovena na 2,50 Kč za obyvatele/rok). V roce 2009 měl Svazek obcí Euroregionu Labe 88 členů a z pohledu na členskou základnu se dá konstatovat, že členy Svazku jsou všechna významná města na daném území (Ústí nad Labem, Děčín, Teplice, Litoměřice, Roudnice nad Labem), zatímco menší obce jsou zapojeny více výběrově a jejich zastoupení je také méně stabilní než právě u velkých měst. Tento fakt je patrný také v zastoupení měst v rámci obsazení různých funkcí v organizační struktuře. Při bližším pohledu na zástupce euroregionu a vývoj v obsazení těchto funkcí je totiž zřejmé, že předsedou rady české části euroregionu byl v historii vždy primátor města Ústí nad Labem, funkci místopředsedy vykonávají starostové větších měst, dosud to byl pokaždé Děčín a některé z měst Litoměřice, Teplice, nebo v současné době Bohušovice nad Ohří. Skutečnost takového způsobu obsazení vypovídá o určité stabilitě a také kontinuitě v úzkém vedení euroregionu, zohledňuje významný podíl zastoupení obyvatelstva euroregionu a

¹⁵⁴ *Stanovy Euroregionu Labe/Elbe 2009* [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/Snem-EL/Zmena_stanov_24032009.pdf>. Kapitola III.

reprezentuje okresy ležící na území euroregionu. Zároveň však není dobrým znakem pro malé obce, jejichž zástupci, třebaže jsou dle stanov svazku voleni Radou, si nejsou schopni zajistit dostatečnou podporu nebo nejsou ochotni významnější (nehonorovanou) funkci přijmout. Silná pozice Ústí nad Labem v rámci Svazku obcí je také dána technickou provázaností sekretariátu euroregionu s magistrátem města Ústí nad Labem, neboť sekretariát je umístěn v budově magistrátu města (který také hostí další akce pořádané euroregionem) a tudíž také vazby na příslušné úředníky i politiky často probíhají také na méně formální bázi.

V případě německé části Euroregionu Elbe/Labe mohou členství v Komunálním společenství získat „*obce, města, okresy (územní korporace), místně a regionálně působící právnické osoby a orgány veřejného práva, jakož i společnosti založené na právu veřejném, v nichž jsou většinou zastoupeny územní korporace.*“¹⁵⁵ Přípustná škála aktérů je tedy mnohem širší, než v případě české části euroregionu. Rovněž německé stanovy připouštějí čestné členství a dokonce až čestné prezidentství, které může být doživotně propůjčeno fyzické osobě. Na rozdíl od české strany jsou tyto čestné funkce propůjčeny dvěma osobám – čestným prezidentem Komunálního společenství je Hans-Jürgen Evers, první a dlouholetý prezident Komunálního společenství, čestným členem představenstva je potom Dr. Ludwig-Dieter Wagner, který se v rozvoji regionu angažoval také jako radní města Drážďany. Také na německé straně je toto členství/prezidentství bez hlasovacího práva.

Co se týká skutečné členské základny, je členem zemské hlavní město Drážďany, okres Saské Švýcarsko – Východní Krušnohoří (Landkreis Sächsische Schweiz – Osterzgebirge) včetně všech obcí na jeho území, okresní města Dippoldiswalde a Pirna. Do roku 2004, byl členem Komunálního společenství také okres Míšeň (zastupující všechny obce na jeho území), ten však z euroregionu z finančních důvodů vystoupil. Z ostatních aktérů je v současné době členem pouze Hospodářská iniciativa Saské Švýcarsko (Wirtschaftsinitiative Sächsische Schweiz

¹⁵⁵ §3 Odst. 6 Satzung der Kommunalgemeinschaft Euroregion Oberes Elbtal / Osterzgebirge e.V. vom 20.05.1992 in der Fassung vom 28.02.2008, geändert am 28.1.2009.

e.V.), což je spolek obcí a podniků¹⁵⁶ založený v roce 1991 za účelem podpory zaměstnanosti, ekologického a hospodářského rozvoje regionu.¹⁵⁷

Dalšími aktéry, jejichž přítomnost zasedání Rady EEL předpokládá Rámcová dohoda, jsou dle § 6 článku 3:

1. „poslanci Spolkového sněmu a Parlamentu ČR
2. zástupci parlamentních komor
3. poslanci Zemského sněmu Svobodného státu Sasko a zastupitelé Ústeckého kraje
4. členové Evropského parlamentu

a to v případě, že se jejich volební okruh nebo okruh jejich působnosti nachází v oblasti regionu.¹⁵⁸ Tito aktéři mají na zasedání pouze poradní hlas. Do reformy veřejné správy, když byla v roce 2003 ukončena činnost okresních úřadů, měli tyto poradní hlasy také přednostové okresních úřadů okresů ležících na území působnosti euroregionu (Děčín, Ústí nad Labem, Teplice a Litoměřice), a je nutné zdůraznit, že toto právo skutečně využívali a zasedání Rady se účastnili. Ostatní aktéři tuto možnost nevyužívají a jejich přítomnost na jednání je spíše výjimkou.

Další aktéři regionální politiky jsou s činností euroregionu provázání na základě smluv o spolupráci. Patří mezi ně např. Ústecký kraj (spolupráce v rámci Cíle 3), Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje a.s., Katedra geografie PřF UJEP aj. Smlouvy o spolupráci s těmito subjekty vymezují konkrétní oblasti spolupráce, která většinou tkví v podpoře úkolů Sekretariátu EEL.

Pokud budeme sledovat navázání Euroregionu Elbe/Labe na rozhodovací struktury evropských programů na podporu přeshraniční spolupráce, vycházejíc při tom hlavně z programových dokumentů, jednacích řádů zúčastněných orgánů a výpovědí účastníků těchto procesů, musíme si uvědomit rozdílné výchozí podmínky způsobené mnohými odlišnostmi mezi iniciativou Interreg a programem Phare CBC. Obecně lze říci, že při přípravě a na počátku fungování obou programů existovala na regionální úrovni jejich absolutní oddělenost, která byla jen nepatrným způsobem balancována na úrovni národní. V praxi to znamenalo, že byly jednotlivé programové

¹⁵⁶ členskou základnu tvoří 5 obcí (Neustadt, Sebnitz, Stolpen, Hohnstein, Kirnitzschtal), okres Saské Švýcarsko-Východní Krušnohoří, 25 podniků z různých odvětví a 2 fyzické osoby. Zdroj: *Wirtschaftsinitiative Sächsische Schweiz e. V.*: <<http://www.win-saechsische-schweiz.de/>>

¹⁵⁷ *Wirtschaftsinitiative Sächsische Schweiz e. V.*: <<http://www.win-saechsische-schweiz.de/>>

¹⁵⁸ *Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992 ve znění ze 14. února 1995. Naposledy změněno dne 23. září 2003* [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/rahmenvereinbarung.pdf>>. Čl. 3, § 6

dokumenty konzultovány pouze s příslušnou národní částí euroregionu (tedy komunálním svazem na té které straně hranice) a také v řídicích výborech byli účastni pouze zástupci jedné národní strany. Zatímco tato disparita dlouho přetrvávala, počátkem fungování Fondu malých projektů¹⁵⁹ (ať už v rámci programu Phare CBC, nebo programu Interreg) byly posíleny pravomoci euroregionu, když Euroregion Labe sám nominoval (za schválení MMR) své zástupce do Řídícího výboru FMP Phare CBC. Řídící výbor, jehož úkolem bylo vybírat podporované projekty, byl složen ze zástupců měst a obcí, přednostů okresních úřadů, ale i ze zástupců hospodářských a sociálních partnerů, např. zástupců okresních hospodářských komor, Agentury pro regionální rozvoj Euroregionu Labe, Centra komunitní práce Ústí n.L., Komunitní nadace Ústí n.L., Regionálního muzea Teplice aj.

Nedostatek v podobě chybějícího zahraničního partnera na výběru/hodnocení projektů byl odstraňován pozvolně. Díky jednoróčnímu cyklu plánování v rámci programu Phare CBC byla příslušná změna provedena v roce 1998, kdy se zasedání řídicího výboru mohli účastnit také jednatel německého sekretariátu a prezident německé části euroregionu. U iniciativy Interreg tato změna trvala déle, předseda a ředitel Euroregionu Labe a ředitel Agentury pro regionální rozvoj Euroregionu Labe se zasedání lokálního řídicího výboru FMP Interreg IIIA mohli s hlasovacími právy účastnit teprve od roku 2001. Ve stejném roce byli do české delegace programu Interreg IIIA přizváni také zástupci Ministerstva pro místní rozvoj a zástupci krajských úřadů na česko-saské hranici (tito zástupci byli spolu s řediteli česko-saských euroregionů zastoupeni také ve vrcholných orgánech programu Interreg IIIA – v Regionálním řídicím výboru a v Regionálním doprovodném výboru¹⁶⁰) Od tohoto období byly tedy obě části euroregionu rovnocenně zapojeny do přípravy, výběru projektů a rozhodovacího procesu. „Z důvodu rozdílných rámcových podmínek ve strukturách účastnických států se společný proces nevztahuje na finanční hospodaření a technický postup.“¹⁶¹

Od roku 2003 se Euroregion Labe stal sekretariátem tehdy již Společného fondu malých projektů (SFMP) Phare CBC, což na počátku fungování programu

¹⁵⁹ FMP

¹⁶⁰ V organizační struktuře programu Interreg IIIA schvaloval Regionální řídicí výbor projekty velkého rozsahu, Regionální doprovodný výbor byl výborem monitorujícím průběh programu, v programu Cíl 3 již nese název Regionální monitorovací výbor

¹⁶¹ *Interreg IIIA Česká republika - Sasko*: <www.interreg3a.info>

zajišťovala Regionální rozvojová agentura Most a.s. a od roku 2001 Regionální rozvojová agentura Euroregionu Labe o.p.s., která na základě smlouvy o spolupráci tuto činnost pro euroregion nadále vykonávala. Úkolem sekretariátu je odborná a technická podpora Řídícího výboru a zabezpečení každodenní agendy SFMP.¹⁶² V roce 2006 byla ukončena činnost Agentury pro regionální rozvoj Euroregionu Labe, čímž euroregion plně převzal administraci SFMP.

Dalším mezníkem byl vstup České republiky do Evropské unie, kdy byl program Interreg IIIA rozšířen také na území České republiky. Na české území byl rozšířen saský systém implementace programu, který byl ve střednědobém hodnocení programu hodnocen pozitivně. V rámci Opatření J3 Spolupráce programu Interreg IIIA byl na úrovni euroregionu zřízen jednotný Společný fond malých projektů, který naplňoval cíl opatření *„zlepšení přeshraniční kooperace v sociální oblasti na podporu identifikace obyvatelstva s pohraničím a podpora přeshraniční komunikace a kooperace s cílem podpoření hluboce zakořeněné a efektivní přeshraniční spolupráce na lokální a regionální úrovni.“*¹⁶³ Na tento program bylo pro období do roku 2006 alokováno celkem 6,8 milionů Euro z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Vstupem ČR k programu Interreg znamenal také některé změny v samotné organizaci programu. Byl zřízen Společný technický sekretariát při Saské rozvojové bance¹⁶⁴ v Drážďanech, který nahradil do té doby fungující dvě pobočky technického sekretariátu při vládním úřadu v Drážďanech a v Saské Kamenici. Podobně již fungoval také již jediný Řídící výbor Česká Republika – Svobodný stát Sasko.

Pro programové období 2007 – 2013 byl již euroregion vtažen do procesu přípravy programu mnohem hlouběji. Odborné pracovní skupiny euroregionu se spolu se Společným technickým sekretariátem podílely na vypracování pozičního dokumentu pro Ministerstvo pro místní rozvoj a Saské ministerstvo hospodářství a práce, který byl zohledněn při přípravě programu Cíl 3. Oba jednatelé euroregionu, spolu s dalšími hospodářskými a sociálními partnery, se také účastnili práce v redakční skupině k programování a přípravě časového rámce podpory 2000-2013.

¹⁶² viz např. *Výroční zpráva svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2002* [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2002_cz.pdf> a *Výroční zpráva svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2003* [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2003_cz.pdf>

¹⁶³ Programový dodatek programu „Česká republika – Svobodný stát Sasko“ v rámci Iniciativy Interreg IIIA mezi Česko republikou a Spolkovou republikou Německo. Znění ze dne 26. 6. 2008. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/erganzung_programmdokument.pdf>. Str. 102

¹⁶⁴ Sächsische Aufbaubank

Ředitel euroregionu Labe tuto spolupráci hodnotil jako velice přínosnou a konstruktivní¹⁶⁵, o čemž svědčí také fakt, že programové dokumenty česko-saské spolupráce byly v březnu 2007 jedny z prvních, které Evropská komise dostala v rámci Cíle 3 ke schválení.¹⁶⁶

Realizace programu Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Sasko znamená ustálení situace jak v organizační struktuře orgánů programu, tak ve formách přeshraniční spolupráce. Euroregion Elbe/Labe je (byl) plně integrován do struktur přípravy, implementace, monitorování i kontroly prioritní osy 1 „Rozvoj rámcových společenských podmínek v dotačním území“ oblasti podpory 4 „Společného fondu malých projektů.“ U ostatních oblastí podpory je euroregion zapojen účastí v řídicím a monitorovacím výboru a také jako hodnotitel projektů; řízení, administraci a financování projektů zajišťuje Saská rozvojová banka.

Způsob naplňování partnerství v rámci Cíle 3 – tabulka

Fáze	Výstup	Kompetentní aktér	Role EEL
Příprava	Programový a realizační dokument Ziel 3 / Cíl 3	Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, MMR	Konzultativní, člen redakční skupiny s rovnocenným hlasovacím právem
Financování		Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, Saská rozvojová banka	Konzultativní
Implementace		Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, MMR, Saská rozvojová banka	Člen Regionálního řídicího výboru, rovnocenné hlasovací právo
	Společný fond malých projektů	EEL	Administrace Společného sekretariátu, člen lokálního řídicího výboru s rovnocenným hlasovacím právem
Monitorování		Členové Regionálního monitorovacího výboru: Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, MMR, EEL, další hospodářští a sociální partneři	Účast v Regionálním monitorovacím výboru, rovnocenné hlasovací právo.
Evaluace	Hodnocení Ex ante	Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, MMR	Konzultativní

¹⁶⁵ LIPSKÝ, Vladimír. *Rozhovor s Mgr. Vladimírem Lipským, ředitelem českého sekretariátu Euroregionu Elbe/Labe*. Ústí nad Labem: dne 6. 8. 2008

¹⁶⁶ *Geschäftsbericht der Euroregion Elbe/Labe 2007-2008* [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-der-Euroregion-Elbe--Labe-2007-2008.pdf>>

	Hodnocení Mid-term	Saská rozvojová banka – dotační banka, Centrum pro regionální rozvoj ČR	Prostřednictvím řídicího orgánu ¹⁶⁷
	Hodnocení Ex post	Saské státní ministerstvo financí, Komise ve spolupráci s řídicím orgánem a monitorovací komisí	Prostřednictvím řídicího orgánu

Zdroj: Autor + Programový a realizační dokument Cíle 3¹⁶⁸

V rámci programového cyklu Cíle 3 na podporu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko je tedy stěžejní role Euroregionu Elbe/Labe ve fázi implementace v rámci Společného fondu malých projektů, silná role je byla v rámci přípravy, kde byl v redakčním výboru spolu se zúčastněnými kraji partnerem privilegovaným, slabší role euroregionu je již ve fázi monitorování, a to hlavně z hlediska množství zúčastněných partnerů (zástupci dalších ministerstev, hospodářských komor, neziskových organizací aj.). Pokud jde o financování programu, je role euroregionu skutečně jen konzultativní (sám EEL usiloval o to, aby existoval pouze jediný platební orgán pro celý program) a ve fázi evaluace se EEL silněji podílí pouze na evaluaci činnosti fondu malých projektů Ex post, v ostatních případech je jeho zapojení spíše nevýrazné.

Pokud jde o zapojení ostatních aktérů, kteří se na činnosti euroregionu spíše nepodílejí, lépe řečeno nejsou do ní formálně zapojeni, privilegovanou úlohu zde mají pouze kraje, které byly zapojeny do přípravné fáze a mají plné hlasovací právo v rámci regionálního řídicího výboru, u projektů z oblasti jiné než je SFMP přijímají projektové žádosti českých lead partnerů a účastní se hodnocení projektů. Dalšími stabilními partnery v rámci přípravné fáze a Ex ante hodnocení vlivů programu na životní prostředí byli Saské státní ministerstvo životního prostředí a zemědělství a Ministerstvo životního prostředí ČR.

Zapojení hospodářských a sociálních partnerů bylo konzultativní v rámci přípravné fáze, v realizační fázi byli tito partneři zapojeni jako experti při odborném posuzování projektů v rámci řídicího a monitorovacího výboru, evaluační fáze se účastní pouze konzultativně.

¹⁶⁷ Řídicím orgánem je v rámci Cíle 3 Saské státní ministerstvo hospodářství a práce, MMR plní úlohu Národního orgánu

¹⁶⁸ Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce.“ Verze z 18.10.2007. a Společný realizační dokument k programu Cíl3 / Ziel 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007-2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci cíle „Evropská územní spolupráce.“ Verze z 22.4.2010. Dostupné na < http://www.ziel3-cil3.eu/media/cs/cs_1/10-04-22_Realdok.pdf>

6. Přínos regionální spolupráce v euroregionu Elbe/Labe

Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů rozděluje přínosy přeshraniční spolupráce do pěti rovin:

1. evropská přidaná hodnota
2. politické přínosy
3. institucionální přínosy
4. sociálně-ekonomické přínosy
5. sociokulturní přínosy¹⁶⁹

Jako **evropská přidaná hodnota** jsou myšleny přínosy přeshraniční spolupráce v podobě „podpory míru, svobody, bezpečnosti a ochrany lidských práv.“¹⁷⁰ Přeshraniční spolupráce vychází z předchozích historických zkušeností obyvatel a svědčí o ochotě lidí na obou stranách hranice překonávat předchozí nesnáze, konflikty a křivdy a společně spolupracovat. To v souvislosti s historickými zkušenostmi na této hranici nelze generalizovat na celé obyvatelstvo pohraničí, ale v principu lze konstatovat, že téma česko-německých národnostních sporů zde takřka neexistuje, obyvatelé a organizace euroregionu byli za dobu jeho existence schopni mnohokrát kooperovat při řešení společných problémů, ať už povahy jednorázové, tak v podobě navázání dlouhodobých vztahů na formální i neformální úrovni. Na druhou stranu po obou stranách hranice se v posledních letech objevuje hrozba sílícího nacionalismu a boj proti němu a integrování tématu do přeshraničních dokumentů by bylo žádoucí.¹⁷¹

Politické přínosy jsou na úrovni euroregionu vzájemné poznávání, budování důvěry a porozumění mezi zúčastněnými aktéry veřejné správy, soukromého a občanského sektoru. Tento požadavek je každodenně naplňován prostřednictvím vzniklých partnerství, souvztažně s kvalitou a intenzitou spolupráce partnerů v rámci organizační struktury Euroregionu Elbe/Labe, ale i mimo ni.

Dalším z politických přínosů je podíl na evropské integraci. Utváření a existence přeshraničních struktur po celé období devadesátých let ovlivňovala vznik české regionální politiky tvořené a připravované na vstup České republiky do

¹⁶⁹ AGE (Hrsg): Europäische Charta der Grenz- und Grenzübergreifenden Regionen – Neufassung [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/>>

¹⁷⁰ tamtéž, Oddíl 4, odst. 1.

¹⁷¹ KREJČÍ, Tomáš. *Rozhovor s Tomášem Krejčím, ředitelem Komunitní nadace Euroregionu Labe. Ústí nad Labem, dne 22. 10. 2009.*

Evropské unie. Ještě významnější byl tento přínos na regionální úrovni, kde se česká část euroregionu postupně učila metodám spolupráce daných formálním rámcem Evropské unie prostřednictvím realizace společných projektů a postupným začleňováním do přípravných, implementačních, monitorovacích a kontrolních struktur programů přeshraniční spolupráce Evropské unie. V době vstupu České republiky do Evropské unie byl euroregion plně kapacitně i metodologicky připraven na novou etapu přeshraniční spolupráce, což jen potvrzuje její úspěšný průběh v dalším období (např. úspěšnost při vypracovávání společných programových dokumentů, dostatečné síť partnerských organizací nebo schopnost efektivně vyčerpat určené prostředky).

Na základě předchozích kapitol lze také konstatovat, že prostřednictvím existence euroregionu dochází k naplňování principu partnerství, neboť na úrovni euroregionu se odehrávají významné procesy naplňování principu partnerství, které je přínosem pro všechny zúčastněné strany, ač vždy není úplně snadným procesem. Euroregion se pro většinu subjektů v regionu stal místem prvního kontaktu pro záležitost přeshraniční spolupráce. Některé subjekty euroregionu, resp. jeho sekretariát kontaktují ve fázi prvních úvah o spolupráci nebo v záležitosti vyhledávání vhodných partnerů, stabilní aktéři úroveň Rady Euroregionu Elbe/Labe nebo častěji úroveň odborných pracovních skupin využívají jako vhodné místo pro budování kontaktů a vytváření projektů přeshraniční spolupráce. V tomto ohledu je síla skupin po jejich transformaci právě v zahrnutí širšího spektra aktérů. Využívání euroregionu jako místa vytváření přeshraničních vztahů a rozvoje regionu je odrazem důvěry v jeho činnost EEL a výsledkem dosavadní usilovné práce euroregionu.¹⁷²

Další přínosy přeshraniční spolupráce mají již mnohem konkrétnější formu v tom smyslu, že jsou to zpravidla konkrétní výsledky realizovaných aktivit a projektů jakožto prostředků k dosahování cílů přeshraniční spolupráce.

Institucionální přínosy přeshraniční spolupráce tkví hlavně v účasti různých aktérů na přeshraničním rozvoji, a to prostřednictvím budování společných struktur. Jako dobrý příklad spolupráce lze uvést např.:

- projekt „Přeshraniční ochrana svědků“ mezi Zemským kriminálním úřadem Drážďany a Ministerstvem vnitra (prostřednictvím krajských

¹⁷² LIPSKÝ, Vladimír. *Rozhovor s Mgr. Vladimírem Lipským, ředitelem českého sekretariátu Euroregionu Elbe/Labe*. Ústí nad Labem: dne 6. 8. 2008

orgánů Policie ČR), založený na workshopech, hospitacích a sjednocení postupů

- vytvoření Společné rychlé záchranné služby a horské služby v Bad Schandau, sloužící celé oblasti Česko-saského Švýcarska
- projekt „Portál pro informační podporu rozhodování za krizových situací (Optimalizace přeshraniční koordinace a krizového managementu k zajištění odvrácení nebezpečí)“ realizovaný společně Ústeckým krajem, Policíí České republiky, Okresním úřadem Saské Švýcarsko / Východní Krušnohoří a Zdravotním záchranným systémem Ústeckého kraje
- partnerství města Děčín a města Pirna, navázaném již v roce 1975. Partnerství veřejných orgánů, realizované prostřednictvím setkávání zástupců národních výborů, se postupně rozšířilo na spolupráci dobrovolných hasičů, spolupráci v oblasti mládeže a kultury, spolupráci církevních spolků a spolupráci politických stran.
- partnerství města Ústí nad Labem a města Chemnitz, fungující od roku 2003, které se kromě jiných aktivit v pravidelných setkáních zaměřuje na společný problém obou měst – začleňování sociálně znevýhodněných osob.
- partnerství obce Hřensko s obcí Kirnitzschtal vyústěné ve společnou realizaci projektu Cíle 3 „Přeshraniční spolupráce hasičů Hřensko – Kirnitzschtal“, jehož cílem je propojení požární ochrany v regionu

Realizované aktivity úřadů a samospráv v různých oblastech přispívají k vzájemné informovanosti, ale i výměně zkušeností obou stran a vedou tak ke zvyšování profesionality v nejrůznějších oblastech spolupráce i posilování institucionální kapacity partnerů.

Spolupráce na úrovni obcí se zdá být funkční, neboť obce spolupracují jak účastí ve strukturách euroregionu, tak v individuální rovině prostřednictvím partnerství se saskými obcemi, které mají mnohé obce navázáno. Jako nedostatek by v tomto ohledu bylo možné hodnotit malé zapojení Ústeckého kraje do formálních struktur euroregionu (zastoupení kraje je pouze na úrovni členství v pracovních skupinách), což je ovšem částečně dáno jak organizačně-právní formou české části euroregionu, tak odlišností správního členění obou zemí, kde kraj vlastně nemá

adekvátního partnera pro spolupráci.¹⁷³ Ani Ústecký kraj žádné změny v dosavadních vztazích nepředpokládá, dosavadní spolupráce s EEL je hodnocena jako dostatečná, velmi intenzivní spolupráce probíhá v rámci programu Cíl 3.¹⁷⁴

Sociálně ekonomické přínosy není možné, také vzhledem k zaměření práce, hodnotit s dostatečnou hloubkou. Pro utřídění sociálně-ekonomických přínosů je možné realizované aktivity rozdělit do okruhů infrastruktura, zaměstnanost, životní prostředí, cestovní ruch a hospodářská spolupráce.

Investiční projekty na podporu přeshraniční infrastruktury byly podporovány již od počátku fungování programů přeshraniční spolupráce a směřovaly k odstranění bariér způsobených existencí hranice a podpoře mobility osob, zboží i služeb. Mezi významné aktivity patřilo:

- otevírání hraničních přechodů a budování související infrastruktury, ať už se jednalo o přechody pro silniční dopravu, cyklisty nebo turisty. O některých přechodech se vedly dlouhé rozhovory také na půdě euroregionu.
- výstavba a oprava silničních komunikací. V této souvislosti je třeba negativně hodnotit skutečnost dosud nedokončeného projektu propojení dálnice A17/D8 mezi Drážďany a Prahou, které je neustále protahováno kvůli vleklým sporům s ekologickými aktivisty.
- Systém RoLa (Rollende Landstraße), což byl projekt přepravy kamionů mezi Lovosicemi a Drážďany po kolejích
- výstavba a propojování cyklostezek, z nichž nejvýznamnější je mezinárodní labská cyklostezka spojující Hamburg a Prahu

Pokud jde o rozvoj regionu z pohledu vytváření nových pracovních míst, je Německo pro české občany stále částečně uzavřeným pracovním trhem a jen pro některé pracovníky je cílem sezónního pendlerství. Oproti tomu Česká republika není pro německé občany z pohledu odměny za práci dostatečně atraktivní zemí (s výjimkou některých manažerských pozic). Ani na půdě Euroregionu Elbe/Labe neprobíhají zásadní snahy i spolupráci v otázkách politiky zaměstnanosti a projekty z této oblasti jsou většinou lokalizovány pouze na jednu část území euroregionu.

¹⁷³ vzhledem k federativnímu uspořádání Spolkové republiky Německo je na úrovni spolkové země Drážďany partnerem na české straně Česká republika. Vedle toho samosprávné okresy a města bez okresní příslušnosti jsou co do velikosti srovnatelná spíše s bývalou okresní strukturou ČR.

¹⁷⁴ HOLEČKOVÁ, Marcela. *Rozhovor s Ing. Marcelou Holečkovou, CSc., vedoucí oddělení řízení grantových schémat a fondů EU Odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Ústeckého kraje. Ústí nad Labem: dne 2. 4. 2009.*

Jako zajímavý příklad spolupráce lze uvést projekt Turistického managementu a péče o turisty v Sasko-českém Švýcarsku, který měl prostřednictvím vzdělání a zaměstnání nezaměstnaných zlepšit kvalitu služeb pro turisty.

Veliké pokroky byly zaznamenány v oblasti ochrany životního prostředí a ochrany před katastrofami. S touto tematikou bylo zrealizováno mnoho investičních i neinvestičních projektů, mezi něž patří:

- výstavba čistíren odpadních vod
- propojení národních parků Saské Švýcarsko a České Švýcarsko v jednolitou oblast ochrany přírody
- projekt „Labský losos od ústí k prameni,“ v jehož rámci byly vytvořeny rybí přechody na Labi
- projekty spolupráce krizových managementů, zdravotnických a záchranářských systémů pro oblast ochrany před katastrofami, které byly vytvářeny po povodních v roce 2002

Pozitivní hospodářský přínos měly také projekty z oblasti rozvoje cestovního ruchu zvyšující atraktivitu regionu pro zahraniční turisty. Za projekty z této oblasti je možné vyjmenovat:

- cykloportál Ústeckého kraje v návaznosti na Svobodný stát Sasko
- úprava a sjednocení značení turistických cest, včetně budování přístřešků, dvojjazyčných informačních panelů apod.
- projekt „Sasko-české Švýcarsko – evropský region budoucnosti“, jehož výsledkem bylo natočení propagačních filmů o národním parku, distribuovaných do mnoha zemí
- Kulturní pas Euroregionu Elbe/Labe, který českým turistům umožňuje získat 50% slevu na vstupném ve vybraných kulturních zařízeních
- výstava „Páni z Büнау,“ společně připravená zámekem Děčín a zámekem Weesenstein

Podpora hospodářské spolupráce, zacílená především na spolupráci malých a středních podniků, nejčastěji probíhá na bázi výměny informací a seznamování s podnikatelským prostředím sousední země prostřednictvím nejrůznějších aktivit hospodářských komor. Mezi další aktivity z této oblasti patří:

- projekt „Rozvoj přeshraničního technologického transferu a podmínek ke spolupráci, v rámci kterého byly vypracovány pro malé a střední

podniky shromážděné v průmyslovém parku Sebnitz společné rozvojové a marketingové strategie a vybudována síť kontaktů za účelem podpory vzájemného prodeje produktů

- vytvoření Sasko-českého zemědělského tržiště v Röhrsdorfu, které mělo nabídkou komplexních služeb pro rodiny (odpočinek, kultura, gastronomie) a prodejem výrobků přímo podporovat zemědělce po obou stranách hranice.
- vydání příručky pro podnikatele zvažující rozšíření podnikání také na druhou stranu hranice v rámci projektu „Příprava českého a německého subjektu na podnikání v EU“

V případě sociálně-ekonomických přínosů je třeba podotknout, že uvedené oblasti bývají na území každého státu podporovány také jinými programy rozvoje. Realizace projektů přeshraniční spolupráce se všemi překážkami a požadavky může být pro potenciální žadatele odrazující právě ve prospěch vnitrostátních programů.¹⁷⁵

Sociokulturní přínosy lze hodnotit v podobě identifikace obyvatel s příslušností k celku (euroregionu), jako účast obyvatel po obou stranách hranice na vzájemném poznávání, budování dobrých sousedských vztahů a kontaktů jakožto prostředku pro vzájemného obohacení dvou odlišných kultur. Protože je euroregion v podstatě uměle vytvořená struktura, je těžko představitelná identifikace občanů s příslušností k euroregionu. Přesto je možné tvrdit, a empiricky to podkládají i studie F. Zicha, že obyvatelé vnímají přítomnost hranice a svou příslušnost do prostoru pohraničí.¹⁷⁶

Právě spolupráci na úrovni občanů/komunity¹⁷⁷ je věnována podpora z Fondu malých projektů. Obecně jsou v rámci SFMP ročně podporovány desítky aktivit, jako jsou konference, výzkumy, semináře, workshopy, letní školy, společné projekty umělců vč. výstav a koncertů, vydávání různých informačních materiálů apod. Nejčastěji jsou realizovány projekty zaměřené na kulturu, mládež a životní prostředí. Mezi dlouhodobé aktivity Euroregionu Elbe/Labe v tomto směru patří např.:

¹⁷⁵ TARANT, Zdeněk. *Rozhovor s Bc. Zdeňkem Tarantem, zaměstnancem Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje a.s.* Ústí nad Labem: dne 8. 11. 2008.

¹⁷⁶ viz např. ZICH, František. Občanská reflexe přeshraničních vlivů působících na místní společenství českého pohraničí. In ZICH, František. *Přeshraniční vlivy působící v českém pohraničí*. Str. 12-42

¹⁷⁷ v odborné literatuře se pro tyto projekty objevuje také termín projekty people-to-people

- od roku 1992 kvartálně vydávaný Kulturní a sportovní kalendář, který informuje o kulturních a sportovních aktivitách a činnostech takto zaměřených organizací po obou stranách hranice.
- od roku 1993 konaný sasko-český kulturní festival, kdy za velmi dostupné ceny probíhají během léta koncerty na různých místech euroregionu nejen za účasti umělců z obou zemí.
- olympiáda dětí a mládeže pořádaná od roku 1992, které se ročně účastní na 500 účastníků mezi 11-14 lety z obou stran hranice

Za dobu existence Euroregionu Elbe/Labe bylo na jeho území podpořeno na 1200 projektů prostřednictvím programů přeshraniční spolupráce EU, což představuje investici do rozvoje regionu a přeshraniční spolupráce v celkovém objemu více jak 200 milionů Euro.¹⁷⁸ Tyto investice přispěly k rozvoji infrastruktury, zlepšení životního prostředí i kvality života obyvatel euroregionu, zachování kulturního bohatství a budování různých forem přeshraniční spolupráce mezi sousedy.¹⁷⁹ Že tato podpora přináší výsledky, je možné osobně vidět na různých místech euroregionu.

Zatímco o politických, institucionálních a sociálně-ekonomických přínosech přeshraniční spolupráce v euroregionu Elbe/Labe můžeme mluvit jako o v různé míře naplněných, je nutné kriticky připomenout, že sociokulturní přínos ve velké míře záleží na schopnosti vzájemné komunikace mezi oběma partnery, která souvisí jak s ochotou partnerů navzájem komunikovat, tak také se znalostí jazyka druhého partnera. Pokud si uvědomíme, že tato práce v převážné míře pojednává o činnosti elit – institucí a organizací disponujících již jistou úrovní vzdělání, zkušenosti a vůle spolupracovat, musíme připustit také realitu celé populace na území euroregionu, v níž jsou jazykové schopnosti i ochota spolupracovat v mnoha případech značně omezené, a to hlavně na základě předchozích historických zkušeností a s tím souvisejících předsudků. I přes určitý posun, který zde od devadesátých let nastal, má před sebou euroregion v této oblasti ještě dlouhou cestu.

¹⁷⁸ kvalifikovaný odhad p. Lipského k 31.12.2009. LIPSKÝ, Vladimír. *Rozhovor s Mgr. Vladimírem Lipským, ředitelem českého sekretariátu Euroregionu Elbe/Labe*. Ústí nad Labem: dne 7.4.2010

¹⁷⁹ PREUßCHER, Christian, a kol. *Entwicklung ohne Grenzen – Rozvoj bez hranic*. Str. 2 an.

Závěr

Tato práce se zabývá teoretickými základy fungování euroregionů, které následně v případové studii Euroregionu Elbe/Labe srovnává s praktickými aspekty jejich fungování.

Ačkoli jsou euroregiony uměle vytvořené útvary, vznik Euroregionu Elbe/Labe proběhl spíše spontánně a nepotvrdila se vstupní hypotéza účelového vzniku euroregionů pro účely čerpání prostředků z programů přeshraniční spolupráce. Z hlediska vývoje euroregionu je nutné říci, že jeho vznik a počáteční fáze fungování předběhly vývoj v české legislativě, což bylo i jedním z důvodů právní formy spolupráce na bázi soukromého práva. Organizační struktura euroregionu Elbe/Labe, téměř neměnná od založení euroregionu, sice vykazuje stabilitu, efektivní fungování na rozhodující úrovni Rady Euroregionu Elbe/Labe však naráží na limity dané aktivitou členské základny na české straně euroregionu, neboť zde došlo k samovolné redukci obsazených míst, aby se Rada mohla scházet v usnášeníschopném stavu.

Vývoj Euroregionu Elbe/Labe od 2. poloviny 90. let je výrazně spjatý s vývojem programů předvstupní pomoci a postupným přechodem na programy přeshraniční spolupráce EU. V tomto směru lze pozitivně hodnotit schopnost postupně se učit procesům kolem přípravy, organizace a administrace těchto programů a budování institucionální kapacity, což pro euroregiony v době vstupu České republiky do Evropské unie znamenalo výhodu připravenosti při přechodu na program přeshraniční spolupráce Interreg IIIA. Paralelně s tímto procesem probíhalo také stále hlubší zapojování zástupců euroregionu do struktury programů přeshraniční spolupráce.

Euroregion Elbe/Labe funguje v intencích soukromého práva, jeho legitimitu zvyšuje zapojení veřejných subjektů do jeho struktur a plnění úkolů v oblasti veřejného zájmu, ve spolupráci s těmito subjekty (dosahování cílů euroregionu) nebo na jejich zakázku (administrace SFMP). Členská základna euroregionu je založena na zástupcích místních samospráv (obce, okresy), ostatní aktéři (kraje, hospodářští a sociální partneři) jsou zapojeni buď do činnosti odborných pracovních skupin nebo na základě partnerské smlouvy o spolupráci. Přestože se zvolený model spolupráce zdá být funkční, bariéry ve spolupráci může tvořit chybějící právní subjektivita a také

nedostatečné zapojení všech relevantních aktérů do struktur euroregionu, konkrétně Ústeckého kraje, který si mezitím našel jiný významný kanál pro spolupráci se Svobodným státem Sasko. Kromě euroregionu působí na oblast regionální politiky a přeshraniční spolupráce také další subjekty.

Euroregiony jsou ze strany veřejných i soukromých subjektů vnímány jako specializovaný nástroj pro přeshraniční spolupráci. Privilegovaní aktéři regionální politiky – obce a kraje - jej využívají jako místo agregace zájmů (obce), výměny informací a jako nástroj k získávání finančních prostředků z programů přeshraniční spolupráce EU. U ostatních aktérů je intenzita spolupráce nižší, přidaná hodnota jejich zapojení pro region je v podobě jejich odborného vkladu a často i větší aktivitě, také motivované snahou o získání finanční podpory. Většina aktérů regionální politiky na úrovni euroregionů má svébytné kanály, jak prosazovat své zájmy na národní nebo evropské úrovni a těchto kanálů většinou využívá. V zásadním kontrastu k tomu proto stojí téměř nepochopitelná neschopnost českých euroregionů dohodnout se na spolupráci v Asociaci euroregionů ČR, jejíž význam jako partnera národních orgánů je minimální, a také současné kroky Euroregionu Elbe/Labe vedoucí k vystoupení z Asociace evropských přeshraničních regionů. Zároveň to však svědčí o tom, že euroregiony vnímají činnost těchto zastřešujících organizací spíše jako suplementární (doplňkovou) a pro komunikaci s vyššími úrovněmi využívají jiných kanálů.

Rozhodování na úrovni euroregionu nese kolektivní i korporativní prvky v tom smyslu, že rozhodnutí jsou přijímána kolektivními orgány euroregionu, zároveň je euroregion částečně uzavřeným systémem s privilegovaným postavením některých aktérů. Stejně hodnoty nese i zapojení Euroregionu Elbe/Labe do struktur orgánů přeshraniční spolupráce Cíle 3 a jemu předcházejících programů Interreg a Phare CBC, kde patří mezi privilegované aktéry. Na příkladu zapojení Euroregionu Elbe/Labe do struktur orgánů přeshraniční spolupráce Cíle 3 bylo dokázáno nejen formální, ale i skutečné k naplňování principu partnerství Evropské unie, které kromě financování probíhá ve všech možných oblastech.

Od doby vzniku Euroregionu Elbe/Labe bylo realizováno na 1200 projektů na obou stranách hranice. Programy podpory přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Saskem jsou také díky vlivu euroregionů na tento proces (přes Společný fond malých projektů) definovány natolik široce, že kromě zahraniční politiky a obrany postihují snad všechny možné oblasti spolupráce i potenciální aktéry.

Přeshraniční spolupráce v oblasti politické, institucionální a sociálně ekonomické probíhá funkčně, největší bariéry ve spolupráce byly zaznamenány v sociokulturní oblasti na úrovni projektů people-to-people. O tom, že intenzita přeshraniční spolupráce silně závisí na finanční podpoře z fondů a programů Evropské unie svědčí proluky, které ve spolupráci vznikaly při čekání na schvalování programových dokumentů na další časové období. Přesto zde existuje i spontánní sousedská solidarita projevená např. při povodních v roce 2002. Lze tedy konstatovat, že přeshraniční spolupráce v euroregionu Elbe/Labe má přínosy evropské, politické, institucionální, sociálně-ekonomické i sociokulturní. Z tohoto úhlu pohledu lze Euroregion Elbe/Labe zařadit mezi vyvíjející se euroregiony, event. propojené přeshraniční struktury. Otázkou budoucnosti však zůstává kvalita a intenzita této spolupráce v případě ukončení nebo redukce podpory z programů přeshraniční spolupráce Evropské unie, kterou mají šanci překonat pouze celky s vysokou mírou integrace.

Informační zdroje

A. Tištěné zdroje

BALEJ, Martin, JEŘÁBEK, Milan. *Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony: XX. jubilejní sjezd ČGS Evropská integrace – česká společnost a krajina: sborník tematického okruhu PSE: Ústí nad Labem, 28. -30. 8. 2002.* Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. 77 s.

BLAŽEK, Jiří., UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace.* Praha: Karolinum, 2002. 211 s.

DOČKAL, Vít, CHOVANČÍK, Martin. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 200. 140 s.

DOČKAL, Vít, a kol. *Regionální politika EU a naplňování principu partnerství.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 153 s.

DOČKAL, Vít, a kol. *Šest let regionální politiky v ČR: šance a limity.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 115 s.

FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Pluralismus a (neo)korporatismus. In HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003. Str. 232-250.

GABBE, Jens, MALCHUS, v. V. (Verfasser). *Praktisches Handbuch zur grenzübergreifenden Zusammenarbeit.* 3. Auflage. AGEK – Europäische Kommission: Guide 2000 – Regionalpolitik, 2000. 427 s.

HOUŽVIČKA, Václav. *České pohraničí v procesu evropské integrace: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané 28. listopadu 1991 v Chebu*. Ústí nad Labem: Sociálně ekonomický ústav, 1992. 110 s.

HUČKA, Miroslav. *Strukturální politika a její regionalizace: v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2001. 114 s.

KRBCOVÁ-MAŠÍNOVÁ, Lenka, POLESNÝ, Michal, MUDROCHOVÁ, Soňa. *Projekt komunikační strategie Euroregionu Elbe-Labe 2003*. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce, 2003. 83 s.

JEŘÁBEK, Milan, DOKOUPIL, Jaroslav. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia, 2004. 296 s.

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava, KHENDRICHE TRHLÍKOVÁ, Zuzana. *Region a regionální vědy: (vybrané sociální, kulturní a environmentální aspekty)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008

KRBOVÁ J., KRB, V.: Geneze spolupráce obcí: Právní pohled. In PEKOVÁ, Jitka, ZAPLETALOVÁ, Jana. *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2. 12. 2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR, 2005. 118 s.

KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: Ottovo nakladatelství, divize Cesty, 2000. 1090 s.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miroslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník. 1, A-O*. Praha: Karolinum, 1996. 747 s.

MILLER, David a kol. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal, 2000. xiii, 581 s.

NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony: úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. 75 s.

PEKOVÁ, Jitka, ZAPLETALOVÁ, Jana. *Euroregiony, státní správa a samospráva: sborník příspěvků z vědecké konference Regionální politika, úloha euroregionů, rozvojová kooperace, financování obcí a IT ve veřejné správě: VŠE Praha 2. 12. 2005*. Praha: Ústav geoniky AV ČR, 2005. 118 s.

PREUßCHER, Christian. *15 Jahre Euroregion Elbe/Labe – Chronik einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit*. Pirna, Euroregionu Elbe/Labe, 2007. 85 s.

PREUßCHER, Christian. *Die Entwicklung der Rechtsgrundlagen für eine grenzübergreifende Zusammenarbeit an der deutsch-tschechischen Grenze*. Pirna, Euroregionu Elbe/Labe, 1999. 35 s.

PREUßCHER, Christian. *Visionen für die Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Gründungsphase der Euroregion Elbe/Labe*. Pirna, Euroregionu Elbe/Labe, 1999. 22 s.

PREUßCHER, Christian, a kol. *Entwicklung ohne Grenzen – Rozvoj bez hranic*. Pirna: Ústí nad Labem; Euroregion Elbe/Labe, 2007. 36 s.

ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál, 2000, 303 s.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál, 2002. 207 s.

SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT. *Interreg IIIA 2000-2006*. Praha: Centrum pro regionální rozvoj ČR, 2006. 48 s.

ŠAŠEK, Miloslav, MYANT, Martin R., SMITH, Simon. *Regionální rozvoj Ústeckého kraje*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2004. 95 s.

ŠINDLER, Petr., LEDNICKÝ, Václav, DOKOUPIL, Jaroslav. *Euroregiony – nová kvalita spolupráce v pohraničí*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1999. 82 s.

WAHLA, Arnošt, ŠINDLER, Petr, LEDNICKÝ, Václav. *Euroregiony a sdružení obcí a měst na česko-polském pohraničí: materiál ke konferenci v rámci programu EU CBC Phare – společný fond malých projektů*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001. 59 s.

WOKOUN, René. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*. Praha: Oeconomica, 2003. 326 s.

ZICH, František. *Přeshraniční vlivy působící v českém pohraničí*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. 188 s.

ZICH, František. *Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?)*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007. 282 s.

ZICH, František. *Vytváření přeshraničního společenství na česko-německé hranici*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR - oddělení České pohraničí, 2000. 271 s.

B. Články v časopisech a denním tisku

FIALA, Petr. Definice zájmových skupin. *Politologický časopis*, 1999, roč. 6, č. 1. Str. 52-60.

BROKL, Lubomír. Neokorporativismus: Sen o novém sociálním řádu překonávajícím nedostatky liberální demokracie. *Lidové noviny*, 24. května 1996. Str. 9.

DOČKAL, Vít. Trojrovné pojetí EU a aktéři regionálních zájmů. *Politologický časopis*, 2006, roč. 13, č. 1. Str. 27-53

DOČKAL, Vít. Legislativní a institucionální zakotvení regionální politiky Evropské unie v České republice. *Politologický časopis*, 2004, roč. 11, č. 1. Str. 100-109.

HUTAR, Zdeněk. Go West. *Veřejná správa*, 2000, roč. 11, č. 5. Praha, Ministerstvo vnitra ČR. Str.12-14.

MÁLEK, Petr. V Teplicích vznikla Asociace euroregionů ČR. *Ústecký deník*, 12. října 2001.

HORÁČEK, Jiří. Podpora přeshraniční spolupráce – Phare CBC. [online]. *Europeum.org*. Dostupné na http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=482

C. Dokumenty evropských institucí a státních orgánů

Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 ze dne 21. června 1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech. *Úř. věst. L 161/1, 26. 6. 1999, s. 31 a násl.*

Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999. *Úř. věst. L 210, 31. 7. 2006, s. 25 a násl.*

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS). *Úř. věst. L 210, 31. 7. 2006, s. 19 a násl.*

Nařízení Rady (EHS) č. 3906/89 ze dne 18. prosince 1989 o hospodářské pomoci Maďarské republiky a Polské lidové republiky. *Úř. věst. L 375, 23. 12. 1989, s. 11 a násl.*

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 1080/2006 ze dne 5. července 2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. *Úř. věst. L 210, 31. 7. 2006, s. 1 a násl.*

Europäische Kommission. Diskussionspapier der Kommission „Ausbau der partnerschaftlichen Zusammenarbeit zwischen der Kommission und

Nichtregierungsorganisationen.“ Přijato 18. ledna 2000 (KOM (2000) 11). Dostupné na <http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/docs/communication_de.pdf >

Evropská komise. Glosář Evropské komise. [cit. 21. května 2010].

Dostupné z <http://ec.europa.eu/enlargement/glossary/terms/regional-cooperation_de.htm>

Komise Evropských společenství. Bílá kniha Evropská vládní moc. Brusel, 25.7.2001 (COM (2001) 428), neoficiální překlad. [cit. 21. května 2010].

Dostupné na <<http://www.uef.cz/dokumenty/dokumenty/dokument27.pdf>>

European Comission. *Partnership in the 2000 – 2006 programming period*.

Diskussion paper of DG REGIO, November 2005. [cit. 21. května 2010].

Dostupné na <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/partnership_report2005.pdf>

Rada Evropy. Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady

Sdělení federálního ministra zahraničí č. 521/1992 Sb. (Smlouva mezi Českou a Slovenskou federativní republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci)

Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o přeshraniční spolupráci. Podepsáno 8. září 1994 ve Varšavě.

Sdělení ministerstva zahraničí 77/2001. Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o přeshraniční spolupráci, podepsaná 2. listopadu 2000 v Bratislavě.

Memorandum o porozumění mezi Českou republikou, zastoupenou Ministerstvem pro místní rozvoj a Rakouskou republikou, zastoupenou Rakouským spolkovým

kancléřstvím o realizaci Programu Iniciativy Společenství "INTERREG IIIA Česká republika - Rakousko 2000-2006", podepsané 5. října 2004 v Břeclavi

2004/C226/02 Sdělení Komise členským státům ze dne 2. září 2004, kterým se stanoví obecné zásady pro iniciativu Společenství týkající se celoevropské spolupráce s cílem podporovat harmonický a vyvážený rozvoj evropského území - INTERREG III

Program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA 2000(4) – 2006 „Česká republika – Svobodný stát Sasko.“ Znění ze dne 28. 11. 2005. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/programmdokument.pdf>>

Programový dodatek programu „Česká republika – Svobodný stát Sasko“ v rámci Iniciativy Interreg IIIA mezi Česko republikou a Spolkovou republikou Německo. Znění ze dne 26. 6. 2008. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/erganzung_programmdokument.pdf>

Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Česko republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce.“ Verze z 18.10.2007

Regionální operační program NUTS 2 Severozápad pro období 2007 – 2013. Verze z 9. listopadu 2007.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady. In Sbírka mezinárodních smluv. č. 94/2000

Společný realizační dokument k Fondu malých projektů Ziel 3/Cíl 3 v rámci programu Ziel 3/Cíl 3 na podporu Přeshraniční spolupráce 2007-2013 mezi Svobodným státem Sasko a Českou republikou v rámci cíle „Evropská územní spolupráce.“ Stav z 20.11.2008. Dostupné na: < <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/RD-FMP-z-listopadu-2008.pdf>>

Společný realizační dokument k programu Cíl3 / Ziel 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007-2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci cíle „Evropská územní spolupráce.“ Verze z 22.4.2010. Dostupné na <http://www.ziel3-cil3.eu/media/cs/cs_1/10-04-22_Realdok.pdf>

Stanovisko Evropské komise k žádosti České republiky o vstup do Evropské unie z roku 1997. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/dwn/opinions/czech/cz-op_de.pdf>

Verordnung (EWG) Nr. 2052/88 des Rates vom 24. Juni 1988 über Aufgaben und Effizienz der Strukturfonds und über die Koordinierung ihrer Interventionen untereinander sowie mit denen der Europäischen Entwicklungsbank und der anderen vorhandenen Finanzinstrumente. *Úř. věst. L 185, 15.7. 1988, s. 9 a násl.*

Verordnung (EWG) Nr. 2081/93 des Rates vom 20. Juli 1993 zur Änderung der Verordnung (EWG) Nr. 2052/88 über Aufgaben und Effizienz der Strukturfonds und über die Koordinierung ihrer Interventionen untereinander sowie mit denen der Europäischen Investitionsbank und der anderen vorhandenen Finanzinstrumente. *Úř. věst. L 193, 31.7.1993, s. 5 a násl.*

usnesení vlády č. 235/1998 ze dne 8. dubna 1998. Zásady regionální politiky vlády.

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, v původním znění

zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů

D. Dokumenty a výroční zprávy Euroregionu Elbe/Labe

Analýza cílů Euroregionu Labe [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/zielanalyse_1998-99_cz.pdf>

Geschäftsbericht 2002 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2002-komplett.pdf>

Geschäftsbericht 2003 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2003-komplett.pdf>

Geschäftsbericht 2004 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2004-komplett.pdf>

Geschäftsbericht 2005 [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2005-komplett.pdf>>

Geschäftsbericht der Euroregion Elbe/Labe 2006 [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-2006-komplett-neu.pdf>>

Geschäftsbericht der Euroregion Elbe/Labe 2007-2008 [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Geschäftsbericht-der-Euroregion-Elbe--Labe-2007-2008.pdf>>

Hranice se otvírají – závěrečná zpráva [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Endbericht_zu_Grenzen_oeffnen_sich.pdf>

Jednací řád Rady euroregionu Elbe/Labe ze 17.března 1993 ve znění od 30.dubna 2004 [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jr-snemu-el.pdf>>

Partnerské instituce politicko-regionálních aktérů za využití prostředků EU [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Vortrag_Partnerinstitutionen.pdf>

Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992 ve znění ze 14. února 1995. Naposledy změněno dne 23. září 2003 [online]. Dostupné na <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/rahmenvereinbarung.pdf>>

Rámcová dohoda Euroregionu Elbe/Labe z 24. července 1992. Původní znění.

Rozvoj rámcových podmínek pro příhraniční spolupráci v EEL [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Die_Entwicklung_der_Rechtsgrundlagen_f_r_eine_grenzuebergreifende_Zusammenarbeit_an_der_deutsch-tschechischen_Grenze.pdf>

Stanovy Euroregionu Labe/Elbe 2009 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/Snem-EL/Zmena_stanov_24032009.pdf>

Výroční zpráva Klubu Euroregionu Labe 1999 [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/vz-1999.pdf>>

Výroční zpráva Zájmového sdružení Euroregionu Labe za rok 2000 [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/vz-2000.pdf>>

Výroční zpráva Svazu obcí Euroregionu Labe za rok 2001 [online]. Dostupné na: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/vz-2001.pdf>>

Výroční zpráva svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2002 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2002_cz.pdf>

Výroční zpráva svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2003 [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2003_cz.pdf>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za 2004 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2004_cz.pdf>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za 2005 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2005_cz.pdf>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za 2006 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2006_cz.pdf>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2007 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/jahresbericht_2007_cz.pdf>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2008 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/Snem-EL/Vyrocní_zprava_2008.zip>

Výroční zpráva dobrovolného svazku obcí Euroregionu Labe za rok 2009 [online].
Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/Snem-EL/Vyrocní_zprava_EL_2009.doc>

Zápisy ze zasedání Rady Euroregionu Elbe/Labe 1992-2008. Interní dokument.

Zápisy ze zasedání Sněmu Euroregionu Labe 1992-2008. Interní dokument.

Zpráva o činnosti Euroregionu Labe/Elbe do r. 1996 [online]. Dostupné na:
<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/zprava_o_cinnosti_do_r_1996.pdf>

Zpráva o činnosti Klubu Euroregionu Labe 1998 [online]. Dostupné na:
<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/zpr_kel_1998.pdf>

Zpráva o průběhu SFMP v EEL [online]. Dostupné na: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/SFMP_prubeh.pdf>

E. Rozhovory

HOLEČKOVÁ, Marcela. *Rozhovor s Ing. Marcelou Holečkovou, CSc., vedoucí oddělení řízení grantových schémat a fondů EU Odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Ústeckého kraje*. Ústí nad Labem: dne 2. 4. 2009.

KREJČÍ, Tomáš. *Rozhovor s Tomášem Krejčím, ředitelem Komunitní nadace Euroregionu Labe*. Ústí nad Labem: dne 22. 10. 2009.

LIPSKÝ, Vladimír. *Rozhovor s Mgr. Vladimírem Lipským, ředitelem českého sekretariátu Euroregionu Elbe/Labe*. Ústí nad Labem: dne 6. 8. 2008 a 7.4.2010.

TARANT, Zdeněk. *Rozhovor s Bc. Zdeňkem Tarantem, zaměstnancem Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje a.s.* Ústí nad Labem: dne 8. 11. 2008.

F. Elektronické dokumenty a články

AGEG (Hrsg): *Europäische Charta der Grenz- und Grenzübergreifenden Regionen – Neufassung* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/>>

BAUER, M, W. *The EU „Partnership Principle“ Revisited. A Critical Appraisal of its Integrationist Potential as a Governance Device Interconnecting Multiple Administrative Arenas* [online]. Bonn: Preprints aus der Max-Planck-Projektgruppe Recht der Gemeinschaftsgüter, 2001. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2001_13online.pdf>

EUREGIO BAYERN. *Lobby für Grenzregionen* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.euregio-bayern.de/interreg/ageg.htm>>

GABBE, Jens. *Governance and Cross-border co-operation* [online]. Vortrag anlässlich der RFO Jahreskonferenz in Joensuu, Nordkarelien, Finnland, März 2005. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/governancevortragjoensuu.de.pdf>>

ISAP. *Cesta do Evropské unie* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://isap.vlada.cz/Dul/CESTY.NSF/>>

LILLE MÉTROPOLE COMMUNAUTÉ URBAINE. *Quelques dates charnières* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.lillemetropole.fr/index.php?p=986&art_id=15474>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Výpis dat Obchodního rejstříku v ARES* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_or.cgi?ico=25049267&jazyk=cz&xml=1>

PEKOVÁ, Irena. *Regionální rozvojové agentury v ČR* [online]. Dostupné na <<http://www.crr.cz/cs/regiony/regionalni-rozvojove-agentury/>>

PERKMANN, Markus. *The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation* [online]. Lancaster: Department of Sociology, Lancaster University, 2002. 19 s. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/perkmann-rise-of-euroregion.pdf>>

POKORNÁ, Markéta: *Půlroční zpráva Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu 1-6/2009* [online]. Brusel: Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu, 2009. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=450018&id_ktg=98489&p1=178988>

POKORNÁ, Markéta. *Koncepce činnosti Zastoupení Ústeckého kraje v Bruselu* [online]. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1644452&p1=176332>

PREUßCHER, Christian, LIPSKÝ, Vladimír. *Entstehung und Entwicklung der Euroregion Elbe/Labe* [online]. Pirna, Euroregionu Elbe/Labe, nedat. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/files/dokumente/Entstehung_und_Entwicklung_der_EUROREGION_ELBE_LABE.pdf>

ÚSTECKÝ KRAJ. Program rozvoje Ústeckého kraje 2008 – 2013 *Labe* [online]. SPF Group v.o.s., 2007. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1643881&p1=117147>

USTI.NASEADRESA.CZ. *Dálnice D8 se zpozdí možná až do roku 2012* [online]. Ústí nad Labem: 31.8.2009. [cit. 21. května 2010]. Dostupné na <<http://usti.naseadresa.cz/cz/s176-detail-zpravy/c531-Regionalni-zpravodajstvi/n12331-Dalnice-D8-se-zpozdi-mozna-az-do-roku-2012>>

VOELZKOW, H. Neokorporatismus. In ANDERSEN, U., WICHARD, W. (Hg.). *Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland*. 5., aktual. Aufl. Opladen: Leske+Budrich 2003. Lizenzausgabe Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung 2003. Dostupné z <www.bpb.de>

G. Oficiální informační portály a stránky

- *Asociace evropských přeshraničních regionů*: <<http://www.aebr.net>>
- *Asociace krajů České republiky*: <<http://www.kr-urady.cz/>>
- *Centrum komunitní práce Ústí nad Labem*: <<http://www.ckpul.cz/>>
- *Centrum pro regionální rozvoj České republiky*: <<http://www.crr.cz/cs/>>
- *Cíl 3 Česká republika – Sasko*: <<http://www.ziel3-cil3.eu/de/index.html>>
- *Českomoravská konfederace odborových svazů*: <<http://www.cmkos.cz/>>
- *Česko - německá průmyslová a obchodní komora*: <<http://tschechien.ahk.de/cz/startseite/>>
- *EUREGIO*: <<http://www.euregio.nl/>>
- *Interreg IIIA Česká republika - Sasko*: <www.interreg3a.info>
- *Klastr Aqarius*: <<http://www.klastraquarius.cz/>>
- *Komunitní nadace Euroregionu Labe*: <<http://www.komunitninadace.cz/>>

- *Krajská hospodářská komora Ústeckého kraje:* <<http://www.khk-usti.cz/index.php>>
- *Landeshauptstadt Dresden:* <<http://www.dresden.de/>>
- *Mezinárodní odborová rada Labe-Nisa:* <<http://www.meror-labe-nisa.org/cz/igr/index.php>>
- *Ministerstvo pro místní rozvoj:* <<http://www.mmr.cz/>>
- *Ministerstvo průmyslu a obchodu:* <<http://www.mpo.cz/>>
- *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji:* <www.mswia.gov.pl>
- *Oficiální stránky Evropské unie:* <<http://europa.eu/>>
- *Okresní hospodářská komora Ústí nad Labem:* <<http://www.ohk-ul.cz/>>
- *Portal für Sächsisch-Tschechisch-Polnische Wirtschaftskooperation:*
<http://www.tschechien-kontakt.info/servlet/portal?knoten_id=9731&sprache=deu>
- *Portál územní samosprávy:* <<http://města.obce.cz>>
- *Rada evropských obcí a měst (CEMR):* <<http://www.ccre.org/>>
- *Rada Evropy:* <<http://www.coe.int/>>
- *Regionální rada regionu soudržnosti Severozápad:*
<<http://www.nuts2severozapad.cz>>
- *Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje:* <<http://www.rra.cz/>>
- *Sächsische Aufbaubank:* <<http://www.sab.sachsen.de/de/foerderung/index.html>>
- *Shromáždění evropských regionů:* <<http://www.aer.eu/>>
- *Strukturální fondy EU:* <<http://www.strukturalni-fondy.cz/>>
- *Svaz měst a obcí:* <<http://www.smocr.cz/>>
- *Svobodný stát Sasko:* <<http://www.sachsen.de/>>
- *Unie obchodních komor Labe / Odra:*
<http://www.kammerunion.eu/tschechisch/home_cz/home_cz.html>
- *Univerzita Jana Evangelisty Purkyně:* <<http://www.ujep.cz>>
- *Ústecký kraj:* <<http://www.kr-ustecky.cz/>>
- *Výbor regionů:* <<http://www.cor.europa.eu/>>
- *WirtschaftsInitiative Sächsische Schweiz e. V.:* <<http://www.win-saechsische-schweiz.de/>>

H. Webové stránky euroregionů

Euroregion Beskydy/Beskidy: <<http://www.euroregion-beskydy.cz/>>

Euroregion Bílé Karpaty/Biele Karpaty: <<http://www.erbbk.sk/main.php?r=1>>

Euroregion Egrensis: <<http://www.euregio-egrensis.cz/>>

Euroregion Elbe/Labe: <<http://www.euroregion-elbe-labe.eu/index.html>>

Euroregion Glacensis: <<http://www.euro-glacensis.cz/new/index.html>>

Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge: <<http://www.euroreg.cz/>>

Euroregion Neisse/Nisa/Nysa: <<http://www.neisse-nisa-nysa.org/>>

Euroregion Pomoraví (EUREGIO Weinviertel - jižní Morava - západní Slovensko):
<<http://www.euregio-weinviertel.org/>>

Euroregion Praděd/Pradziad: <<http://www.euopraded.cz/>>

Euroregion Silesia: <<http://www.euroregion-silesia.cz/>>

Euroregion Silva Nortica: <<http://www.ersn.cz/>>

Euroregion Šumava/Bayerischer Wald/Mühlviertel: <<http://www.euregio.cz/>>

Euroregion Těšínské Slezsko/Sląsk Cieszyński: <<http://euroregion.inforeg.cz/>>

Shrnutí

Práce „Teorie a praxe euroregionů na příkladu Euroregionu Elbe/Labe“ se zabývá teoretickými základy fungování euroregionů, které následně v případové studii Euroregionu Elbe/Labe srovnává s praktickými aspekty jejich fungování.

Euroregion Elbe/Labe je spontánně vzniklá přeshraniční struktura založená na bázi soukromého práva. Vývoj euroregionu je od 2. poloviny 90. let spjatý s programy předvstupní pomoci, což vedlo k postupnému zapojování zástupců euroregionu do organizační struktury těchto programů a k vysoké připravenosti euroregionu na administraci programu a čerpání prostředků v rámci Iniciativy Interreg IIIA po vstupu České republiky do Evropské unie.

Členskou základnu euroregionu tvoří zástupci místní samosprávy; hospodářští a sociální partneři jsou zapojeni do činnosti odborných pracovních skupin nebo skrze smlouvy o partnerství. Rozhodování v euroregionu nese kolektivní a korporativní prvky, přítomnost ve struktuře programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 nese všechny kvality naplňování principu partnerství EU.

Přeshraniční spolupráce je díky finanční podpoře EU v různé míře přínosná ve všech oblastech spolupráce, přesto má rezervy v oblasti aktivit „people-to-people“ a z kvalitativního i kvantitativního hlediska řadí Euroregion Elbe/Labe mezi vyvíjející se euroregiony.

Klíčová slova

euroregion, přeshraniční spolupráce, princip partnerství, zájmová skupina, Sasko

Summary

The thesis „Theory and practice of Euroregions – the Elbe/Labe Euroregion case study” deals with the theoretical basis of the operation of Euroregions and subsequently compares them with the practical aspects through a case study of the Elbe/Labe Euroregion.

The Elbe/Labe Euroregion is a spontaneously incurred cross-border structure based on private law. The development of the Euroregion is connected with pre-accession aid programs since the late nineties, which led to successive involvement of the Euroregion representatives to the organizational structure of these programs and consequently to a high level of readiness to the administration and withdrawing of resources from Interreg IIIA Initiative after the accession of the Czech Republic to the European Union.

The membership of the Euroregion consists of local government representatives; economic and social partners participate in the activities of expert working groups or through partnership agreements. The decision-making in the Euroregion has collective and corporative elements; the presence in the structure of the cross-border cooperation program has all the qualities arising from the EU partnership principle.

The cross-border cooperation is in varying degrees beneficial in all areas of cooperation thanks to the EU financial support, however, there are constraints in the area of “people-to-people” activities and from the qualitative and quantitative point of view the Elbe/Labe Euroregion ranks among the developing Euroregions.

Keywords

Euroregion, Cross-border cooperation, Partnership principle, Interest group, Saxony